

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

№ 39/40

5. OKTOOBRIIL

1929

Parimaks ajaviiteks

vabal ajal on hea raamat.

Häid raamatuid on palju, kuid kõigi nende omandamine käib üle jõu. Oma odavuse tõttu kõigile kättesaadavad on ainult Kirjastus O/Ü. „LOODUSE“ väljaandel ilmuvad raamat-ajakirjad

LOODUSE UNIVERSAAL BIBLIOTEK

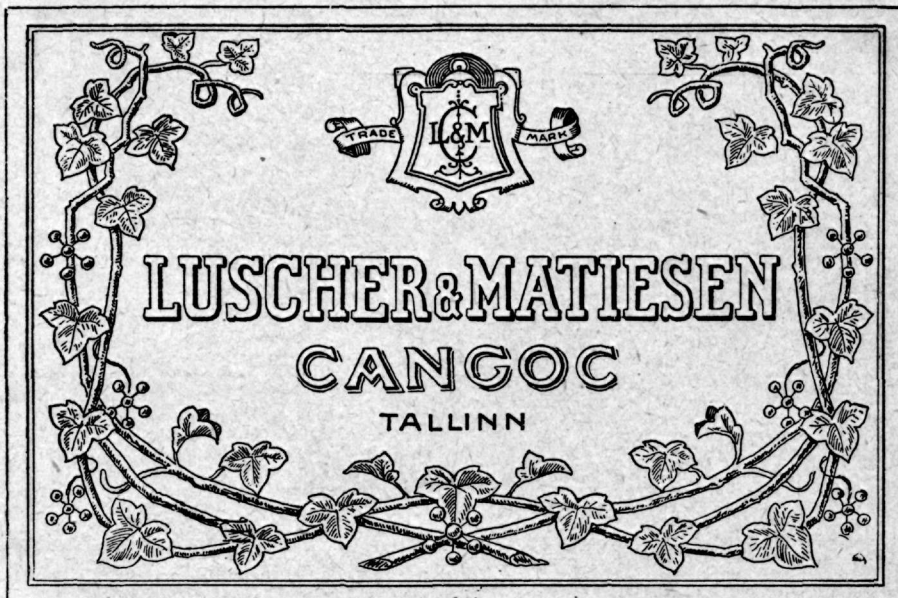
ilmub igal reedel, 52 numbrit aastas. Tellimishind aastas 12 krooni; 1/2 aastas 6 krooni 25 senti; 1/4 aastas 3 krooni 25 senti. Üksiknumber 64 lhk. — maksab 25 senti.

LOODUSE KROONINE ROMAAN

ilmub igal 15. kuupäeval, 12 numbrit aastas. Tellimishind aastas 10 krooni; 1/2 aastas 5 krooni 50 senti; 1/4 aastas 3 krooni. Üksiknumber — umbes 240 lhk., maksab 1 kroon.

LKRI ja LUBI üksiknumbrid on müügil raamatukauplustes, jaamaraamatukappides ja ajalehemüüjatel.

K. O/Ü. „Loodus“, Tartus.

Uus Soome kaitseväe jalaväe väljaõppe juhend

„Jalkaväen koulutus“.

A. Kasekamp.

Soome kindralstaabi 4. osakonna väljandend on nende päevade sees ilmunud uus kaitseväe jalaväe väljaõppe juhend. Juhend on võrdlemisi väga põhjalik, 243 trükilehekülge suur, ja käsitleb kõiki neid väljaõppe alasid, mis jalaväes reamehe ettevalmistamisel üldse ette tulevad. Peale selle siin on ka lühidalt puudutatud jalaväe allohvitseri, reservohvitseri ja mitmesuguse eriala meeste, nagu hobusemeeste, relvurite ja sanitaaride jne., ettevalmistust.

Käesolevas juhendis väljendatud põhimõtted peaksid huvitama ka meie „Sõduri“ lugejaskonda, kellest suur osa teostavad sõduri tegelikku väljaõpet. Seepärast peatume ses juhendis väljendatud põhimõtetel pikemalt.

Juhendi sisu on jaotatud 8 järgmisse ossa:

- väljaõppe üldisi põhimõtteid,
- reamehe väljaõppe jalaväe kompaniis,
- reamehe väljaõppe r. k. kompaniis,
- reamehe väljaõppe jalaväe suurtükiväe osades,
- reamehe väljaõppe sidekompaniis,
- allohvitseri väljaõppe,
- reservohvitseri väljaõppe,
- reameeste väljaõppe mitmesuguste eriteenistuste aladel.

Juhendis loetakse üles need õppeained, mis igal õppealal käsitletakse; määratakse ära iga õppeainet taotlev eesmärk ja sisuline ulatus. Väljaõppe suuna kohaselt antakse rida meetodilisi näpunäiteid ainete õpetamise kohta ja juhitakse tähelepanu vastavate eeskirjade paragrahvidele. Nagu sellest näha, tahab käesolev juhend taotleda samu eesmärke, mis meie üldine õppekavagi sõduri aastases ettevalmistamises. Muidugi, kui juhend ei saa ta käsitleda õp-

peaineid nii üksikasjaliselt, nagu see on läbi viidud meie üldises õppekavas, kus on antud täpis ajajaotus õppeainete peale, iga õppeaine jaotatud teemideks, ja teemide läbivõtmise kohta on antud veel rida näpunäiteid jne. Juhend, kui täieline ta ka poleks, ei või täita kõigiti õppekava aset. Juhendis võivad aset leida üldised direktiivid väljaõppe kohta, seal võib anda ka üksikasjalisi näpunäiteid iga õppeaine kohta üksikult, nagu seda on tehtud ka käesolevas soome jalaväe väljaõppe juhendis, aga õppetöö tegelikuks läbiviimiseks vajame selle kõrval ikkagi veel õppekava. Soomlased on lahendanud selle küsimuse vähe teisiti kui meie. Nende kindralstaap ei sea mitte kokku üksikasjalikke õppekavasid, vaid see ülesanne on pandud väeosade peale. Keskasutis väljaõppe juhenditega määrab ära vaid väljaõppe üldise suuna, käsitletavate õppeainete hulga, õppeainete sisu jne. Õppekavad seatakse kokku väeosades ja kuuluvad diviisiülemate kinnitamisele, keskasutiselt antud juhendite alusel. Et aga keskasutiste poolt kokku seatud juhendis puudub ajajaotus üksikute õppeainete peale, siis jääb see diviiside otsustada, kui palju aega sõduri aastases ettevalmistuses ühe või teise õppeaine peale kulutatakse. Ja kui selle küsimuse otsustavad diviisid, siis ei pruugi diviiside õppekavad sarnased olla, ja küsimuste lahendustes võivad esile kerkida vähe-mad või suuremad lahkuminekid. Selle all võib kannatada muidugi väljaõppe ühtlus. Teisest küljest aga sõduri ettevalmistamises on võimalus rohkem initsiatiivi avaldada kohtadel ja enam arvestada kohalikkude oludega. Kui kõrvutame soome ja meie sõduri väljaõppe juhtimise küsimuse, siis näeme, et Soo-

mes on see küsimus vähem tsentraliseeritud kui meil. Siin võiksime kohe peatuda küsimusel: kas tsentraliseeritud või detsentraliseeritud väljaõpe annab paremaid resultate meie oludes. Mõlemil neist on omad head ja vead ja mõlemate juures ei mängi niivõrra suurt osa süsteem ise, vaid palju enam nende isikute vilumus, oskus ja tahe, kes seda läbi viivad. Käesolevate ridade ülesanne pole juurdlemine, ja seepärast ka sellel küsimusel me ei peatu. Küll tahaksin aga veidi puudutada neid üldiseid põhimõtteid, mis soome uues jalaväe väljaõppe juhendi I osas aset leiavad.

Juhend algab, nagu harilikult iga õppekavagi, väljaõppe eesmärgi kindlaksmääramisega.

Ta ütleb:

„Väljaõppe eesmärgiks on luua ja arendada vankumata distsipliinile, kohusetundele ja isamaa-armastusele põhjendavat vaimu ja lahinguskust, mis üheskoos loovad juhi tahtmise kohaselt ja juhi vaimus omal algatusel lahingu põrutavuses teotseva osa.“

Toodud väljaõppe eesmärki on paigutatud ka kasvatuse ülesanded. Lahinguskuse kõrval väljaõppe peab taotlema tugeva vaimu arendamist, ja need kaks koostatud olles võivad moodustada sarnased lahingüksused, kes suuremate lahingupingutuste ja raskuste all ei varise kokku. Siin juures on ka alla kriipsutatud algatusvõime avaldamine tegutsevate osade¹⁾ poolt. Lahingudistsipliini selgitab juhend nii, et see pole mitte passiivne alistumine juhi tahtele, vaid alistumine aktiivseks tegevuseks juhi tahte kohaselt.

Väljaõppe teostamisel juhend käsib pearõhku panna järgmisele kolmele õppeainele, s. o. lahinguline väljaõpe, väliteenistus ja laskeasjandus. Need kolm ainet on teiste hulgast välja tõstetud, teistest kõigist tähtsamaks loetud ja nende ainete hästi või halvasti omandamine tähendaks sõduri ja üksuse head või nõrka ettevalmistust üldse. Nendes kolmes peaõppeaines on esimesel kohal lahinguline väljaõpe ja kolmandal kohal laskeasjandus. Kui võrrelda juhendis õppeainete kohta võetud seisukohta meie õppekavadega, siis paistab silma, et laskeasjandus meil on rohkem rõhutatud kui seal.

¹⁾ Teotseva osa all on mõistetud juhti koos meeskonnaga.

Meil noorte kursusel laskeasjandus võtab oma alla 27% üldõppeajast, kuna taktikaline väljaõpe ainult 22%, selle vastu on reameeste kursusel osad ümberpöörduvalt, kus laskeasjandusele on määratud 26% ja taktikalisele väljaõppele 36% üldõppeajast.

Üldiselt kokku võttes sõduri aastase ettevalmistuse, saame taktikalisele väljaõppele 29% ja laskeasjandusele 26,5% ajast, seega taktikaline väljaõpe väikese ülekaaluga. Väliteenistusele, mida soome juhend märgib teisel kohal, on meie kavades märksa vähem tähelepanu pööratud.

Rännakharjutuste läbiviimine on meie kavades ette nähtud. Kuid taretamine, rännaku ja puhkuse julgestamise küsimused, mitmesugused välitööd, nagu kiirelamute ehitamine, vööri teenistus jne. pole meie väljaõppes kindlasti välja kujunenud. Mõned neist õppealadest võetakse läbi, teised on jäänud aga hoopis ära. Siin annab end tunda väliteenistuse eeskirja puudumine, millega vastavad normid ja nõudmised oleks üles seatud. Teisest küljest aga materjaalosa puudulik koosseis takistab teatud õppealade praktilist läbivõtmist. Nii, näiteks, r. k. kompaniide alaliste vöörde puudumine ei võimalda vööriõppuste korrapäraselt läbiviimist. Ja sõjaajal, kui järsku peavad hakkama funktsioneerima suurte koosseisudega vöörid, ja sõdurid sel alal pole ettevalmistust saanud, võivad tekkida raskused. Igatahes teatud väliteenistuse alad tulevad meil edaspidi rohkem esiplaanile tõsta ja nendele rohkem tähelepanu kinkida.

Peale nimetatud kolme peaõppeaine on kõik teised nimetatud juhendis käsitud võimalikult lühidalt käsitleda, et seega tähtsamatele ainetele aastase teenistuse juures aega säästa.

Juhend ütleb: „Muud väljaõppe alad, nagu rividrill, mis on ainult abinõuks lahingulise väljaõppe ettevalmistamisel, ja arvurikkad väljaõppealad, mis on tingitud sõduri- ning kasarmuelust, tulevad võimalikult kokku tõmmata.“ Ja edasi on eriliselt alla kriipsutatud rivilise väljaõppe kohta: „Veel tihti ettetulevaid enam või vähem iseseisvat ilmet kandvaid rividrilli harjutusi kasarmuõuel lühikene teenistuseaeg ei salli. Need võivad olla mõnikord tarvilikud distsipliini arendamiseks ja alalhoidmiseks, kuid enamasti võib eesmärgi saavutada teiste abinõudega.“ Siin on huvitav alla kriip-

sutada nimelt seda seisukohta, missuguse soome juhend võtab riviõppuste kohta. Neid kästakse viia miinimumini ja sooritada teiste õppustega paralleelselt, näiteks, väliõppusele minnes ja sealt tulles jne. Meie praegustes õppekavades on rividrillile jäetud ka vähe ruumi. Kui omal ajal see küsimus oli päevakorral, siis soovitati mitmelt poolt neid tunde märksa suurendada. Ja kui seda siiski ei tehtud, siis samadel põhjustel, nagu seda uus soome juhend ka praegugi rõhutab, et see õppeaine on sõduri lahingulise väljaõppe ettevalmistamises ainult üks kõrvaline abinõu, mispärast seda meie praeguses lühiajalises teenistuses ei saa kuigi tähtsale kohale asetada.

Et aga soome kaitseväes puht rivi-drilli kuni siamaani tublisti viiliti, ja nendes oludes, kus õppekavad kohal kokku seatakse, oli võimalus rividrilli tähtsust mitmel pool mitmet moodi hinnata ja teiste õppeainete seas esimesele kohale tõsta. Hiljem on aga vaade rividrilli kohta seal kindlasti välja kujunenud ja käesolev juhend surub ta domineerivalt kohalt tahaplaanile.

Väljaõpe teostub jalaväe väeosade põhiüksustes, s. o. laskur- ja r. k. kompaniides. Erandi moodustab sõjaaegsetes koosseisudes tarviliku erimeeskonna erialaline koolitus, mis teostatakse mitmesugustel kursustel, koolides ja eriväeosades. Enne spetsiaalväljaõpet lähevad nemad läbi kolme esimese kuu jooksul üldise noorte kursuse. Rahu-aegse tarvete kohaselt majandusmeeskonna väljaõpe sünnib väeosa majandusrühmas. Enne majanduslikkudele ülesannetele siirdumist saavad nemad ühekuulise rivilise väljaõppe väeosa põhiüksustes.

Seega siis jalaväes kõikide meeste esialgne väljaõpe sünnib laskur- või r. k. kompaniides, välja arvatud sidemeeskond ja jalaväe suurtükimehed, kes paigutatakse algusest peale eriüksustesse.

Juhendis on ette nähtud, et väljaõppe eest on vastutav eestkätt põhiüksuse ülem, s. o. kompaniülem. Temale on ülesandeks tehtud ka üksikasjaliste õppekavade kokkuseadmine käesoleva juhendi ja nende juhtnööride alusel, mis on antud kas jalaväe, inspektori, diviisiülema, rügemendiülema või pataljoniülema poolt. Seega kompaniülema peale on pandud väga vastutusrikas ülesanne. Tema osa väljaõppe läbiviimises osutub tähtsamaks kui ühegi teise ülema oma.

Kompaniülem pole siin mitte ükski väljaõppe tegelik teostaja, vaid tema osaks langeb ka väljaõppe üksikasjalise kava kokkuseadmine. Õppetundideks ettevalmistustöö on ka peajasjalikult kompaniülema mure. Juhend näeb ette, et kompaniülem ise või tema poolt määratud õpetaja peab üksikasjaliselt ette valmistama iga harjutuse ja õppetunni. Tarviduse korral tulevad need ettevalmistused läbi viia ka maastikul.

Diviisi-, rügemendi- ja pataljoniülema kohuseks on valvata, et väljaõpe neile alluvates põhiüksustes teostuks edukalt käesoleva juhendi kohaselt. Tarbekorral peavad nad selleks täiendavaid juhtnööre andma. Peale selle nende ülemate otsekoheseks kohuseks on korraldada rida lahingharjutusi väeosadega ja üksustega, kus peatähelepanu olgu pööratud väeliikide koostööle. Kaadri täiendusõppuste korraldamine pole tehtud eraldi kohuseks kellelegi ülemale, vaid see kohustus lasub kõigi nende ülemate peal, kes on üldse vastutavad väeosade väljaõppe eest. Aja mõttes pole kaadri täiendusõppuste töö ka mitte vormeeritud, vaid selleks on kästnud kasutada peajasjalikult seda aega, mil meeskond töö- ja vahiteenistuse tõttu on vaba õppetööst.

Iseloomulik käesolevale juhendile on see, et siin määratakse kindlaks päevakord, mille järgi kõik väeosad peavad käima.

Juhendis avaldatud päevakord on järgmine:

Kell 0600	— äratus.
„ 0600—0730	— hommikune võimlemine, riietumine, tubade ja voodite kordaseadmine ja hommikune tee.
„ 0730—0830	— õppetund.
„ 0830—1100	— välisõppused.
„ 1100—1300	— lõuna ja puhkus.
„ 1300—1400	— õppetund.
„ 1400—1600	— välisõppused.
„ 1600—1730	— võimlemine, sport, varustuse ja relvade puhastamine, korrashoidmine ja ülevaatused.
„ 1730—1900	— käsukiri ja õhtusöök.
„ 1900—2100	— puhkus.
„ 2100	— õhtune loendus (suvel kell 2200).

Ülaltoodud pävakorrast kinnipidamine on juhenditega määratud reegliks, millest kõrvale kaldumised on lubatud ainult niivõrra, kui võrra vahiteenistus või muud asjaolud ja väljaõppe iseloom (lahinguline väljaõpe, õised õppused jne.) seda nõuavad.

Soome väljaõppe juhtimine oma iseloomult on vähem tsentraliseeritud kui meil, kuid selle peale vaatamata kirjutatakse siin väeosadele ette täpis pävakord, mida meie selle vastu jälle kunagi ei tee. See nagu käiks selle üldise põhimõtte vastu, kus kohapealsetele ülematele õppetöö teostamises on jäetud võimalikult rohkem vabadust initsiatiivi avaldamiseks. Kui aga süveneda kõigisse neisse punktidesse, mis juhendis on toodud pävakorra kohta, siis paistab silma, et keskasutis käesolevas juhendis maksmapandud üldise pävakorraga tahab tõesti piirata väeosades õppetöö juhtidele antud vabadust, sellepärast, et õppeaega on mõnedes väeosades seni kasutatud ka väga ebaproduktiivselt lahingulise ettevalmistuse seisukohalt vaadates. Paljudes väeosades on pealelõunased õppused seni ära kasutatud rividriili peale, sest neid tunde on kõige kergem korraldada ja nad nõuavad kõige vähem ettevalmistust.

Nii ütleb juhendite üldosa p. 19:

„Pealelõunane väljaõpe tuleb tõsta õppetöö mõttes sama intensiivseks kui ennelõunane. Eriti tulevad pealelõunased välisharjutused pidada täiesti üheväärtelisteks ennelõunastega. Neid ei saa, nagu veel tihti juhtub, raisata asjatult rividriilliks. Miski ei takista pealelõunatki viia õpilasi maastikule lahinguliseks väljaõppeks. Vastuoksa, see tuleb muuta reegliks.“

Võib olla, et üldise pävakorra maksmapanekuga keskasutise poolt väljaõpe teostamise reguleerimine kohal on muutunud paindumatuks, kuid sellega tahetakse kõrvaldada sissejuurdunud kalduvusi, mille läbiviimise tõttu lahinguline ettevalmistus kannatas.

Juhendi üldosas puudutatakse ka va-

nemate ülemate poolt korraldatavaid väeosade ja üksuste ülevaatusi, märkides ära, et ülevaatusete korraldamine on üks võimalustest väljaõppe juhtimiseks õigesti suuna. Ülevaatused peavad olema põhjalikud, kuid nad ei saa kujuneda iseendast eesmärki taotlevateks. Ülevaatused peavad kindlaks tegema väljaõppe edu kas mingisuguse määratud perioodi lõpuks või teatud üksikul õppealal.

Ülevaatusete korraldamisel kästakse peaarõhk panna lahingväljaõppele, väli-teenistuse tundmisele ja laskeväljaõppele. Vastavate ülemate poolt ülevaatusete korraldamise tarviduse kohta asub juhend seisukohale, et pataljoni ülem peab alati ja järjekindlalt jälgima harilikku õppetööd väeosa põhiüksustes niivõrra, et erilised ülevaatused tema poolt oleksid tarbetud. Ka rügemendiülem peab püüdma samal kombel jälgida õppetööd; kui ta seda ei suuda teha muude teenistuskohuste kõrval küllalt tagajärjekalt, tuleb tal korraldada oma äranägemise järgi tarvilikke ülevaatusi vastavalt väljaõppe eest kanda olevale vastutusele.

Diviisiülemale on ülevaatused möödapääsematuks vajaduseks tema vastutusel tehtava õppetöö edukuse kindlaksteegemiseks ja selle jälgimiseks.

Peale ülaltoodu juhendi üldosa antakse veel üksikuid näpunäiteid talviste õppuste korraldamiseks, mis sünnib juba varemalt antud erijuhendi alusel. Sellega lõpeb üldosa. Juhendi teised osad käsitlevad reamehe, reservallohvitseri ja reservohvitseri väljaõpet jalaväes üksik-asjaliselt, mille kohta võtan sõna edaspidi. Nagu ülaltoodust näha, maksavad soome kaitseväe väljaõppes selged ja kindlad põhimõtted, kus selgesti esikohale on tõstetud need väljaõppe alad, mis käsitlevad sõduri ettevalmistust lahingetegevuses. Kui siin mõned põhimõtted on leidnud teistsuguse väljenduse kui meie kaitseväes, siis see näitab soome kaitseväe omapära, mis nii selgesti esile tuleb kõigis nende kaitse korraldamise küsimustes.

Millest kõnelevad meie möödunud üleriikliste laskevõistluste tagajärjed?

O. Sternbeck.

Surnud punktil seismist ei ole märgata olnud veel ühelgi senini ärapeetud üleriiklistest laskevõistlustest. Ei olnud seda märgata ka käesoleval aastal. Hoopis sellevastu, paljudel aladel võis ära märkida õige suurt ja tunduvat edu.

Kõigepealt võib suure rahuldustundega ära märkida, et meie alaline kaader oma isiklikus laskeosavuses täiel hool edasi jõuab. Võib öelda, et tänavu kindlasti on astunud välja lapsekingadest ning ollakse kindlal teel täisealiseks saamise poole.

Möödunud aastal oli vabariigi 30 parima kaadrilaskuri hulgas vaid üksikuid, kes hädapärast andsid välja esimese laskurklassi möödu. Tänavu möödus lõpukonkurrents täiel määral 1. klassi tähe all, viimasel laskuril „vabariigi kolmekümne“ hulgas oli punktilaskmisel löödud veel 186 silma, ning 180—186 silma saavutajaid jäi veel ilus hulgakene lõppvõistluste ukse tagasi.

See on juba midagi. Ühenduses käesoleval sügisel kaunis suurel arvul sooritatud esimese klassi katsetega näitab see, et meil järjekindlalt kasvamas on teadlikkude, kogenud laskeõpetajate pere, kes „oma naha peal“ on välja uurinud, milles seisavad „laskekunsti saladused“ ja kes kindlasti teavad, kust otsast laskeõpetust algaja noorega peab peale hakkama.

Sel on määratu suur tähtsus.

Meie kurdame alata, et laskeasjandus liig suure protsendi meie nii kui nii lühikesest õppeajast ära neelab, nii et teised sama tähtsad ained tihti laskeharjutuste kõrval kipuvad varju jääma.

Tegelikult ei ole meie nõuded sugugi liialdatud, ka ei ole nende täitmine raske. Vaja on ainult „õigest otsast“ peale hakata, vaja on algajale noorele kohe esimestest päevadest peale iga võtte, iga tegevus kätte näidata ja kätte harjutada õ i e t i, mitte lastes areneda vigu, mis võimataks teevad korraliku laskmise. Tagajärjed tulevad siis nagu iseenesest, „männigides“, ilma erilise aja ja närvide kulutamiseta niihästi õpetajate kui ka õpilaste poolt.

Seda õiget suuna algajale kätte näidata suudab vaid see, kes ise meister on omal alal. Veel enam. Kui laskmist „raamatu järel“ õpetaja instruktor päevast päeva

tambib tööd teha 5—6 õpilasega, siis võib õpetaja, kes ise hea tegelik laskur on, hõlpsasti valmis saada mitu ja mitu korda suurema õpilaste grupiga ja selle juures veel palju paremaid tagajärgi saavutada, kui üksimene.

Mitte asjata ei tulnud noorteklassi võistlustel esimesele kohale pataljon, kus tänavusügisestel klassikatsetel omandati tervelt kümme esimese klassi rinnamärki ja kus madalatesse klassidesse kaadri hulgaat püsima on jäänud vaid väga väikene protsent. Juba selle pataljoni laskemoonakulu (kõige väiksem teiste samalaadiliste üksuste kõrval) näitab, et seal võidetud on mitte hiiglasuure ajakuluga ja vaevanagemisega, vaid töösusega. (Kas edu N pataljoni noorteklassi laskevõistlustel ja üldse noorte laskevõistlustel ei tuleks osalt kirjutada ka komplekteerimise arvele? Toim.)

Edust kaadriklassis annab tunnistust mitte ainult 30 lõppvõistleja hea tasapind. Ka tervete üksuste üldised tasapinnad on tublisti tõusnud. Kui paar aastat tagasi „keskmise silm 5“ veel paistis unistusena, siis on tänavu terve rida üksuseid sellest juba üle jõudnud, teised küünivad sinna õige lähedale.

Tahaksime loota, et tuleval aastal „keskmise silm 5“ kaadriklassi üldtunnuseks saab ja „vabariigi 30“ hulgas ka meisterklassi mehi nägema hakkame. Sest sel pole tõesti mitte ainult sportline tähendus. Sellest oleneb meie õppetöö edukas läbiviimine lühikeses teenistusaja jooksul.

*

Ka ajateenijate reameeste klass näitas tänavu paremaid tagajärgi, kui eelmistel aastatel. Rida üksusi esines oma 200—250-meheliste meeskondadega täiel ulatusel 2. klassi tasapinnal (üksuse keskmine silm üle 4). See näitab, et meie ajateenijatest väga suur protsent kindlasti võib välja jõuda 2. laskurklassi tasapinnani juba praegustes oludes. Kui meie õpetajatekaadri arenemine läheb edasi senises tempos ja suunas, siis näeme lähematel aastatel kahtlemata 2. klassi tasapinda reameesteklassi üldtasapinnana.

Väga suur arv reameesteklassi laskureid küünis ka kõrgemalegi. Viimane mees

100 lõppvõistleja hulgas omas punktilaskmisel 86 silma, 90 silma ja enam (1. klassi tasapinnaga võrreldav) saavutas kaugelt üle 60 mehe.

*

Kui punktilaskmises vintpüssidest võis ära märkida väga suurt edu, siis ei võinud just sedasama teha lahingsisulistel laskmistel. Tagajärjed tundusid üldiselt õige keskparastena. Ainult üksikud hiilgesaavutused — kõik muu tundus hallina.

Punktilaskmise parimad ei tulnud kohtadele lahingsisulisel kiirlaskmisel. Kihvtiselt tähendas üks kohtunikudest, et vist sellepärast kujudele pihta ei saadavat, et kujudel ringisid peal ei ole. Sellega tahtis see kohtunik muidugi öelda, et liig palju on harrastatud punktilaskmist ja sööti on jäetud lahinglaskmine. Kas on aga võimalik, küsimust nii sirgjooneliselt üles seada?

Ilma hea punktilaskmiseta ei saa ikkagi olla korralikku lahinglaskmist. „Liiga“ teha on siin raske. Ei või ka kuidagi öelda, et meil lahinglaskmisi harrastatud ei oleks. Terve laagritöö keerleb ju nende laskmiste ümber. Peab ka muid põhjuseid olema selleks, miks tagajärjed „villased“ olid.

Mitte asjata ei tulnud reameesteklassis lahinglaskmisel esimestele kohtadele mehed üksustest, kes oma noori ise välja õpetavad, mitte aga kaugest ja võõrast „depoo“ omale valmis reamehe ei saa. Lahinglaskmine nõuab samasugust individuaalset koolitust, samasugust hoolast õpilase eriliste omaduste tähelepanekut, kui punktilaskmine. Seal, kus noort õpetatakse oma õue peal, kus olemas on tihe kontakt nooreõpetaja ja reameheõpetaja vahel, seal on ka võimalik reameest ühekorraga kõigil aladel edasi viima hakata. Seal, kus valmis reamehed juurde tulevad „võõrsilt“, tuleb neid enne tükk aega tundma õppida, neile anda uue väeosa ilme, kindlaks teha nende võimed ja iseäraldused jne. See võtab aega ja lühikese õppuseaja juures annab ennast iga kaotsiläänud minut valusasti tunda. Lihtsamate asjadega saab valmis, keerulikumad kipuvad ripakile jääma. Mitte halvast tahtmisest või töötundmise puudumisest, vaid lihtsalt o l u d e s u n n i l.

Neid „olusid“ on palju ja neid kõiki üles lugeda on raske. Kindel aga on, et kui meil korda läheb vabaneda igasugustest aegaraiskavatest töödest ja milgil kombel suudetakse luua tihedam kontakt noori koolitavate ja reameest õpetavate

üksuste vahel, siis kohtunikudel enam põhjust ei peaks leiduma ironiseerida ringide puudumise üle kujumärkidel.

Ka kaadriil puudub aeg kõike korraga harrastada. Hea on seegi, et elementaarses punktilaskmises nüüd lapsekingadest hakkame välja jõudma. Küll muu omal ajal järele jõuab.

*

Rändauhindad vintpüssidest laskmise eest päris enesele täie õigusega ja teenitult allohvitseridekool. Teiste üksustega võrreldes oli kool kõvasti handikapeeritud. Teistel üksustel oli võimalus kohte ja sellega ka rekordipunkte saada kahes klassis. Kool laskis terves oma koosseisus „A“ klassis ja võis saada kohte ning rekordipunkte ainult „A“ klassis. Ainult „nagu B klassis saadud“ loeti need tasapinnasilmad ja rekordipunktid, mida saavutasid õpilased. Kui teiste üksuste esitusmeeskonnad tegid välja vaevalt 50 prots. koosseisust, pani kool välja peaaegu terve oma koosseisu. Ja kui kool nende tõesti raskete tingimuste juures siiski ülekaalukalt esimesele kohale tuli, siis on see suur samm edasi ta elus. Jääb ainult soovida, et kool ka tulevatel aastatel kord omandatud rändauhindu kaitsta jaksaks ja et väeosa kooli tööd hinnata ning koolis kasvatatud instruktoreid õieti ära kasutada oskaksid.

*

K.k. laskmiste alal pühitses teenitud võitu 1. jalaväe rügemendi 1. pataljon. „B“ klassi lõppvõistlus kujunes õieti välja 1. rügemendi sisemisteks võistlusteks, nii tugevas ülekaalus oli rügement esitatud. Ainsa reaalsete punktide saavutajana näitas I/1, et kerge-kuulipilduja mitte ainult eeskirjatähe järele ei ole võimas relv, vaid ta seda ka mehe peos võib olla. Ainult jällegi on vaja meest õieti õpetada selle relvaga töötama. Automaatrelva juures töötamist ei õpetata jutustamisega, vaid harjutamisega. 50% õppusest — materjalosa tundmine, 45% — töövõtted, 5% — kõik muu. Nii võiks lühidalt formuleerida automaatrelvade meeskondade õppekava. I/1 oli seda õieti taipanud ja päris ka võidu.

25 sekundiga 7 kaju 300 m distantsil tabada, seda I/1 ajateenija rekordi ei lööda vist niipea.

Ka lahingsisulistel laskmistel ei olnud tagajärjed iseenesest halvad. Siiski torkas silma, et relvad, mis mõni nädal varemalt lasketehnilisel võistlusel olid töötanud laitmatalt, nüüd andsid terve rea tüütavaid

lasketakistusi. Jällegi kord olid relvur-ohvitser ja teised, kellesse asi puutub, võistlustele saatnud relvad ilma küllaldase ülevaatuseta. Vahepeal oli olnud manööver ja paupadrunitega töötamine. Ilma hea ülevaatuseta ei oleks relvu kuidagi tohtinud võistlusele tuua. Takistused esinesid eriti esimesel päeval, „B“ klassi laskmistel. Teisel päeval olid „A“ klassi laskurid relvad hoolega üle vaadanud, defekt-
sed osad ära vahetanud, ja relvad töötasid jälle laitmatalt.

Selles tükis asi vist enne ikka ei parane, kui relvuriteks hakkavad asjast huvitatud head laskurid või kui praegused relvurid ise saavad headeks laskuriteks...

Üks järeldus tuleb aga neist relvakor-ratustest otsekohe teha.

Kui meie tahame lahingkõlbulikus seisukorras hoida oma lahingrelvu, ei tohi meie neist töötada manöövritel halbade paupadrunitega. Üks kahest — kas peame saama tagavararaud ja mehansmid paupadrunitest jaoks või jälle peame saama manöövritele esimese klassi paupadrunid, mis relvu ei riku. See maksab erandita kõigi masinrelvade, niihästi kergete, kui ka ras-kete kohta.

*

K. k. võistlused näitasid muu seas selgesti, missuguse tegeliku laskekiirusega arvestada võib, kui laskurid laitmatalt hästi on välja koolitatud. „B“ klassis olid parimaks üksuses tabava tule juures ajad kahe masini (50 padr.) väljalaskmiseks (ühes laadimise) kesk-miselt 30 sekundit, parimatel laskuritel 20—25 sekundit. Lõppvõistlustel olid ajad ajateenijate klassis kaevikut mööda koha-leminekuks, kuulipilduja ülesseadmiseks, 300—400 padruni äralaskmiseks ja selle juures tarvilikuks raua jahutamiseks või vahetamiseks, juurde arvatud veel aeg märkide ülesleidmiseks, distantside hinda-

miseks, sihikuseadmiseks jne., keskmiselt 5 minutit, parimatel laskuritel — 3¾—4 minutit. „A“ klassil oli läbi teha: välja-hüppamine sügavast lehtriaugust, 30 meet-rit kohalejooksmist, kuulipilduja ülessead-mine, sunduslik rauavahetus 200 padruni järel, siis veel 150—200 padruni äralask-mine ilmuvate märkide pihta ühes distant-sidehindamisega, sihikuseadmise jne. Ka siin kõikus suurem osa aegadest 5 minuti ümber. Tabamusi võis lugeda väga hea-deks, tihti isegi suurepäalisteks. Relvad töötasid „A“ klassi laskmistel laitmatalt (olid korralikult üle vaadatud). Nii siis — kõigi tarvilikkude tegevuste ja toimin-gute kaasaarvestamisel — mitte üle 80—90 lasu minutis.

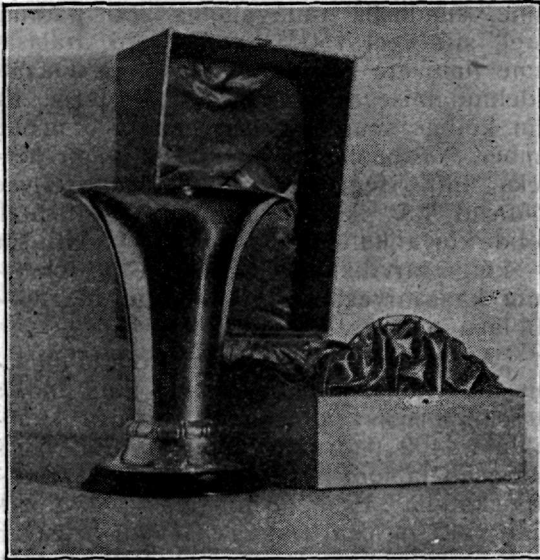
„A“ klass tarvitas lehtrist väljahüppa-miseks, kohaleminekuks ja kuulipilduja ülesseadmiseks (kaasas oli laskuril kuuli-pilduja, 400 padrunit, tagavararaud, taga-varaosad ja tööriistad ning veekotid) 30—40 sekundit. Esimene tulistus — 200 pad-runit 440 m peal asuva kaeviku-brustveri pihta — oli enamasti lõpetatud 2½ minuti järel, üksikutel ka 2 minuti järel. Tegelik tulekiirus vahetpidamata tulistamise jook-sul seega 120—150 lasku minutis.

Missugune mõju oli sel tulel? Kaeviku peale paigutatud 50 sm kõrgune, täiesti kaevikupinnaga ühtesulavat värvi laud näi-tas enamasti 50—80 tabamist 200-st pad-runist. Distsants oli, nagu tähendatud, 440 meetrit. Ilmuvad püstkujude grupid 800—500 m distantsidel olid erandita kõik taba-tud 30 sekundi tulistamise järel.

See ei ole küll 200 lasu minutis ja ka raske-kuulipilduja tulega mitte võrreldav, kuid arvame, et ka nende tagajärgede eest ei meie laskuritel ega ka meie relvadel häbeneneda ei pruugi.

Jääb ainult soovida, et tulevikus k. k. lõppvõistlused mitte enam ei kujuneks 1/1 sisemisteks võistlusteks, vaid et ka teised üksused kord oma trahvipunktid likvideeriksid ning konkurentsi tugevamaks teeksid.

Meeldiv sõpruseavaldus Rootsi mereväelt meie kaitselaevastiku ohvitseridele.

*Rootsi rannalaevastiku Ülemjuhataja ja ohvitseride
poolt annetatud hõbekarikas.*

Neil päevil anti üle Rootsi saatkonna kaudu meie Merejõudude Juhataja kontradmiral H. Salzale ülalkujutatud suur hõbekarikas.

Karikal on eestikeelne pealkiri: „Eesti mereväe ohvitseride kogule tänulikus mälestuses külalisvastuvõtlikkuse eest T. M. Kuninga külaskäigu ajal Tallinnas, 27. ja 28. juunil 1929. a. Rootsi rannalaevastiku Ülemjuhatajalt ja T. M. saatelaevade soomuslaevade „Sverige“ ja „Drottning“, „Victoria“ ning hävitajate „Ehrensköld“, „Nordenskjöld“, „Wrangel“ ja „Wachtmeisteri“ ohvitseridelt.“

Ühtlasi saabus ingliskeelne kiri Rannalaevastiku Ülemjuhatajalt kontradmiral H. Akermark'ilt, mis tõlkes kõlab järgmiselt:

**Rannalaevastiku
Ülemjuhataja.**

T. M. S. Sverige, 16. sept. 1929. a.
Minu kallis admiral,

sügavate tänutundmustega mälestavad minu ohvitserid ja mina meeldivaid päevi meie viibimise ajal Tallinnas.

Mul on au paluda Teid ja Teie ohvitseri vastu võtta meie tänuavalduse tunnuseks hõbekarikat, mille läkitasin Rootsi saatkonnale Tallinnas edasiandmiseks Teile.

Ma loodan tõsiselt, et meil avaneks võimalus lähemal ajal Rootsi vetes vähemalt osaliselt tasuda meile Tallinnas ülesnäidatud südamlikkust lahust.

Ma palun väljendada minu tänu- ja vaimustus-tundmused Teile ja meie sõpradele Eesti mereväes ja mul on au jääda väga südamlikult Teile

**Harald Akermark“
kontradmiral.**

Sellele kirjale vastas meie Merejõudude Juhataja ingliskeelse kirjaga:

**Merejõudude
Staap.**

Tallinnas, 30. sept. 1929. a.

Väga austatud H-ra admiral.

Ma pean tunnistama, et see saadeti Teile ja Teie ohvitseride poolt saabus minule väga meeldiva üllatusena.

Kasutan juhust, et väljendada Teile minu suurimat lugupidamist ja mul on au Teid paluda edasianda meie tõsisem tänu Teile ja Teie ohvitseridele selle täiesti ootamata ja teenimata kingituse eest.

Eesti Mereväe ohvitserid on tõesti väga õnnelikud teades, et nende sõpradele meeldis Tallinnas viibimine ja ma kinnitan Teile, et meie kõik mälestame sügavate vaimustus-tundmustega meie koosviibimisi.

Ma loodan kindlasti, et mul lähemal ajal võimalik saab olema isiklikult väljendada meie kõiki-de südamlikku tänu Teile ja Teie ohvitseridele.

Mul on au jääda väga südamlikult Teile

**H. Salza
Kontradmiral.“**

Rannalaevastiku Ülemjuhataja kontradmiral Akermarki juure oli T. M. Rootsi Kuninga küllasõidu ajaks määratud sideohvitseriks meie mereväe leitnant Bruno Linneberg. Ka temale saabus kontradmiral Akermarkilt tänukiri ühes hõbe-portsigariga, millel rootsikeelne pealkiri.

K. L. I.

Ohvitseride teenistuskäigu normeerimisest.

„Sõdur“i“ eelmises (37/38) numbris lugupeetud M. T. arvustab ohvitseride teenistusekäigu uue seadluse eelnõud ning leiab selles palju niisugust, mille kohta tuleb asuda eitavale või vähemalt väga kahtlevale seisukohale.

Eelnõus lugupeetud M. T-d ei rahulda peaasjalikult:

- 1) ohvitseride uus liigitus, mis näivat kunstlikuna ja tarbetuna ning ohvitseride arvestamise seisukohalt eba-praktilisena;
- 2) auastmetes kõrgendamise kord, mis ei garanteeri ohvitserile teenitud kõrgenduse kättesaamist;
- 3) staažide nõue, mis olevat vaevalt teostatav ja tarvilik selles ulatuses, nagu see on nähtud ette eelnõus;
- 4) tagavaraväes olevate ohvitseride teenistusekäigu alal ette nähtud auastmetes kõrgendamise kord, kuna seal nõuetavate kõrgendamise eeltingimuste täitmine olevat teostatamatu.

Ei ole vist üleliigne nende küsimuste selgitamine ka teistsuguselt seisukohalt.

Iga ametkoht nõuab ohvitserilt teatud ettevalmistust, teenistuslikku staaži ja iseloomu omadusi, kuna vastavate eeltingimuste puudumisel ametkoha ülesannete teostamine osutub kui mitte just täiesti võimatuks, siis vähemalt küll väga raskeks ja võrdlemisi vähem viljakaks. Sellepärast ametkohale määramistel, samuti ka üleviimistel on tarvilik teada: 1) mida ametkoht nõuab ohvitserilt; 2) missugune ohvitser vastab neile nõuetele. Järelikult: ohvitseride liigitus tegelikult peab vastama ametkohtade liigitusele. Seda silmaspidades võib lugeda sisuliselt õigeks lugupeetud M. T. väidet, et ohvitseride teenistusekäigu uue seadluse eelnõu liigitab ohvitseri väeliikide ja ametalade järele, kuigi eelnõus eneses ametalade järele ohvitseride liigitamise kohta midagi ei leidu. Kuid siin tuleb silmas pida ühtlasi ka seda, et on siiski tunduv vahe selles, kas ohvitseri liigitatakse arvestamise korras või kutseliikide loomise teel.

Koosseis näitab missugused ametkohad on olemas, teenistusekäigu seadlus määrab kindlaks need nõuded, millele peab vastama teatud ametkohale määratav ohvitser ja arvestus ütleb palju on olemas neid ohvitseri, kes vastavad teatud ametkoha nõuetele ja kes need ohvitserid

nimelt on. Järelikult: liigitamine on tarvilik ja liigitused peavad olema ühesugused niihästi koosseisudes, teenistusekäigu seadluses kui ka arvestamisel. Et aga liigitamine oleneb sellest, kuidas lasevad endid grupeerida need nõuded, mida ametkohad esitavad ohvitseridele, siis liigituste või vähemalt nende aluste kindlaksmääramine kuulub nimelt teenistusekäigu seadluse ülesannete hulka. Kuidas seadlus seda tegema peaks, see on omaette küsimus, kuna siin võib olla mitu võimalust. Kui ametkohad ja need nõuded, mis üks või teine ametkoht esitab ohvitserile, omavad püsiva iseloomu ning on välja kujunenud küllaldaselt, siis on loomulik, et seadlus ise kindlaks määrab need nõuded ja neile nõuetele vastava liigituse. See looks kindlad ja kõigile nähtavad alused teenistuses edasiliikumise alal ning tagaks ühtluse ja püsivuse liigitamises. Kui aga eel-pooltähendatud nõuded ei ole välja kujunenud või ei oma püsivat iseloomu, siis seadluses on võimatu nende kindlaksmääramine ning see tuleb jätta koosseisude ja ülemuse äranägemise hoolde. Nende kahe äärmuse vahel võib olla aga veel mitu vahepealset olukorda ja olukorra lahendamise võimalust.

Jäädes seisukohale, et ohvitseride liigitus tegelikult peab vastama ametkohtade liigitusele, võib öelda, et maksvas teenistusekäigu seadluses ette nähtud ühesüsteemilise liigituse (jalaväe, suurtükiväe, ratsaväe, tehniliseväe, mereväe, kindralstaabi, sanitaaride, juristide, geodesistide ja majandus-administratiiv kutseliikide ohvitserid) asemele uue seadluse eelnõu näeb ette kaheüsteemilise liigituse: 1) jalaväe, suurtükiväe, ratsaväe, soomusväe, inseneriväe, lennuväe ja mereväe ohvitserid; 2) juhtimise, staabiteenistuse, administratiiv, majanduse, tehnilisel, geograafilisel, juriidilisel ja tervishoiu ametalal teenivad ohvitserid. Esimene liigitus näitab missugune sõjaline põhiettevalmistus on ohvitseril, teine liigitus — missuguse eriala teenistusele ohvitser vastab. Ei pruugi sugugi alati neid kahte liigitust siduda järjestikku, mis võib tuua praegu tõepoolest imelikuna tunduva nimetuse „jalaväe geodeet“ juure. Võib olla, et meil kunagi jalaväe geodeeti vaja ei tule ja olema ei saa, kuid võib juhtuda küll, et on tarvilik geodeeti, juristi, jne. ära kasutada väeüksuse juhina. Väljamannes sei-

sukohalt, et ohvitseride arvestamine ei ole iseseisev, teenistusekäigust rippumatu toiming, ei saa kuidagi tulla arvamisele, et arvestamise alal ei ole tarvilik liigitada staabiteenistuse, jne. ametaladel teenivaid ohvitseride väeliikide järele. Ametkohtadele määramisel, staažidele saatmistel, tagavaraväe õppustele kutsumisel, jne. on tarvilik teada ka seda, missugusesse väeliiki ohvitser kuulub. Arvan, et see teadmine võib kasulik olla isegi arstide määramisel ametkohtadele. Kui jalaväe üksuses on olemas arsti koht ja kui on olemas jalaväe liigi kohase sõjalise ettevalmistusega arst, siis tundub küll, et ühesuguste erialaliste teadmiste juures tema sobib sellele ametkohale rohkem, kui see, kellel on suurtükiväe või mõne muu väeliigi kohane sõjaline ettevalmistus. Kõigi nende kaalutluste järele on raske veenduda uue liigituse kunstlikkuses, tarbetuses või eapraktilisuses. Näib vastupidiselt, et uus kord loob elulisemad ja otstarbekohasemad alused ohvitseride liigitamisele ja teenistuses edasilükkumisele.

Auastmetes kõrgendamise küsimuse lahendamine oleneb sellest, missugune seisukoht võetakse auastme enese kohta. Kui asutakse seisukohale, et auaste on teenistusliku astme tunnus, siis järjekindel olles tuleks kõrgendada vastavasse auastmesse ka igat ohvitseri, kes teatud astme ametkohal teenides on näidanud, et ta vastab täiesti sellele astmele. Kui aga asutakse seisukohale, et auaste on autasu, siis on loomulik, et kõrgendatakse ainult väärilisemaid nende hulgas, kes on täitnud kõik nõuetavad eeltingimused. Väljaminek seisukohalt, et auaste on teenistusliku astme tunnus, ei ole mingisugust tarvidust ette näha auastme väljateenimise aja norme, kuna siin on normeerijateks ametkohtadele määramise tingimused ja tegelik elu. Kõrgendatakse igat ühte, kes on suutnud ja kellel on olnud võimalusi näidata, et ta on järgmise kõrgema astme vääriline. Teiselt seisukohalt, et auaste on autasu, väljaminek aga on mõeldavad ja võib olla isegi möödapääsematult tarvilikud veel erilised auastme väljateenimise aja normid. Küsimus, kumb neist seisukohtadest on õigem ja missuguse praktilise tähtsuse omab auaste ühe kui teise seisukoha juures, nõuab põhjalikumalt kaalutlemist, kui see on võimalik siinkohal.

Ka staažide küsimuse lahendamine oleneb sellest, missuguselt seisukohalt asutakse küsimuse juure. Kui staaži eesmär-

giks võetakse ainult riviteenistuse iseäraldustega ja tarvetega kursishoidmine, siis võiks isegi öelda, et ei ole tarvis nõuda staaži ka neilt staabiteenistuse ja majanduse ametala ohvitseridelt, kes teenivad tähendatud ametalade ametkohtadel mõnes väeüksuses. Niisugusel juhul on isegi veel küsitav, kas võetud eesmärgi saavutamiseks ei ole otstarbekohasem mõni teine tee. Kui aga asutakse seisukohale, et iga ohvitser tarbekorral peab kõlbama mõne lahinguüksuse juhiks, siis staaž tingimata on tarvilik. Sellejuures näib, et staaži nõuet on just õigem siduda auastmetes kõrgendamise tingimustega. Staaži nõude sidumist ametkohale määramise tingimustega võiks põhjendatuks lugeda ainult siis, kui on tarvilik, et mõne mittejuhtimise ametala ametkohal teeniv ohvitser ühtlasi kõlbulik oleks veel juhtimise ametala samaastmelisel ametkohal teenimiseks.

Kui on kindel, et meil ei ole võimalusi korraldada tagavaraväes olevatele ohvitseridele sunduslikke õppusi tarvilikul määral, siis on ka selge, et on hädatarvilik luua ja anda võimalusi tagavaraväes olevatele ohvitseridele nende sõjaliste teadmiste vabatahtliku värskendamise ja täiendamise alal. Paistab, et sel alal võimalikkudest võimalustest mõne põlgamine oleks lausa hoolimatus.

Lugupeetud M. T. leiab, et tagavaraväes olevate ohvitseride auastmetes kõrgendamise küsimuse käsitlemine sel kujul, nagu seda on tehtud uue teenistusekäitru seadluse eelnõus, on asjatu ruumi raiskamine. Arvestades sellega, mis lugupeetud M. T. omas artiklis eelnõu puudustena sel alal ette toob, tundub, et see otsus ei ole küllaldaselt põhjendatud.

Võib olla, et eelnõus ette nähtud auastme väljateenimiseaja normid on üleliigsed, kuna eelnõus on öeldud (§ 287), et tagavaraväes olevat ohvitseri võib kõrgendada auastmes ainult pärast seda, kui vastava kõrgenduse on saanud need aktiivteenistuses olevad ohvitserid, kes olid temaga auastme poolest ühevanused sel ajal, kui ta lahkus aktiivteenistusest. Sellega tegelik elu ise normeerib tagavaraväes olevate ohvitseride auastmete väljateenimise aegu, kuid ei või sugugi loota, et need tegeliku elu poolt määratavad ajannormid oleksid vähemad nendest, mis on ette nähtud eelnõus.

Tagavaraväes olevatel ohvitseridelt auastmetes kõrgendamise eeltingimusena nõuetavate õppeperioodide läbitegemine ei

ole teostamatu. Igale tagavaraväes olevale ohvitserile on antud võimalus vabatahtlikult osa võtta neist õppustest, mis korraldatakse sunduslikult õppuste otsarbel aktiivteenistusse võetud ohvitseridele. Peale selle iga tagavaraväes olev ohvitser sundusliku õppeperioodi läbitemise asemel vabatahtlikult võib osa võtta alalises kaitseväes teenivatele ohvitseridele korraldatavatest kursustest ja väeosade igasugustest õppustest. Kõike seda eelnõu näeb ette ja võtab arvesse (§§ 272, 282, 291 p. 2, jne.).

Vabatahtlikult õppustel viibivate ohvit-

seride varustamine õppeabinõudega, jne. kahtlematult läheb midagi maksma, kuid igatahes vähem, kui sunduslikkudel õppustel viibivate palk ja varustamine.

Võib olla, et vabatahtlikult väljaspool kaitseliitu ennast täiendavate ohvitseride arv tegelikult saab olema väike, kuid ka väike arv on rohkem kui mittemidagi. Kui suudaksime anda vabatahtlikult õppustel viibivatele ohvitseridele ka palka, siis võib olla langeks hoopis ära vabatahtlikude õppuste korraldamise küsimus, kuna siis võiksime korraldada sunduslikke õppusi. —st.

Jalavägi väikestes sõjavägedes.

Väikeriikide sõjavägede kohta leidub harva mõni artikkel suurriikide sõjakirjanduses. Need vähesed, mis ilmunud, sisaldavad ka ainult a n d m e i d koosseisudest ja organisatsioonist. Väikeriikide sõjalise organisatsiooni iseäraldustest, nende sõjapidamise erinevaist tingimustest ja lahingviisidest ei leia meie peaaegu mitte midagi.

„La revue d'infanterie“ 1. märtsi 1929. a. numbris on ilmunud kapten G. Loustau-Lacau lühike kirjutus „Jalavägi väikestes sõjavägedes“, milles toodud mõned ka meile huvipakkuvad mõtted. Toome siinkohal artikli sisu.

Maailmasõjale järgnev ajajärk on väikeste rahvastele esitanud sõjalise organisatsiooni alal raskelt lahendatavaid küsimusi. Väikeste rahvaste all on mõeldud riigid vähese rahvaarvu tihedusega ja vähearenenud majandusega. Kas nad osa võtsid Euroopa konfliktist või mitte — on kõrvalküsimus, kuid nende riikide sõjaväed on olnud pealtvaatajateks enneolematule võitlusviiside ja -vahendite arengule, nagu tankid, gaas, massilised suurtükiväe koonduused, kallaletungid õhust jne. Sarnaste võitlusvahendite kasutamine nõuab aga hästiarenenud metallitööstust ja mitmesuguseid tooresaineid, vilunud eriteadlasi ja eestkätt suuri rahalisi ressursse. Rahvad, kel puuduvad sarnased võimalused, võivad ainult kaugelt järgneda teistele, ilma et neil lootust oleks oma sõjapidamise vahendite täieliseks moderniseerimiseks.*)

*) Saksamaa kohta teeb autor märkuse, et rahulepingu tagajärjel on tema samasuguses seisukorras, kuid ainult selle suure vahega, et hästi ettevalmistatud tööstuse mobilisatsioon võib temale kohe anda kõik puuduva.

Kaasaja sõjavägesid võime liigitada rikkalikult ja puudulikult võitlusvahenditega varustatud sõjavägedeks. Selgitame seda väidet.

Viimaste aastade relvastuse enneolematu arengu eesmärgiks — väljaarvatud lennuvägi — on olnud eestkätt leida vastuabinõu automaat-relvade hävitavale mõjule. Gaasi, raske-suurtükiväe ja tankide ülesandeks on olnud vaid paraliseerida automaat-relva, mis sõjas korruga omanud endale esikoha. Laboratooriumid, tehased, insenerid ja keemikud töötasid neli aastat mõlemi sõdijapoele juures selleks, et võita kuulipildujat, seda lihtsat ja tüsedat relva, mida kerge valmistada seeriatena, kerge transporteerida igasugusel maastikul ja mis otsustab elu ja surma üle kõigis neis kohtis, mis tema valve all. Kõigist leidustest on kuulipilduja kõige enam mõjutanud võitlusviiside muutmist.

Rahvaid, kes suudavad tegevusse saata viimistletud mõõdu- ja vaatlusabinõudega varustatud suurtükiväe, suurel arvul tanke ja arenenud keemiatööstuse, on vähe, kuid igal sõjaväel võivad olla ja on kuulipildujad. Samuti kõik sõjaväed omavad või võivad omada küllaldaselt tagavaras laskemoona automaat-relvadele, et pidada kuid kestvat võitlust. Tähendab, kuulipilduja on eestkätt vaese relv. Okastraati — tema kaaslast — on võimalik osta ja tagavaras hoida väheste kuludega.

Siit esimene järeldus: väikeste sõjavägede kaitsevõime on tunduvalt kasvanud. Võrdsejõuliste sõjavägede vahel ja maastikul, mis läbi löigatud passiivsete ribadega, sarnane tugev-võimeline kaitse võib kergesti ja väga kii-

relt viia rinnete stabiliseerimisele. Teisalt, igasuguste võitlusvahenditega puudulikult varustatud sõjavägi on võimas ootamatut vastupanu avaldama rikkaliku relvastusega sõjaväe pealetungidele ja sunnib viimast tegevusse saatma suhteliselt palju suuremaid jõude. Tuleb mõelda ainult sellele, mida oleks võinud 1914. a. teha Serbia sõjavägi ka modernse relvastusega Austro-Ungari sõjaväele, kui tema jalaväes oleks olnud 50 automaat-relva pataljonile.

Teine järeldus: väikestes sõjavägedes on jalavägi ainuke väeliik, mida võiks tõeliselt lugeda moderniks. Kuna teised väeliigid pole sarnaselt välja arenenud nagu jalavägi, siis viimane võib neilt loota ainult piiratud toetust. Igatahes võrreldes palju vähem kui näiteks prantsuse jalavägi nõuab teistelt väeliikidelt. Väikestes sõjavägedes tuleb jalaväge välja õpetada tegutsemiseks minimaalse toetusega teistelt väeliikidelt. Sellele on ka kindral von Seeckt tähelepanu juhtinud saksa uue sõjaväe eeskirjade veergudel.

Kolmas järeldus: väikeste sõjavägede pealetungivõime on muutunud minimaalseks. Asetage ühte neist sõjavägedest kindlustatud positsiooni ette, mis koosneb nõrgalt oma alla võetud lahingelpositse joonest, kuid tugevast vastupanupositsioonist, millel üksikud varjendid ja mis kogu rindelt kaitsitud katkematu traattõkkega. Kogu sarnane positsioon on loomulikult peale selle oma alla võetud sügavusse järgustatud aut.-relvadega. Rinne, millel väikese sõjaväe purustamisvahendid võimaldaksid ette võtta pealetungi, ulatub vaevalt viie km. Selle juures tuleb veel nõrgestada teised kohad rindel. Kuid viie km lõhet võib ajutiselt sulguda saja automaatrelvaga, s. o. kahe pataljoniga. Peale selle on ju hästi teada, palju kulub laskemoona pealetungil kindlustatud positsioonile. Kas väikestel sõjavägedel on rahuajal küllalt laskemoona tagavaras sarnaseks kahepäevasekski lahinguks?

Tõsi, väikesed sõjaväed võivad endid lohutada sellega, et nende võimalikud vastased pole ka paremas seisukorras või mõni suurriik neile appi tuleb. Kuid need on lootused aga mitte tõelikus. Neil tuleb ikkagi lahendada probleem: kuidas on võimalik kõige paremini abistada jalaväge?

Kõrvale jättes gaasi, neile jääb veel kaks võimalikku vahendit — raske suurtükivägi ja tankid. Neid on nad sunnitud ostma väljamaalt. Kuid selle juures kerib üles veel teine küsimus: teede seisukord nende võimalikkudel sõjateatritel. Riigid vähese rahvatihedusega on üldiselt maad kus maapinna reljef on takistanud ja takistab veel kaua majanduselu. Sarnased on Balkani riigid, teatud riigid põhja ja kesk Ameerikas ja idas asuvad riigid. Puudulik teedevõrk neis sunnib loobuma raske suurtükiväe kasutamisest. Kõneleđa võib ainult mäesuurtükiväest kuni kaliibrini 105. Seega suurtükiväe kasutamise võimalused on õige piiratud.

Selle vastu tank, kui tema edasiliikumine ei olene teedest ja kui temal ei tule ületada liig suuri tõuse, on võimas tõstma jalaväe pealetungi võimet. Autoasjaduse arenemisega on suurenenud eriteadlaste arv sõjavägedes sellel alal ka väikese rahvatihetusega maades. Lõpuks, tankide laskemoonaga varustamine ei ole mitte sarnaseks ülepääsematuks raskuseks kui suurtükimürskude muretsemine riigis, kus puuduvad vastavad tehased.

Väikeste sõjavägede jaoks võiks seega ette näha täitsa erineva organisatsiooni. Jalavägi jääb peamiseks teguriks lahingus ja tema kaitsevõime on parimaks kindlustuseks riiklise iseseisvusele. Väeliike, mis nõuavad suuri kulusid, tuleb jalaväe kõrval pidada vastavalt kasutada olevatele summadele. Esikohal oleksid tankid, siis raske-suurtükivägi, kui maastik võimaldab tema kasutamist. Lõpuks lennukivägi kui väärtuslik luureallikas niihästi väikestele kui suurtele sõjavägedele. —by.

Eeskirjaväited ja realiteet.

Märkmeid ja küsimusmärke prantsuse uues jalaväe-eeskirjas leiduvate andmete puhul.

O. Sternbeck.

Oma endise jalaväe-eeskirja revideerimisele võtmise põhjuste hulgas nimetavad prantslased muuseas jalaväe tule võimsuse suurenemist, mida eestkätt olevat saavutatud uue, võimsa kerge-kuulipilduja tarvitusele võtmisega.

Uues eeskirjas tuuakse ka mõned üldandmed selle uue relva suure võimsuse kohta. Ta tegelik laskekiirus (mitte töötamistakt) olevat 200 lasku minutis, distantsidel kuni 1200 meetrit võivat ta kõiki tuleülesandeid täita sama hästi kui raske-kuulipilduja.

Neid andmeid kordavad prantslased ise pea igas kirjutuses, mis käsitleb uut jalaväe-eeskirja. Need andmed esinevad ka meil igakord, kui juttu tehakse prantsuse uuest jalaväe-eeskirjast. Tekkib niisugune mulje, nagu oleks siin tõesti tegemist mingisuguse ülmoderni „ilmaimega“. Meie rivimeestel, lugedes ikka ja alati neid üldandmeid, võib tõesti tekkida kadusetunne rahva vastu, mille jalavägi on varustatud nii erakorraliselt suurte võimetega relvaga. Ja veel enam, kui rivimeestel, võivad need muljed tekkida instantsides, mis tavaliselt tehnilistest küsimustest ja tegelikust relvakäsitamisest kaugemal seisavad, neisse küsimustesse puutuvates otsustamistes siiski aga tihti mõõduandvad on.

Just niisuguste muljete tekkimise võimalus sunnibki nende ridade kirjutajat veidi lähemalt analüseerima neid „ilmaime“ piiril seisvaid eeskirja väiteid. Muidu läheks meil vähem korda see, millega prantslased lasevad ja millisel arvamisel nad oma relvade võimetest on.

Seda analüüsi peame teostama äärmiselt puuduliku materjali põhjal. Sest... prantslased on alati armastanud salajas hoida oma materjaalosa kohta käivaid eeskirju ja salajased on ka kõik tehnilised eeskirjad, mis käivad uue kerge-kuulipilduja kohta. Kuid nii mõnegi küsimuse saame selgitada, lihtsalt tuginedes tehniliste võimaluste ning inimese võimete realiteedile ja paarile andmele, mis siiski „laiemasse ilma“ on välja pääsenud. Juba

sellelgi teel ehk õpime veidi kriitilisemalt suhtuma mõnesse eeskirjaväitesse.

I.

Kõige esmalt katsume vaadata, kuidas on lugu 200-lasulise tegeliku laskekiirusega (vitesse pratique du tir, mitte töötamistakt — cadence).

Tegelik laskekiirus on kõige esmalt sellest väledusest, millisega laskur täidab laadimiseks, magasinide vahetamiseks, palge- ja sihtipanekuks tarvilisi töövõtteid. Alles teisel plaanil seisab relva enese töötamistakti (cadence) mõju.

Selgitame seda arvilise näitega:

Oletame, et laskur tarvitab:

a) Laadimiseks või magazinivahetamiseks — 3 sekundit.

b) Relva väljasihtimiseks — 3 sek.

Peale selle oletame, et laskmine sünnib umbes 8-lasuliste valangute kaupa (normaalne tulistusviis prantsuse eeskirja järel) ja et magasin mahutab enesesse 25 padrunit (just prantsuse uue k.k. — Chatterault — magasin suurus).

Kui relva enese töötamistakt on 300 lasku minutis (5 lasku sekundis) saame 200 padrunit äralaskmiseks aja:

8 magazinivahetust	24 sek.
24 sihtipanekut	72 „
200 padrunit väljalaskmine	40 „

Kokku 136 sek.

Tegelik laskekiirus seega 88—89 lasku minutis.

Tõstame relva töötamistakti 100% võrra (10 lasu peale sekundis, 600 lasu peale minutis) ja jätame laskuri töövõtete kiiruse endiseks. Saame:

Tegevusteks endiselt	96 sek.
200 padrunit väljalaskmiseks	20 „

Kokku 116 sek.

Tegelik laskekiirus seega 103—104 lasku minutis — paranemine ainult 17%.

Jätame relva töötamistakti endiseks (5 lasku sekundis) ja parandame laskuri töökiirust. Oletame, et laskur tarvitab:

Laadimiseks või magasiniva- hetamiseks	2 sek.
Relva väljasihitmiseks	2 „
Sel juhtumil saame 200 padruni välja- laskmiseks:	
8 magasinivahetust	16 sek.
24 sihtipanekut	48 „
200 padruni tuli	40 „

Kokku 104 sek.

Keskmine tegelik laskekiirus juba 115—116 lasku minutis — parem, kui töötamistakti kahekordseks tõstmisel ja võtete kiiruse endiseks jätmise juures.

Prantsuse endisel k.k. Ch a u c h a t' l oli töötamistakt veidi üle 300 lasu minutis, magasin sisaldas 20 padrunit. Eelmises näites toodud võtete kiiruse juures võis seega teoreetiliselt saavutada 115—120 lasku minutis (tegelikult mitte kunagi, lasketakistus oli palju ja relva käsitamine halb). Jätame võtete kiiruse niisuguseks, nagu ta võetud viimases näites ja tõstame töötamistakti 600 lasu peale minutis (praeguse Chatellerault' oma).
Saame:

8 magasinivahetust	16 sek.
24 sihtipanekut	48 „
200 padruni tuli	20 „

Kokku 84 sek.

Keskmine tegelik laskekiirus ümmarguselt 143 lasku minutis.

Kuulipilduja paljas tehniline parandamine, töötamistakti tõstmine, ei või seega milgiltingimusel üksinda tõsta tegelikku laskekiirust 120 lasu pealt minutis 200 lasu peale minutis.

Kui kätte tahetakse saada 200-lasulist tegelikku laskekiirust, siis tuleb ka võtete kiirust vastava väljaõppega tuntavalt tõsta.

Missugune peaks olema võtete kiirus, et prantsuse praeguse k.k. Chatellerault'ga (töötamistakt 10 lasku sekundis) saavutada tegelik laskekiirus 200 lasku minutis?

Lihtne arvustus näitab, et niihästi magasinivahetuse kui ka relva sihtilöömise peale sel juhtumil üle 1,25 sekundi kulutada ei tohi.

Kas on üheaastase teenistuse juures võimalik saavutada niisugust töötamisvõledust massiliselt? Kas on võimalik seda võledust laskuritele nii kätte drillida, et sellega võiks arvestada ka lahing-

g u s (eeskirjad on ju ometigi kirjutatud ka lahinguliste arvestuste jaoks)?

Oma seniste ja mitte just väheste tähelepanekute põhjal julgen kindlasti eitavalt vastata neile küsimustele.

Ühelgi kuulipildujal ei hüppa magasinid iseenesest peale ja ükski kuulipilduja ei suundu iseenesest märgi pihta sihti. Seda peab tegema inimene ja inimese võimetel on ka piirid.

Üksikud rekordimehed võivad niisuguse „ahvikiiruseni“ jõuda, laskurite mass — mitte kunagi.

Meil on parimad ajateenijad, kelle võtete puhtus ja kiirus tõesti enam mitte midagi soovida ei jätnud, võistlustel näidanud aegasid 20—25 sekundit kahe magasinivahetuseks heade tabamiste juures (rekord — 25 sekundi jooksul 300 mtr. peal tabatud 7 kolmandikkuju). Ei ole aga veel keegi terve minut läbi niisuguse kiirusega töötanud ja ka see ei ole veel kaugeleki 200 lasku minutis...

Muidugi võib k.k.-st 200 lasku minutis välja lasta, isegi veel enam. Nende ridade kirjutaja on lafeti peale asetatud „Madseni“ juures abilisega töötades ja relval iga 200 lasu järel rauda vahetades, kord 19½ minuti jooksul „välja lasknud“ 4800 lasku. Kuid see oli täiesti sihtimata vastupidavusproov, relv oli täiesti kindlale alusele jäädavalt kinni tõmmatud, isegi kontrollida ei olnud vaja, kühu poole relvasuu vaatab.

Chatellerault' l on olemas päratugi, nagu meiegi k.k.-l. Kui see päratugi toetub täiesti kindlale aluspõhjale, relva paigast ei liigutata (punktituli) ja abilisega töötatakse, siis võib muidugi ka 200 lasku ja enamgi ühe minuti jooksul „välja lasta“. Kuid niisugune tulistamine oleks mõeldav ainult erandlistel juhtudel. Kui päratugi on asetatud lihtsalt maapinnale, siis peab sihtipanekut iga valangu järel ikkagi kontrollima. Ja sihtipanek päratoga on iseenesest palju aegaviitvam, kui lihtne õlasselöömine.

Isegi paljad külvamisvõtted ilma sihtipanekukontrollita valangute vahel (võimalik teostada päratoga kindlal, täpsalt horisontaalsel aluspõhjal) suruksid laskekiiruse alla 200 lasu minutis.

Nii võib siis rääkida vaid maksimumaalsest, erandlisest tegelikust laskekiirusest 200 lasku/min., mitte aga üldise normina maksvast tegelikust laskekiirusest 200 lasku/min.

Kas rõhutab prantsuse tegelik väljaõpe eriliselt seda võteteväledust, mis tingimata vajalik on suure tegeliku laskekiiruse saavutamiseks?

Olen saanud andmeid ühe tegelikult väeosas läbiviidud laskevõistluse kohta. Laskedistants oli 200 meetrit, märgiks must rinnakuju valgel kilbil. Kuulipilduja enne laskmist üles seatud, välja sihitud ja ei jää muud, kui vajutada triklile. Lasta üks magasin (25 padrunit). Aega on selleks antud 40 sekundit...

Erilisest kiirusest ja väledusest siin just rääkida ei saa. Veel kujukamad on ajateenijate tagajärjed samal võistlusel.

Kõige parem — märgis 4 kuuli.

50% laskjatest — nullid...

Ülejäänud — märgis 1—3 kuuli.

II.

Iga masinrelva pidevale töötamisele paneb piiri vintraua kuumenemine. Kui raud on kuumaks köetud, tuleb ta kas jahutada või ära vahetada. Mida vähem see toiming võtab aega, seda kindlam on relv lahingoludes. Relva hindamist sellelt vaatepunktilt ei tohitaks kunagi unustada.

Prantslased eitavad üldiselt rauavahe-tamise võimalust ja vajadust lahingoludes. Nende uus, võimas Chatellerault on ka vahetamata rauaga. Vett peale kallata ta rauale nähtavasti ka ei tohi, sest käsitamishendid nõuavad 10—15-minutilisi tuleseisakuid raua ärajahutamiseks.

Kui tihti peab see jahutamine sündima?

Kui lasta maailma kõige paremast terasest valmistatud ja õige massiivsest õhuga jahutatava kerge-kuulipilduja vintrauast automaattulega järgemööda 1000 lasku, siis on selle järel ta õõs peaaegu niisama sile kui jahipüssil. Vintidest võib vaid terav silm veel kohati jälgi leida. Arvame, et Chatellerault selles suhtes erand ei või olla.

600-lasuliste seeriatega töötamisel on vintraud hävinenud kuue seeria järel.

400-lasuliste seeriade juures peab massiivne vintraud vastu umbes 10.000 lasku. Kerged ja õhukesed vintraud muutuvad täiesti kõlbmatuteks 3—4 niisuguse seeria juures.

Isegi veejahutusega „Maximi“ vintraud annab lubamata suure hajumise 5000 lasu järel ning muutub täiesti kõlbmataks 10—12.000 lasu järel, kui töötada

750-lasuliste seeriatega, mis vee seeria lõpuks väga tugevasti keema ajavad.

200-lasuliste seeriatega töötamisel peavad massiivsed õhujahutusega rauad mõnikord vastu 18—20.000 lasku.

Kerged, õhukesed vintraud on 10.000 lasu järel kõlbmatad ka siis, kui neid iga 50—100 lasu järel jahutada.

Ma ei tea, missuguse ehitusega on Chatellerault vintraud ja missugusest terasest ta on tehtud. Parem ta neist vintraudadest, millede kohta ülemal on toodud meie endi poolt kontrollitud katselised andmed, vist olla ei saa.

Chatellerault kuulub gaasisurvega tööle pandavate relvade hulka. Neil relvadel on aga ülekuumendamise suhtes eriti hell veel käitaja mehanism — gaasilinder, mänd ja nende juurde kuuluvad osad. See mehanism tarvitab mitte ainult jahtumist, vaid ka sagedat puhastamist. Muidu muutub relva töötamine hiljemalt 2000 lasu järele korratuks ja võivad ette tulla rasked rikked. Need kogemused on meil saadud põhjalikkudel katsetel nelja gaasisurve relvaga. Olgu Chatellerault ehitus milline tahes, imet teha ta ka selles suhtes ei suuda.

Kui siis relvast mitte just ühe ropsuga „lahti saada“ ei taheta, tuleb relva igal juhtumisel õige tihti jahutada, tarbekorral ka täielikult puhastada. Selleks tarvili-kud seisakud on, nagu ülemal nimetasime, 10—15 minutit...

III.

On öeldud, et Chatellerault tulevõimed on võrdsed raske-kuulipilduja omadele.

Jutt võib muidugi olla prantsuse raske-kuulipildujast.

See on, nagu teame, „Hotchkiss“, gaasisurvega töötav ja õhujahutusega relv. Kuidas töötavad temaga prantslased?

Selle peale vaatamata, et selle relva vintraud äärmiselt tugev ja massiivne ning suurepinnaliste jahutusribadega varustatud on, nõuab prantsuse r.k. eeskiri temaga töötamisel järgmist:

a) Tegelikku laskekiirust 200—300 lasu minutis tohib välja arendada ainult harukordadel, erandliselt.

b) Normaalseks tegelikuks laskekiiruseks tuleb lugeda 50 lasu minutis.

c) Tarbekorral tuleb töötada aeglase tegeliku laskekiirusega — 25 lasu minutis.

d) Kui relv on lasknud 500 lasu suure laskekiirusega või 2000 lasu normaalse

laskekiirusega ja laskmist vaja on jätkata, tuleb rauda jahutada, asetades jahutusribide ümber märke ja nende peale järjest vett kallates.

e) Iga tuleülesande juures tuleb täpsalt kindlaks määrata laskerežiim (tegelik laskekiirus). Sellest režiimist peavad kuulipildujate ülemad ja jaoülemad valjult kinni pidama.

Et õlastlastava k.k. juures niisugune jahutamiskiivi läbiviimatu on, peaks arusaadav olema.

R.k. kohta rõhutavad peale selle prantsuse autorid (näit. kapten G. Paillé oma raamatus „Méthode pratique de tir indirect des mitrailleuses“), et tegelik tulekiirus 250 lasku minutis väga ruttu ka klp. meeskonna ära väsitavat, nii et säärast kiirust üldse mitte üle kahe kuni kolme minuti alal hoida ei võidavat.

Kui see nii on lafetile asetatud r.k. juures töötamisel, kui kaua suudetaksi maksimaalse töökiirusega töötada õlastlastava k.k. juures?

Kui aga mõlemil relval normaalseks keskmiseks laskekiiruseks lugeda 50 lasku minutis, siis pole kõigepealt tulemassi suhtes muidugi mingit vahet kerge ja raske relva vahel, olgu selle juures kerge relvi missuguse ehitusega tahes.

Mis puutub tabamisvõimesse, siis on 50 lasku minutis lastes kerge-kuulipildujat päratselt võimalik peaaegu niisama hästi sihti panna ja sihis hoida, kui raske-kuulipildujat aluselt. Töötades umbes 8-lasuliste valangutega, läheks meil aega:

Kaheks laadimiseks (magasinivahetuseks) — 6 sekundit,

50 padrui äralaskmiseks — 5 sek.

Üle jääks minutist veel 49 sekundit kuueks sihtipanekuks. Kaheksa sekundit sihtipaneku peale on küllaldane aeg isegi võrdlemisi halvasti väljaõpetatud laskurile.

„Hotchkissi“ ja tema juures töötavate prantsuse meeskondade võimete iseloomustuseks olgu veel tähendatud, et ka sellest relvast ühes väeosas on peetud võistluskatsetes 200 meetri distantse peale ja märgi pihta, mille mõõdu olid $1,3 \times 1,5$ meetrit. Ka siin osati 75 laskuga mõnikord saada märki ainult paar kuuli ja isegi teha puhtaid nulle...

Niisugustes tingimustes ei ole sugugi ime, kui loetakse võrdseteks r.k. ja k.k. võimed.

See üldine eeskirjaväide võib aga maksta ainult prantsuse r.k., selle relva jaoks erilisel maksmapandud laskerežiimi ja selle relva juures töötavate meeskondade eriliste võimete suhtes.

Seda ei tohitaks unustada, kui tsiteeritakse võõra eeskirja üldväiteid ja „lihtrahvale“ räägitakse prantsuse „uuest, võimsast kerge-kuulipildujast“.

IV.

Et võistelda „normaalse“ tegeliku laskekiirusega töötava raske „Hotchkissiga“, pole sugugi vaja erilisel võimsat, uut ja „salajast“ kerge-kuulipildujat, ka pole selleks vaja töötamist 6—8-lasuliste automaattule valangutega.

Ameeriklane töötab oma kerge „Browninguga“ põhimõttelikult ainult üksiklaskudega — 40—60 lasku minutis. Ta loeb seda kõige majuvamaks tuleviisiks, automaattulubab ta tarvitada ainult erandlistel juhtudel, „hädakorral“, kui vaja on tõsta oma osade moraali (rännakul) või moraalselt mõjutada vastast. Muidu — üksiktuli, 3—4 lasku iga üksiku märgi (kuju) pihta. Tegelik tulekiirus 40—60 lasku minutis maksab distantseid kuni 500 yardini, sealt edasi kuni 1000 yardini lastakse ainult 20 lasku minutis.

Tabamisnõuded liigitusharjutustel on niisugused, et ülalmainitud prantsuse võistlusel kõige paremale kohale tulnud ajateenija täita ei suudaks mitte ühtegi liigitusharjutust, rääkimata raskematest, kus lasta tuleb rinnakujuusse 500 yardi peale, saavutades häid punkte (rinnakuju on jagatud vöödesse, mis annavad 5—1 silma).

Ometigi ei loe ameeriklased seda relva ei eriti võimsaks ega kaugeltki võrdseks raske-kuulipildujale.

Raske-kuulipilduja keskmine tegelik tulekiirus ühe ja sama märgi (ahelik, kolonn, grupid umbes ühel distantsil jne) tulistamisel ja igasuguste võimalikkude külvamisviiside juures on ameerika nõuete järel mitte alla 300 lasu minutis. Ainult sihiku täielik ümberseadmine, tule üleviimine sootuks teisele suunale ja distantsele, hüpped jne. võivad seda kiirust vähendada. Sellega ei hakka muidugi keegi võrdlema k.k. tulekiirust, eriti kui viimane põhimõttelikult töötab üksiklaskudega. „Hotchkissile“ prantslaste poolt normeeritud laskekiirusega on aga võrdlus hästi võimalik.

Ka tunnevad yankeed väga täpsalt oma relva pideva töötamise piire. Nad ei tee sest ka saladust ja paigutavad oma

avalikku ametlikku eeskirja rea diagramme ning tabamispile, mis igale laskurile peavad need piirid selgesti kätte näitama. Piltlikult on näidatud, et kerge ja vahetamata vintrauga „Browning“ (gaasisurve) 700 lasu vahetpidamata üksiktule järel (60 lasku minutis) ebatäpsalt laskma hakkab, 900 lasu samasuguse tule järel üksikuid kuule 25 meetri peal lapiti lauda pillub ja 1000 lasu järel tegelikult kõik kuulid 25 meetri peal lapiti lauda saadab. 10-lasuliste automaatvalangute juures algab ebatäpsus 480 lasu järel ja lapitijooks 720 lasu järel. 20-lasuliste valangute juures on vastavad arvud 300 ja 500.

Alles niisugused täpsad andmed relva võimete kohta võivad aluseks olla võrdlustele ja hinnangutele. Senikaua kui neid andmeid pole — ettevaatust tsiteerimistes, eriti „lihtrahvale“ määratud tsiteerimistes!

V.

Veel ühe asjaolu peale tahaksin prantsuse uue k. k. suhtes tähelepanu juhtida. Olemasolevatel andmetel on selle relva kaliiber 7,5 mm, kuuli lennukiirus 100 meetri peal 850 m/sek ja 1200 m peal 267 m/sek. Prantsuse vintpüssi (uue püssiga minu teada prantsuse sõjavägi veel varustatud ei ole) kaliiber on 8 mm, kuuli lennukiirus 100 m peal 655 m/sek, 1200 m peal 324 m/sek. Seega toidetakse uut kuulipildujat ka uue, jalaväe vintpüssi omast täiesti erineva paduruniga. K. k. kuul on silmnähtavalt kerge, suure algkiirusega kuul, mis annab hästi liusad lendjooned lähedatel distantsidel, kuna senine jalaväe kuul oli raske „torpedokuul“, mis andis võrdlemisi liusad lendjooned veel õige suurtel distantsidel, lähedatel distantsidel aga tunduvalt järsumad, kui teiste sõjavägede kerged kuulid. Uues

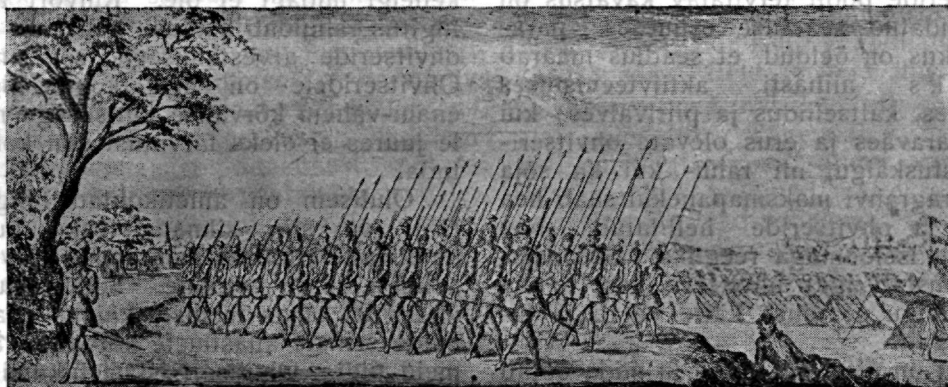
padrunis peab olema ka täiesti uus rohusort, sest et raskele kuulile hästi sobiv pikaldase põlemisega rohi kuidagi ei või sobida kergele kuulile suure algkiiruse andmiseks.

Kas selle juures lendjoone küsimused või muud kaalutlused mõõduandvad on olnud, on teadmata. Nende ridade kirjutajal on ainult teada, et 1922.—1923. aasta konverentsil ainsaks kergeks automaatrelvaks, mis töötas prantsuse vana jalaväe padruniga, oli „Madsen“. Teised relvad esinesid igasuguste muude padrunitega. Nii võib ka olla, et lihtsalt sunnitud oldi uut padrunit tarvitusele võtma, sest et uut kuulipildujat originaalpadruniga käima ei saadud...

Kuivõrra niisugune kahe padruni süsteem praktiline ja soovitatav on, seda teame „oma naha peal“ kõige paremini.

Ja ka see on asjaolu, mida eeskirjateeside „populariseerimisel“ ei peaks unustatama.

Ei ole võimalik üksikutest üldeeskirjadest välja rebida üksikuid väiteid ja nende peale rajada terveid teooriaid. Mõne eeskirja suhtes on see võimalik, teiste suhtes mitte. Viimastlaadi eeskiri näib ka prantsuse uus jalaväe-eeskiri olevat. Et hinnata seda, missugune realiteet tegelikult peitub eeskirjateeside taga, peab tundma veel tervet rida teisi, tihti „salajasi“, eeskirju, võitlusvahendite materjaalosa tegelikku väärtust, väljaõppe väärtust jne. Et see realiteet kirjatähest väga tunduvalt lahku võib minna, seda nägime juba eelmistel — täpsete andmete puudumisel kahjuks liig pikale veninud seletustest. Sellepärast — veel kord ettevaatust mõningate eeskirjade üldväidete tsiteerimisel ja katsetel neid väiteid meile eeskujudeks ning kadestamisobjektideks seada.

Kas on aeg küps ohvitseride teenistuskäigu uue seadluse ilmuniseks.

Õiguse allikateks on õiguslikud normid: 1) kombed ja 2) seadused (seadlused). Õigusliku normi (kombe, seaduse) all mõistetakse sundusliku iseloomuga reeglit, mille täitmiseks võidakse igat ühte kohustada.

Iga õiguslik norm määrab teatud alal kindlaks selle korra, mis on seaduse või seadluse väljaandja poolt leitud kõige paremaks, otstarbekohasemaks ja kasulikumaks. Seaduse (seadluse) väljaandmisel arvestatakse harilikult ka mitmesuguste eeltingimustega, mis nõuavad, võimaldavad ja soodustavad selle maksma panemist, s. t. ühtlasi ka seaduse (seadluse) täitmist kõigi poolt keda seadus puudutab.

Üheks õiguse allikaks ja õiguslikuks normiks ohvitseride teenistuskäigu reguleerimisel on loomulikult ka ohvitseride teenistuskäigu seadlus.

Nagu näha uue seadluse eelnõu juures olevast seletuskirjast, on ohvitseride teenistuskäigu uue seadluse maksmapanemise teinud vajaliseks mitmesugused eeltingimused. Nende eeltingimuste hulgas on nimetatud Kaitseväeteenistuse seaduse ja Ohvitseride ettevalmistamise seadluse ilmunist, väljakujunenud ja kindlaks määratud kaitseväge organisatsiooni, püsivama kuju omandanud kaitseliitu ja piirivalvet, uue liigi ohvitseride — sõjalise õppuse instruktoreite — juuretulekut ning maksvas teenistuskäigu seadluses ilmsiks tulnud mõnesuguseid puudusi.

Põhjuseid on palju ja kaaluvaid. Kui on tõesti väljakujunenud ja kindlaks määratud kaitseväge organisatsioon, püsivama kuju omandanud piirivalve ja kaitseliit jne., siis nõuab kindlaks määramist ka ohvitseride teenistuskäik. See hea ja kõigi ohvitseride poolt tervitatav kavatsus on ka väljendatud seadluse esimeses paragrahvis, kus on öeldud, et seadlus määrab kindlaks niihästi aktiivteenistuses (kaitseväes, kaitseliidus ja piirivalves) kui ka tagavaraväes ja erus olevate ohvitseride teenistuskäigu, nii rahu- kui ka sõja ajal. Paragrahvi maksmapanekul saab hea kavatsus ja ohvitseride hellitatud soov sundusliku iseloomuga reegliks. See asjaolu rõõmustab igat ohvitseri, kes oma teenistuskäigu seadluse kätte võtab ja lugemist algab.

Millest on õieti huvitatud ja mida ootab

ohvitserkond oma teenistuskäigu seadlusest? Ei eksi vist, kui ütlen, et teenistuskäigu seadluse lugemisele asudes huvitab ohvitseri kõige rohkem ametkohtadele määramise, vabastamise ja auastmetes ülen-damise tingimused ja kord ning põhimõttelised uudsused nendel aladel. Peale selle ning vähemal määral on ohvitser huvitatud veel puhkusest, mitmesugustest liigitamistest ja seadluse uut termini tarvitades — läkitamistest (endistest komandeerimistest).

Kõigi tähendatud küsimuste lahendamise alal ootab meie üldiselt väga tagasihoidlik ohvitserkond selgeid ja kindlaid tingimusi ja kindlaid lahendusi, vaatamata tingimuste raskusele ja kasu või kahju suurusele. Sarnane on juba kord ohvitseri — eestlase iseloom.

Kas rahuldab ohvitseri selles suhtes teenistuskäigu uue seadluse eelnõu, mis algab nii ilusa ja peatingimust jaatavalt lahendava paragrahvi. Selles küsimuses selgusele jõudmiseks tuleks peatuda lühidalt uue seadluse eelnõu põhimõtteliste uudsuste ning ohvitserkonda peamiselt huvitavate küsimuste lahenduse juures.

Põhimõtteliste uudsustena on uues seadluses ettenähtud uus ohvitseride kui ka ohvitseride ametikohtade liigitamine, kaitseliidus teenivate ja tagavaraväes olevate ohvitseride teenistuskäik ning, nagu näha seletuskirjast, auaste loetud autasuks, mida ohvitser võib saada, kuid mida temal õigus nõuda ei ole.

Uudsuste kohta ohvitseride liigitamise alal on juba „Sõduris“ nr. 37/38 sõna võetud ja see küsimus küllaldaselt valgustatud. Kindralstaabi ja igasuguste teiste kutseliikide ära kaotamise vastu küll vist kellelgi midagi ei ole. Kuivõrt aga uus liigitus rahuldab asutusi, kellel on tegemist ohvitseride arvestamisega, see on iseasi. Ohvitseridele on aga kogu liigitamine enam-vähem kõrvalise tähtsusega ning selle juures ei oleks tarvidust siin kohal peatuda.

Olulisem on ametikohtade liigitamine. Eriti on siin silmapaistvaks uudsuseks ametalade kindlaks määramise kõrval ametastmete juure võtmine. Sellega tuleb ohvitseridel oma teenistuskäigus edasi samuda seniste auastmete kõrval ka ametastmeid pidi. Ohvitseri edasi liikumine ame-

tikohtadel sünnib seadluse eelnõu kohaselt ametastmestikku mööda, mis igale ametialale kindlaks määratakse omaette. Teatud ametikohale pääsemiseks peab enne pääsema selle ametikoha kandidaatide nimekirja. Sellesse nimekirja pääsemise ühe tingimusena nõutakse 3 või 4 aasta teenimist eelmisel madalamaastmelisel ametikohal. Nii on siis ametastmel siduv tähtsus ohvitseri edasiliikumisel teenistuse alal. Küsimuse sarnase lahendamise vastu ei saa kellelgi midagi olla. Teenistuse huvides on see kord kõigiti otstarbekohane ja kasulik. Vähesese vilumusega ja oskusega ei pääse keegi järsku ühe hüppega kõrgele kohale. Võidab ka tunduvalt ülema autoriteet, mis väga tähtis teadliku distsipliini mõttes. Ametastmete sisseseadmine ohvitseride teenistuskäigu reguleerimisel võimaldaski vist eelnõu kokkuseadjal asuda tähtsate põhimõtetele, et auaste on ainult autasu, mida võib saada, kuid keegi nõuda ei või. Sellega ei peaks olema auastmel ka enam kaaluvat tähtsust ohvitseri edasijõudmisel teenistuse alal. Järgmine samm on austmete, s. o. autasu andmise ära kaotamine, nagu on lõpetatud näiteks Vabadusristi annetamine.

Nagu teada, saab sõjaväes tegelikult ka ilma auastmeteta läbi. Ühes suuremas naaberriigis on auastmed ära kaotatud juba üle 10 aasta tagasi.

Asudes põhimõttele, et auaste on autasu, on ka loomulik ja tarvilik ohvitseride teenistuskäigu reguleerimiseks ametastmete sisseseadmine. Selle juures peaks aga kindlalt läbiviidud olema põhimõte, et auaste (autasu) otsekoheselt ei segaks ega takistaks kellegi edasiliikumist teenistuses ja ametikohtadele määramist. See põhimõte pole aga kahjuks seadluses mitte läbiviidud. Praegu liiguvad teenistuses tasapisi edasi nii auastmetes kui ametikohtadel kõik ohvitserid, kes kõigiti korralikult teenivad, vaatamata saadud autasudele. On ju ka autasu saanud võrdlemisi vähe. Uue seadluse eelnõu järele hakkab aga autasu otsekohe takistusi tegema ohvitseri teenistuselisele edasijõudmisele. Paragrahv 83. ütleb näiteks, et ohvitseri, kellel auaste on kaks või rohkem astet madalam ametikohale vastavast auastmest, määratakse kohustetäitjateks, vaatamata sellele, et nad on täitnud kõik muud eeltingimused mis nõuetavad sellele ametikohale ülemaks määratavatelt. Samuti ei luba § 96 p. 4 võtta teatud ametikoha kandidaadiks sarnast ohvitseri, kelle auaste on üle ühe astme madalam sellele ametikohale vasta-

vast auastmest, vaatamata sellele, et ta on teeninud nõutud arvu aastaid eelmisel madalamaastmelisel kohal, omab ametikohale ja erialale vastava ettevalmistuse, on lõpetanud tarvilised ettevalmistuse kursused, kui need olid korraldatud ning on kaks viimast aastat hästi atesteeritud ja attestatsiooniga sellele järgnevale ametikohale vääriliseks tunnustatud. Siit selge, missuguse määratu tähtsuse annab seadluse eelnõu autasule, s. o. auastmele. Keegi ei protestiks selle vastu, kui muude tähtsamate tingimuste poolest võrdsete kandidaatide hulgast eesõigus antakse autasu saanule. Võimatu raskeks teeb aga olukorra uues seadluse eelnõus läbiviidud kord nendele, kellel pole olnud üldse võimalust või head juhust autasu saamiseks. Vaatamata uudsusena sisseseatud ametastmetele, kaalub auaste ikkagi rängalt palju. Arvatavasti ei tahtnud seadluse kokkuseadjad seda vist mitte. Oli ehk koguni soov, nagu eespool tähendatud, ametastmete sisseseadmisega vabastada ohvitseri auastme mõjust teenistuskohadel edasi liikumisel, kuid välja tulnud on asi teisiti. Ametastmete sisseseadmine pole mingisuguseid paremusi selles suhtes toonud, vaid on jäänud poolikuks abinõuks.

Ametastmete sisseseadmisel võivad küll, nagu juba eelpool tähendatud, teenistuse huvid. Algatus on tervitatav. Soovi korral saab ametastmete kaudu mõndagi parandada. Seadluse eelnõus eneses vilksatab ka juba üks mõte. Paragrahv 44-s on ära määratud ametastmete ja auastmete vastavus. Võiks jääda selle juure kindlaks ja sisse võtta veel üks §, mis ütleks, et kui ohvitser on määratud kõigi kaalutuste järele ja kandidaatide nimekirja põhjal mingisugusele ametastmele vastavale kohale, siis antakse temale autasu ja püüdmise ja võimete eest ka ametastmele vastav auaste. See oleks kõige loomulik asjade kord, kui auaste on autasu. Praeguse eelnõu järele ei ole ta tegelikult seda mitte, vaid on ainult komistuskiviks ohvitseri edasijõudmisel, vaatamata ohvitseri kasuks rääkivatele teistele tingimustele.

Ametastmed nähakse ette igale ametialale omaette. Tähendab, teenistuskäik igal ametialal areneb samuti omaette. Ohvitserid, kes teenivad näiteks juhtimise ametialal, liiguvad edasi oma ametastmetes, staabi teenistuse-, juriidilise-, tervishoiu- jne. ametialadel teenivad iga oma ametastmetes. Põhimõte tõesti õige ja lahendus otstarbekohane, sest iga ametiala nõuab eriettevalmistust ja vilumist, oskust ja ko-

gemusi. Edasiliikumine oma ametala ametastmetes ei sega teist ametala ja ühel ametalal teenivaid ja edasiliikuvaid ei huvita kuigi suurel määral teisel ametalal teenivate edasiliikumine. Vähe huvitab juhtimise ametalal teenivaid ohvitseri see, kuidas jõuab edasi oma ametastmetes ja aastmetes mõni arst, jurist, topograaf või lõpuks ka staabis teeniv ohvitser, kui ametastmetes ja aastmetes edasijõudmise tingimused ühesugused on. Kõrgem ametaste, umbes igal ametalal, vastab diviisiülema ametastmele ja kõrgem auaste on kindral-majori auaste. Juhtimise ametalal on sarnaseid rohkem, teistel ainult üks või pole sedagi. Korruga saab nendes ülemistes tippudes olla igal ametalal, peale juhtimise ametala, ainult üks ja seal nad üksteist milgil tingimusel ei sega, vaid töötavad ühisel nõus ja ühisel jõul kaitseväge kasuks ja heaks käekäiguks. Võib arvata, et teenistuskäigu seadluse eelnõu seda nii lahendabki. Kahjuks mitte just nii. Seadluse eelnõu § 97 ütleb, et staabi teenistuse, administratiiv, majanduse, tehnilise ja juriidilise ametala ametikohtadel teenivatelt riviteenistuseks kõlbulikkudeit ohvitseridelt nõutakse kandidaatide nimekirja võtmise eeltingimusena peale kõigi muude eeltingimuste veel juhtimisestaaži läbitegemist. Samuti nõutakse tähendatud ametaladel teenivatelt juhtimise staaži omandamist (§ 65) selleks, et järgmist aastet saada. Juhtimise staaži omandamine on kasulik ja tarvilik, kuid mispärast sellega pidurdada hoopis teistel ametaladel teenivate ohvitseride edasiliikumist nii ametastmes kui ka aastmes. § 105. järele juhtimise staaži puudumine küll ei takista edasiliikumist, kui seda staaži pole ohvitserile pakutud, kuid see pehmenus tundub rohkem armuandmise korras tehtuks ning ohvitser tunneks ikkagi, et ta nagu midagi võlgu on jäänud. Juhtimise staaž peaks tingimata sunduslik olema nendele, kes soovivad ja keda soovitakse võtta peale oma ametala ka juhtimise ametala ametikoha kandidaatide nimekirja. Nõue, et mitte juhtimise ametala ohvitserid käiks võimalust mööda ka juhtimise staažil, peaks seadluses olema, kuid selle teise ametala staaž ei peaks mitte takistuseks olema oma ametala edasiliikumisel.

Kokkuvõttes näeme, et teenistuskäigu uue seadluse eelnõu ei lahenda tähtsamat küsimust, s. o. ohvitseri edasiliikumist teenistuse alal, puht põhimõttelisest küljest sarnaselt, et ohvitserikond oma teenistuskäigu seadluse saaks vastu võtta rahuldus-

tundega. Ametalade ja ametastmete sisseviimine ja aastme autasuks tunnustamine on jäänud poolikuteks abinõudeks ja ohvitseri teenistuskäigu reguleerimisel paremusi, võrreldes praegu maksva teenistuskäigu seadlusega, juure ei too.

Ei saa päris vaikides mööda minna ka igale ametalale ja ametastmele vastava ettevalmistuse küsimusest. Seletuskirja järele on tähendatud küsimus lahtiseks jäetud, sest seda olevat raske kindlaks määrata nende ametalade kohta, kus ettevalmistuse nõuded tegelikult veel tarvilikul määral väljakujunenud ei ole. See võib tõesti nii olla. Kas ka ettevalmistuse küsimus üldse kuulub teenistuskäigu seadlusesse on samuti iseasi. Selge on aga see, et seadlust praegusel kujul siiski ilma ettevalmistuse küsimuse lahendamata, maksmata panna ei võiks. § 96., kus on toodud kandidaatide nimekirja võtmise eeltingimused, seisab esikohal järgmine eeltingimus: „omavad ametikoha alale ja erialale vastava ettevalmistuse“. Kui aga keegi ei tea missugust ettevalmistust tema nõutakse, millega on siis garanteeritud õige ja vastava ettevalmistusega ohvitseri leidmine ja asja õiglane otsustamine. Samuti ei saa ka ükski ohvitser ennast ette valmistada ühelegi alale ega kohale, kui ta ei teagi missugust ettevalmistust selleks nõutakse. Seni kui need küsimused on veel lahendamata, ei oleks õige ka uue seadluse maksmapanemine praegusel kujul.

Jättes kõrvale kõik vähema tähtsusega asjad, millele vist tähelepanu juhivad vastavad asutused kuhu seadluse eelnõu antud tutvunemiseks, ei saa aga kuidagi mööda minna seadluse v a i m u s t.

Kõik need väärtused, millele on juhitud tähelepanu eespool, kerkivad esile ainult seadluse teatud määral süvenemisel. Seadlusega tutvunemisel kas või ainult pealiskaudselt, äratab aga tähelepanu ühe sõna liig tihe kordumine. See sõna on „võib“ ja temas väljendubki seadluse vaim. Korratud on sõna „võib“ nii sagedasti selleks, et ei jääks midagi selgeks ja kindlaks.

Ohvitseri v õ i b võtta kandidaatide nimekirja, ohvitseri v õ i b määrata kohale, ohvitseri v õ i b ülendada, ohvitserile v õ i b anda puhkust jne. Tähendab, ohvitseri võib ka mitte võtta kandidaatide nimekirja, vaatamata täidetud tingimustele, võib ka mitte määrata kohale, võib ka mitte ülendada, võib temale ka mitte anda puhkust jne. Isegi sarnaseid asju nagu arsti tunnistuse põhjal antavat tervisparandus-

likku puhkust ja erakorralist puhkust perekonnaliikme surma puhul (rahuajal) ohvitserile võib anda, kuid võib ka mitte anda. Sellega on tahetud nähtavasti kätte saada seadluse paenduvust. Paenduvuse saavutamise püüdest tekkib aga küsimus, kas see on seadlus, mis peab reguleerima teenistuskäiku, või tahab ta olla näiteks: Juhendid ülematele ohvitseride teenistuskäigu reguleerimise alal.

Seadluse paneb maksma Vabariigi Valitsus, kes ise ka ülendab ohvitseri rahuajal. Miks peab aga Vabariigi Valitsus deklareerima seda, et ta võib ülendada leitnandi — kapteniks või kapteni — majoriks. Et Vabariigi Valitsus võib ülendada ja alandada ohvitseri, neid kohtadele määrata jne., seda teavad kõik juba Riigikogu poolt 6. detsembril 1921. a. vastu võetud seaduse (R. T. 1 — 1922) põhjal. Ohvitseride teenistuskäigu seadluses tuleks aga küll ära määrata kord ja tingimused kuidas ja millal neid kohtadele määratakse, ülendatakse jne. Siis oleks asi selge ja kindel. Selgust ja kindlust teenistus-

käigus ootab ohvitserkond ja seda anda töötas oma esimeses paragrahvis ka seadlus. Kuid lugedes seadluse lõpuni, ei jää sellest kindlusest midagi järgi. Kõik teised kaitseväge alal antud seadlused on omalt redaktsioonilt hoopis ka'egoorilised. Tuletagem meelde meie määrustikes nii tüsedaid sõnu nagu „vankumatult“, „kõikumatult“ jne. Tekib küsimus, miks siis teenistuskäigu seadluse eelnõu pelgab selget ja kindlat keelt.

Põhjus näib olenevat puht-psühholoogiline. Paistab nagu ei oleks eelnõu väljatöötajatel veel usku sellesse, et saaks käia väljatöötatud seadluse järele. Paistab, et oleks nagu veel palju kahtlust ja vähe usku ohvitseride eneste kohta.

Nii kaua, kui ei ole veel kadunud kõik kahtlused ja kartused seadluses ettenähtud tingimustele vastavate kõigi ohvitseride vilumuse, oskuse, teenistusele andumuse ja võimete kohta, ei ole veel tulnud ka aeg, kõigile ohvitseridele üheväärselt maksva teenistuskäigu uue seadluse ilmutamiseks.

L.

Vabariigi ohvitseride kogude ja kaitseväge üleajateenijate kogude põhikirjade muutmine ja täiendamine.

Mõlemate kogude põhikirjad olid maksvad 7. detsembrist 1927. a. saadik. Nendes on viidud Vabariigi Valitsuse otsusega 11. septembrist käesoleval aastal mõned muudatused ja täiendused, millised on osutunud seniste kogemuste põhjal vajalisteks.

Mõlema kogu põhikirja oli seni üldkoosolekuteks nõuetava kvoorumi ja teistkordse koosoleku kokkukutsumise küsimuse lahendamiseks ebatäpne ja paendumatu. Teistkordne koosolek pidi kokku kutsutama „sarnasel ajal, et tarviline arv liikmeid üldkoosolekust osa võtta võivad“. Uues redaktsioonis jääb see tingimus ära, kuid samal ajal tema määrab lähemalt ära, millal teistkordne koosolek on otsuse võimeline: „1) neil juhtudel, kus on nõuetav kogu nimekirjas olevatest tegevliikmetest kahe kolmandiku osavõtmine — kui koos on vähemalt pool kogu nimekirjas olevatest tegevliikmetest; 2) muil juhtudel — kokku tulnud liikmete arvule vaatamata“. Senise redaktsiooni põhjal oli ka teist-, kolmanda- jne. kordsel koosolekul ikkagi nõuetav esmakordselt koosolekult

osavõtjate arv, mis mõnes kogus, kus rohkesti välja komandeeritud, muutis otusevõimelise koosoleku kokkusaamise võimatuks.

Senises põhikirjas oli lähemalt määrata, kui kaua pärast esmakordset koosolekut võis kokku kutsuda teistkordse. See pidi küll sündima ühe nädala jooksul pärast esmakordset koosolekut. Uues on see määratud järgmiselt — „seitsme päeva jooksul, kuid mitte varem kui kaks päeva pärast pidamata jäänud koosolekut“.

Ohvitseride kogude senises põhikirjas oli lahendamata välisriikides viibivate kogude tegevliikmete liikmemaksu küsimus, mille järeldusel need ohvitserid olid küll kogu liikmeteks, kuid liikmemaksu ei maksnud. Uus põhikirja määrab liikmemaksuks — 1) kaitseväge esindajatele välisriikides siseriigis asuvalt sama kogu tegevliikmelt saadava kõrgeima liikmemaksu määra suuruses ja 2) teistelt välisriikides viibivatelt tegevliikmetelt võetakse liikmemaksu selles määras, mis nemad siseriigis viimasel ametikohtal teenides maksid.

Arvestades sellega, et kaitseväge esindajad on kõik kaitsevägede staabi koosseisus ja ka selle kogu tegevliikmeteks, siis tuleb neil maksta liikmeraha samal määral, kui seda maksab kaitsevägede staabi ülem.

Mõlemas põhikirjas on üksikasjastatud kogudele ruumi andmine. Kaitseministrile on antud õigus antavate ruumide suuruse kindlaks määramiseks ja ka tarbekorral ühes ja samas karnisonis asuvatele kogudele ühiste ruumide määramiseks. Ühiste ruumide kasutamise korra määrab diviisi ülem. Selle võimaluse ettenägemine lubab saavutada kokkuhoidu riigi kui ka kogude eneste kuludes ruumide alal, ja see soodustab ühtlasi karnisoni ohvitseride liitumist ühiseks perekseks.

Ohvitseride kogu põhikiri näeb ette kogu majandusliku ettevõtte laenuhoiukassa. Need on peaaegu kõigil ohvitseride kogudel juba seni teostunud väeosa ülemate poolt kinnitatud põhikirjade põhjal. Enamikus on nemad olnud laenukassadeks. Käesoleva põhikirjaga on neile kindel alus pandud — neid korraldatakse tulevikus kaitseministri poolt kinnitatud põhikirja (nähtavasti normaalsel põhikirja) alusel. See samm on

ohvitserkonnalt ammu oodatud ja teravitatav.

Ohvitseride kogude põhikirja 01 võetud juure uued §§ 81 ja 82, mis üksikasjastavad kogude asutamist, liitumist ja likvideerimist. Erakorralistel juhtudel võib kaitseminister lubada kogu asutamist ka asutustes, kus teenib alla 10 ohvitseri.

Üleajateenijate kogu uus põhikiri määrab oma §§ 13. ja 14. lähemalt ära selle, kes võib olla kogu tegev- ja toetajaks liikmeks. Senises on lihtsalt öeldud „üleajateenija“. Uus aga määrab, et „liikmeks võivad olla üleajateenijad, kes teenivad allohvitseri ja neile palgaastme järgi vastavatel ametikohtadel“. Seega on selgesti väljendatud, et kogu liikmeteks võivad olla ainult üleajateenijad allohvitserid. Alalisteks külalisteks võivad aga olla kõik üleajateenijad. Piirivalve üleajateenijate kogudes võivad liikmeteks olla kõik üleajateenijad, vaatamata nende palgale. Samuti jäävad kogude liikmeteks edasi kõik need üleajateenijad, kes on tegev- või toetajaks liikmeks uue põhikirja maksamahakkamise momendil.

Mõlemate põhikirjade muudatused ja täiendused on avaldatud käesoleva aasta Riigi Teatajas nr. 80. M. T.

Meie kaitselaevastiku sügiseni õppesõit.

Meie laevastiku õppekavas on ette nähtud mõni pikem ühine sõit sügiste tormide ja pimedate öödega pärast suviste õppuste lõppu. Sel puhul kontrollitakse veel kord suve jooksul saavutatud tagajärjed ja kogemused ning tegutsetakse ühiselt mõninga ülesande lahendamisel.

Selle aastane sügisene sõit septembrikuu keskel läks tavalistest veidi lahku. Kõigepealt sõitis meiega kaasa peale Merejõudude Juhataja kontraadmiral H. Salza ja Kaitseminister O. Köster. Teiseks vabastati just mõni päev enne väljasõitu tegevast teenistusest tervelt $\frac{1}{3}$ ajateenijaid ja nimelt kõige vanemad juba välja õpetatud mehed. See asjaolu pani ülejäänud koosseisule teatud lisakohustused peale, et laev ikkagi oma täit võimet näidata võiks. Kohe alguses peab tähendamada, et see hästi õnnestus.

Ilusal septembrikuu hommikul kell 11 olid Tallinna reidil viibivatel laevadel meeskonnad rivistatud, kui kiirel mootorpaadil lähenes Sõjasadamast Hra Mi-

nister ja Merejõudude Juhataja ühes teiste saatjatega. M./r. „Lennuki“ groottoppi kerkis kõrge külalise laeva astumisel Kaitseministri lipp ja pärast meeskonna tervitamist järgnes signaal: „Ankrult lahkuda!“. Kiirelt hiivati ankrud, ja peagi lahkusime pikas kiilivee kolonnis, eesotsas m/r „Lennuk“, kust järgnes üks signaal teisele.

Järjest lisades kiirust, jõudsimme varsti Aegnast mööda, kus kaugel merel silmasime juba hommikul välja sõitnud v/l „Lainet“ ühes märklauaga.

Algas n. n. koondlaske, kusjuures üks laev artilleeria tuld juhib, kuna teised tema andmetel samat märki tulistavad, kui juba juhtlaeval katung (tabe) saavutatud. See nõuab muidugi väga täpsat sidet üksikute laevade vahel ja ühtlast meeskondade väljaõpet.

Mõne minutiga oli märklaud tabatud, vaatamata halva nähtavuse peale, ja laskmine lõpetati.

Esimene peatus tehti Kokskäris, kus hra Minister ja Merejõudude Juhataja

maal käisid. Pärast seda arenes sõit jõudsasti Ekholmi suunas, kui korraga kõlas üldine häire signaal: t/p „Sulev“ oli ette saadetud ja atakeeris meid täie käigu all „torpedodega“. Meie püüdsime teda „kahuritulega“ takistada. Muidugi jäid nii „Sulev“ kui ka teised laevad tegelikult purustamata, kuigi vastased pooled täiesti vastupidistes arvamistes püüsid.

Kella 17 paiku peatusime Ekholmi juures, kus hra Minister ja Merejõudude Juhataja maale läksid, et tutvuneda kohaliku olukorraga. Sama kordus juba päris pimedas Stenskärnis, ning sealt läksime Kunda alla ankrusse, kus veetsime öö.

Hommikul sõitsid hra Minister ja Merejõudude Juhataja t/p „Suleviga“ Toolse sideposti üle vaatama, kuna osa laeva meeskonda Kundas maale lubati.

Täpsalt kell 12 tuli t/p „Sulev“ tagasi ja pärast lühikest peatust m/r „Len-nukil“ lahkus Hra Minister aja puudusel, et nõörduda Kunda kaudu pealinna.

Meie aga tõstsime ankrud ja algasime oma õppesõidu teist osa: tutvunemine meie ranna sadamatega ja iseloomuga ning võimaluse korral ka tähtsamate asutustega rannal.

Peatusime järgimööda Mahus, Türsamäel, Narva-Iõesuus, Narvas, Merekülas, Vainopääl, Verkis, Tsitres ja viimaks Ülgastes.

Igal pool käisid kõigist laevadest ohvitserid maal, tutvunesid kohaliste oludega, ning sõit läks edasi. Türsamäel peatuti veidi kauem, kuna kohaliku vabariiku valitsuse poolt väga lahkesti tutvustati meil põlevkivi ümbertöötamisega.

Eriti meeldivaks osutus Narva-Iõesuus viibimine, kust t/p „Suleviga“ kõik sõitsid, et tutvuneda farvaateriga Narva jõel. Sõit jõel iseenesest on kõigiti nauditav, ning Narvas ootas meid kena üllatus: Vastu võtmas olid meid I-se diviisi ohvitserid, eesotsas kolonel Pulk'iga, ning meile tehti ettepanek asuda ringsõidule linnaga tutvunemiseks. Isegi autod olid juba sõiduvalmis, ja meil ei jäänud muud üle, kui võtta vastu lahke pakkumine.

Käisime Jaani ja Hermani kindlustes ning imetlesime igal pool valitsevat puhtust ja korda ning avaraid sõdurite eluruumi. Eriti silmapaistvad olid ühisköögid oma otstarbekohasuse, töö mehhaniseerumise ja korra ning puhtuse

poolest: igal pool hiilgav punane vask ja läikivad pruunikas-kollased ahjukivid.

Seal on suur ja eeskujulik töö ära tehtud. Ronisime ka Hermani torni ning nautisime suurepäraselt vaadet. Edasi arenes sõit Narva kose juurde.

Nii mitmeidki meist, kes koske esimest korda nägid, masendas vaade mühisvale veekogule, mis, kahjuks, seni ainult osaliselt kasutatuna, juba aastasadade jooksul, vabalt voolab merre. Ikka jälle kiindusid pilgud kosele, kuid aeg oli piiratud, pidime lahkuma.

Pärast lühikest ringsõitu Kulgu sadamas pakuti meile täiesti ootamatult suurepärase lõunasöök ohvitseride kasiinos, mis möödus elavas mõtetevahetuses ja ülevas meeleolus.

Kell 14.30 lahkusime „Suleviga“ Narvast, kaasa viies umbes paarkümmend I-se diviisi ohvitseri, kes tahtsid tutvuda meie laevadega. Kahjuks pidid need ohvitserid kell 17 jällegi reisijate-laevaga Naeva-Iõesuust lahkuma, nii et aega oli äärmiselt vähe. Kuigi „Sulev“ kiirel käigul alla voolu tõttas ja reidil juba ootasid mootorpaadid, et meid laevadesse viia, ning meie kõik teime, et võimalikult kõike näidata — siiski tuleb oletada, et mõinigi laevast õiget muljet ei saanud.

Loodame, et meil korda läheb tulevikus seda viga parandada.

Tagasi tulles Tallinna, püüdsime muidugi jälle salaja reidile „pugeda“. Kuigi Ülgastes videvikku ootasime ja lootsime, et kuu meile armuline on ja ilusasti pilve taha peitub, kui algame oma kuuvalgust pelgavat ülesannet — ei olnud kõigest sellest lõpuks kasu. Kuu oli kadunud ja tuul vahepeal päris kõvaks läinud, puhkudes 6-pallilise kiirusega. — kuid see kõik ei takistanud merekindluste helgiheitjaid meid varsti leidmast.

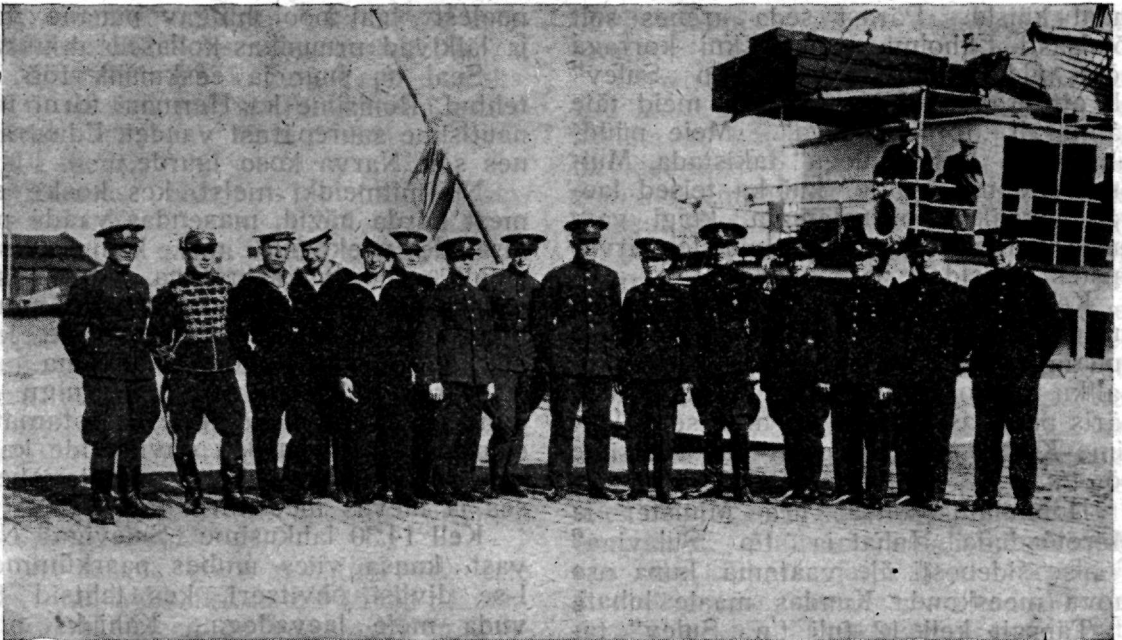
Mõneks ajaks pugesime veel suitsukatte taha, kuid kauaks sellest jätkus sarnase kõva tuulega. Kui siis veel täiskuu pilve tagant välja tuli, olime lootusetult kadunud, s.t. leitud.

Meie pealinna väravavahid kedagi juba takistamatult sisse ei lase, olgugi südaööl.

Avasime jälle oma tuled, mis seni „kaetud“ olid, ning asusime oma harilikule ankrukohale sõjasadama ees.

Üldise rahuldustundega võisime jällegi puhata kodusamas mõnepäevasesest pinevast, huvitavast ja kõigiti kordaläinud sügissõidust.

K. L. I.

Kaitseväe jalgpalli meeskond Tallinna sadamast lahkudes 19. sept. 1929. a.

Keskel kaitseväe VI osakonna ülem kol.-leitn. A. Kasekamp.

Kaitseväe jalgpalli esindusmeeskonnaga Soomes.

Üheks ühendavaks lüliks meie kaitseväe ja meie lähemate naaberriikide kaitsevägede vahel on sport. Ühiste spordivõistluste hulgas ja vastastikkuse külastamise juures kaitsevägede vahelised jalgpallivõistlused kahtlemata on etendanud ja ka tulevikus saavad etendada tähtsat osa üksteise tundmaõppimises. On saanud kauniks kombeks pidada igal aastal Soome-Eesti kaitsevädevahelisi jalgpallivõistlusi. Käesoleval aastal need võistlused peeti 20. kuni 22. septembrini Soomes Turu linnas. Samal ajal peeti Turus ka üleriiklikke Soome kaitseväe kergejõustiku- ja laskevõistlusi, kus meie jalgpallimeeskond viibis külalisena. Meie vastuvõtt Soomes osutus eriti soojaks ja südamlukuks. Saabudes 19. septembril Helsingi oli sadamas meid vastu võtmas Soome kaitseväe kehalise kasvatuse juhataja major Tiiri, kolonel Stolschtröm ja kapten Kuusela ning teisi sportlasi. Esitlused, südamlikud käepigistused, pildistamine ja — olemegi vennasrahva kaunis pealinnas. Kahjuks ei lüba aeg meile siin pikemalt peatuda.

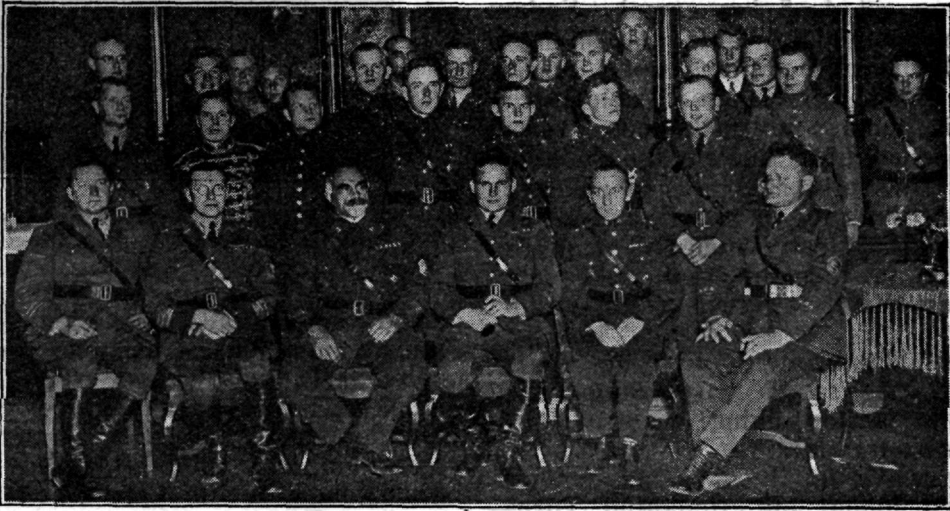
Peale ühise lõunasöögi istume rongile ja pärast viietunnilist raudteematka pikki imeilusat Soome lahe põhjarannikut veel sama päeva hilja õhtul jõuame Turusse. Turu ümbruskond on Soome viljarikkamaid kohti. Ta tähendab Soomele umbes sedasama, mis meile on Viljandimaa. Suurte, metsaga kaetud üksikute kaljumürakate vahel lokkavad siin ilusad viljapõllud — hoolega haritud, laiade peendratena kraavitatud. Kaljunõlvakutel, põldude veerul elamud omapärasel soome stiilis — tumepunaseks värvitud ja valge raamistusega.

Turus võtab meid vastu Pori rügement ja linna komandantuur. Ohvitserid asetatakse suureimasse võõrastemajja, allohvitserid ja sõdurid Pori rügemendi kasarmutesse. Järgneval päeval meie meeskonnal veel ei tule võistelda ja seda päeva kasutame selleks, et tutvuda Pori rügemendi elu-oluga, Turu linnaga ja jälgida üleriiklikke kaitseväe kergejõustiku- ning laskevõistlusi. Meile näidatakse kõiki, mida süda kutsub, meie soove loetakse silmist. Pori rügemendi ülem kolonel Ahlroth isik-

likult näitab meie ohvitseridele rügemendi ruume, väga lahkelt andes seltsusi kõige kohta, mis meid huvitab. Pori rügement on vaneim väeosa Soomes — asutatud 1626. a. Gustav II Adolffi poolt.

Meie näeme, et Pori rügemendi ajalugu küünib kaugele minevikku. Ta on aastasadade jooksul võidelnud mitu korda ka Eesti- ja Liivimaa kaitseks Rootsi vägede koosseisus. Tema minevik peegeldub veel selgesti rügemendi praeguses elus-olus. Väarikate maali-de kõrval, mis ilustavad praegu rüge-

hikest aega jälgida ka üleriiklikke kaitseväge laskevõistlusi, mis käesoleval aastal peeti Turus. Laskevõistluste alal diviisides on peetud eelvõistlusi ja nende põhjal üleriiklikkudele laskevõistlustele iga diviis on saatnud võrdse arvu oma paremaid laskureid ohvitseri, üleajateenijaid ja ajateenijaid — kokku 36 meest diviisist. Meie laskerajale jõudmise ajal võistlevad parajasti ajateenijad. Laske tingimused: distants 300 m, 30 lasku (igast asendist 10), aeg piiramata. Tabamised näidatakse iga lasu järele laskmist katkestamata, kuna 10-lasulise see-

Koosviitimine Turu re ervohvitseride ühingus.

Istuvad vasakult: Major Tiiri, kol. Ahlroth, dr. Karsten, kol. Oestermann, major Janson ja major Linnanlehto.

mendi eluruume, kujutades ajaloolisi lahinguid, millest rügement on võtnud osa aastasadade jooksul, näeme ka kõikide endiste rügemendi ülemate ja tähtsamate juhtide pilte. Ohvitseride kasiinos leidub veel palju vanaaegseid rügemendi relvu. Kasvatuliselt on kõigel sellel määratu suur tähtsus. Praeguses Pori rügemendis on säilinud palju tema esiisade kangelasvaimu. Liikudes rügemendi ülemaga Pori rügemendi vanades soomeaegsetes kasarmutes, põlise pargi keskel, tundub kõikjal porilaste võimsate karulipu-veteraanide julgust, osavust ja visadust. Seda tõendab ka väga suur kogu mitmesuguseid kolektiiv- ja rändauhindu, mis rügement on omandanud Soome iseseisvuse ajal korraldatud mitmesugustel kaitseväge võistlustel spordi, laske jne. aladel.

Samal päeval on meil võimalus lü-

ria lõpul antakse teada tulemused täpsalt. Jalaväge inspektor kolonel Oestermann, kes kogu aeg isiklikult jälginud laskevõistlusi, lahkelt annab meile selgitusi võistluste korraldamise ja tulemuste kohta. Võistluste üksikasjalised tulemused iga võistluse järele suurte tabelitena pannakse välja laskeväljal. Ajateenijate parim saavutus sel päeval oli 257 silma 300 võimalikust silmast, s. o. 86%.

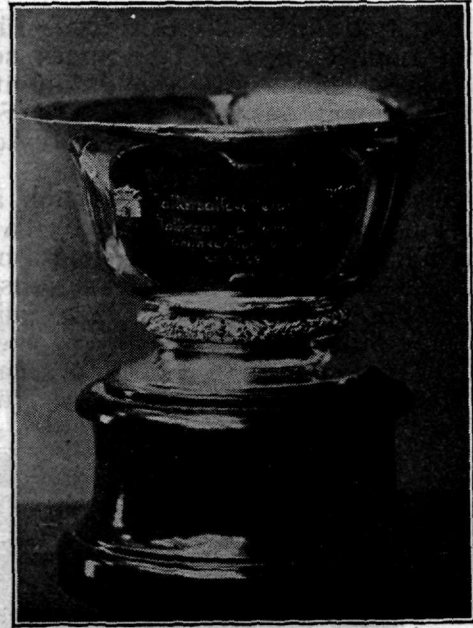
Samal ja järgnevatel päevadel tutvunesime ka Turu vaatamisvääriliste kohtade ja esemetega. Siin eeskätt üks suuremaid ja väärtuslikkumaid Soome muuseume — n.n. Provintsiaal-muuseum. Ta on paigutatud endisse Turu maalina — kindlusesse, missugune ise omab väga suure ajaloolise väärtuse. Muuseum võtab oma alla 72 tuba. Aja napusel meie suutsime läbi käia vaid paar-

kümmend tuba, ilma et pikkemalt kuskil oleks suutnud peatuda. Teistest muuseumidest Turus võiks nimetada veel kunstimuuseum ja bioloogilist muuseumi. Suure ajaloolise väärtuse Turus omab veel Toomkirik mitmete tähtsamate Soome ja Rootsi riigimeeste ja vaimulikkude hauakambritega. Teistest ajaloolise väärtusega esemetest Turus võiks nimetada veel allikat, kus 1157. a. ristiusu kandja Rootsi piiskopi poolt ristiti esimene soomlane pagan.

Turu ise on suur sadamalinn. Ta asub Aura (tähendab adra) jõe mõlemal kaldal, merest 4—5 km eemal. Sadam hoitakse aasta läbi lahti jäälohkujate abil. Huvitavana nähtene võiks märkida veel seda, et Soome keelemurrak Turus ja tema ümbruskonnas seisab palju lähemal eesti keelele, kui seda on näiteks. Helsingis räägitav soome keel. Turu murrakus on väga palju sõnu, mis sarnanevad täiesti meie Tartu-Võru murrakule ja turulane saab tolle murraku eestikeelsest jutust väga palju aru.

Õhtul üllatab meie ohvitseri suurepärase ja väga sooja vastuvõtuga Turu reserv-ohvitseride ühing eesotsas major Linnanlehtoga.

Järgneval päeval, s. o. 21. septembril pärast lõunat oli ettenähtud Turu—Tallinna garnisonide vaheline jalgpalli võistlus Turu spordiseltside liidu staadionil. Et samal staadionil peeti ka Soome kaitseväge spordivõistlusi, siis ei olnud võimalik mängu alata varem kui kell 1630. Et võistlus ei jääks pimeduse kätte ja veel mõningatel teistel põhjustel, peeti võistlus ainult ühetunniline — poolajad 30 minutit. Võistluspäeva eelmisel õöl hakkas sadama jämedat vihma ja sadas kuni võistlusteni. Võistluste eel oli jalgpalli väli enamasti vee-ga üleujutud. Tükati oli vesi poole jala sügavune. Naljatades tähendasid soomlased, et see on enam vesipalli kui jalgpalli-mäng. Hoolimata porisest väljast ilmusid garnisonide meeskonnad lõbusas tujus ja nalja heites marsihelide saatel väljale. Võistluste eel Turu garnisoni ülem kolonel Ahlroth andes üle Tallinna garnisoni meeskonna kaptenile ltn. Reinfeldile Turu garnisoni poolt hõbepeekri pealkirjaga: „Muisto polkinto jalkapallo-ottelusta Tallinnan ja Turun varuskuntien väliltän 21. 9. 29.“ Vaatamata sellele, et poole valikuga turu-

Hõbepeeker Turu garnisonil
Tallinna garnisoni jalgpalli meeskonnale
(sept. 1929).

lased omandavad mõningaid soodustusi tuulise ilma juures, esimene poolaeg lõpeb 2:0 Tallinna kasuks. Teisel poolajal lüüakse Turu väravasse veel 3 palli ja lõputagajärg on 5—0 Tallinna kasuks. Väravaid löid rms. Biiber 2., rms. Seegner, n. ltn. Brenner, H. järgu madrus Fiskar igaüks ühe. Kogu mängus on Tallinna suures ülekaalus. Turulased sooritasid ainult üksikuid läbimurdeid. Kohtunikuna toimis Turu jalgpalli liidu jalgpalli kohtunik härra Karlson täiesti erapooletult ja asjalikult. Mängu lõpul andis Tallinna garnisoni esindajana ltn. Luks Tallinna spordikomisjoni poolt Turu jalgpalli meeskonna katenile üle hõbedase kaljakannu.

Soome-Eesti kaitsevägede vahelist maavõistlust peeti pühapäeval, 22. septembril kell 1000 samal väljal kus garnisonidevahelistki võistlust. Võistlust oli jälgimas umbes 2000 inimest. Publiku hulgas on ka Soome kaitsevägede kõrgem juht kindral Sihvo, jalaväe inspektor kolonel Oestermann, Pori rügemendi ülem kolonel Ahlroth ja palju teisi kõrgemaid Soome ohvitseri. Eelmise päeva sajast väli ei ole ärakuivanud, vaid on muutunud veelgi porisemaks ja pehmemaks.

Esimesena ilmub väljale Eesti meeskond sinistes valgevöolistes särkides ja

mustes valge lampassidega pükstes; selle järele Soome meeskond valgetes särkides ja sinistes pükstes. Mängitakse hünni ja Porilaste marssi. Võistluse algul meie kaitseväge esindajana major Jonson annab üle Soome kaitseväge kehalise kasvatuse juhatajale major Tiirile Eesti kaitseväge jalgpalli mälestusmärgid edasiandmiseks Soome jalgpalli meeskonnale ja esindajatele.

Algab järjekorraline naaberriikide kaitseväge vaheline võistlus, mis arvult neljas.

Meeskondade koosseisu kuulub liiduklassi mehi Soomel kaks (Malmgren ja Koskinen), meil kolm (Reinfeld, Kull ja Brenner).

Algville kannavad soomlased palli meie värava alla, kust ta ainult kornerrina minema kihutatakse. Kornerile järgneb teine korner ja alles siis veereb pall soomlaste poolele. Järgneb mäng mõlema poole läbimurretega. Meie väravale teevad soomlased sageli teravaid lööke, kuid väravavaht v.a.o. Pool püüab neid meisterlikult, mis publikus välja kutsub alalist kiitust. Ka meie poolt tehakse soomlaste väravale väga ilusaid lööke, kuid need ebaõnnestuvad kas latti või v.v. otse sülle löömise-ga. Esimese poolaja lõpuks on soomlased siiski kaks väravat saavutanud, kuna meil neid pole ühtki. Teine poolaeg algab meie pealesurvega. Pall veereb harva üle keskoone meie poole. Soome värav on tihti väga ohtlikus seisukorras, kuid meie õnnetuseks ja soomlaste õnneks saavutavad ilusad löögid ikka latti, posti või väravavahile sülle. Soomlased sooritavad ainult üksikuid läbimurdeid ja poolaja lõpuks löövad veel ühe värava. Nii lõpeb neljas maadevõistlus Soome kasuks 3:0.

Porine väli pani meie meeskonna rasketesse oludesse. Sügava pori ja vee tõttu ei sobinud ja ütles üles meie meeste lühikesesööduline mäng, sest pall sageli ei veerenud sinna kuhu teda tarvis oleks olnud. Soomlased kasutasid aga pikke sööte ja selle tõttu olid paremas seisukorras. Võiks öelda, et tehniliselt olid eestlased ülekaalus, kuid pori ja vesi ei lasknud tehnikat pääseda mõjule, kuna õnn naeratas seekord soomlastele. Kohtunikuna toimus Turu jalgpalli liidu sekretär härra Rubinstein väga erapooletult ja asjalikult.

Nagu juba tähendasime, peeti Turus

ka kaitseväge kergejõustiku võistlusi. Spordivõistlused üldiselt on korraldatud samadel alustel kui meilgi. Enne üleriiklike kaitseväge spordivõistlusi korraldatakse võistlused diviisides. Diviisi võistlustel meistriks tulnud rügement pääseb üleriiklikkudele võistlustele ja paneb välja igale võistlusalale oma parimad jõud. Iga diviisi võis panna välja igale võistlusalale mitte üle 6 mehe. Võistlusaladid oli 14. Kokku kergejõustikust osavõtjaid oli 167 meest viie diviisi koosseisust. Punkte arvestatakse olümpia määruste kohaselt — individuaalaladel ühekordselt ja meeskonna võistlustel kahekordselt. Diviisile andsid punkte ainult neli paremat võistlejat. Võistluste korraldamine ja läbiviimine jättis hea mulje. Iga kohtunik tundis täpselt määrusi ja alati oli kontaktis võistluste käiguga. Vaatamata sellele, et suure saju tõttu võistlusväli oli porine ja jooksutee pehme, saavutati võrdlemisi häid tagajärgi. Esimesele kohale tuli raske-suurtükivägi.

Õhtul pärast võistluste lõppu oli auhindade väljaandmine Turu tuletõrje seltsi saalis. Neid jagas välja kaitseväge kehalise kasvatuse juhataja major Tiiri. Auhindu üldiselt antakse vähem kui meil kuid nad on väärtuslikumad. Igal võistlusalal normaalselt on 3 auhinda, tähtsamatel aladel rohkem. Peale auhinna iga võitja saab vastava diploomi ja esimesele kohale tulija mees või meeskond veel n.n. meistrimedali. Siin anti välja ka mälestusmedalid eesti jalgpalli meeskonda kuuluvatele, mida võttis vastu Eesti kaitseväge esindajana major Janson.

23. septembril sõidame tagasi Helsingisse, et järgmisel hommikul sealt Tallinna sõita.

Turu jaama on meid saatma tulnud Pori rügemendi ülem mõnede ohvitseridega ja orkestriga. Rongi liikudes heliseb veel kaua me ühine hümn.

Seega viibisime Soomes nii mõnegi päeva, kuid see aeg tundus imelühidana. Nii mõnus on külastada maad, kus tunned end igalpool oodatud külalisena. Meile osaks saanud suure lahkuse eest võlgname palju tänu Pori rügemendile ja tema ülemale, eriti aga kehalise kasvatuse juhatajale major Tiirile ja tema abile kv. am. Pesolale, kes meie heaolemise eest kandsid nii palju vaeva ja hoolt.

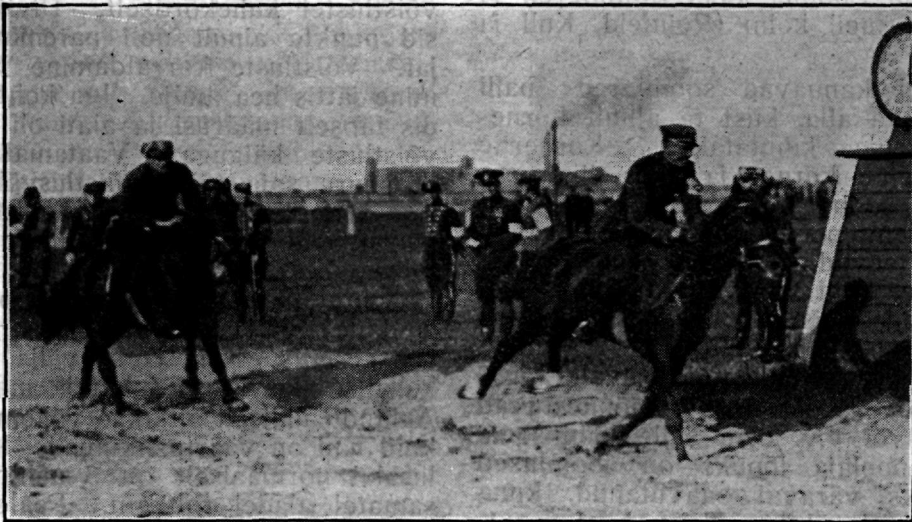
O. J-n.

Kolmandad üleriiklised kaitseväe ratsavõistlused

Tallinnas 27.—29. sept. 1929.

Võistlustest võtsid osa peale meie kaitseväe, kaitseliidu, politsei ja eraspordiühingute liigete Läti ja Soome kaitsevägi, kaitseleit ning era spordiühingute liikmeid; kokku oli osavõtjaid 104 meest ja 160 hobust. Võistlusest osavõtjad olid vastavalt ettevalmistusele jaotatud 3 (A B C) klassi, peale selle peeti võistlusi erigruppidele: 1) omamaa ohvitseridele, 2) kaitseleitlastele, 3) politseile.

Upits, Soome leitnant B ö c k m a n n, Läti leitn. B o l s c h a i t s, hra G i e b e l h a u s e n (Lätist), Läti kv. allohvitser S t e p p e. Kaitseväe perest saavutasid võite: leitn. J ä n e s, n.-ltn. S c h m i d t, leitn. K u r g, v.-allohv. J a n s i k e n e, veltv. A n d e r s o n, n.-leitn. P a l m, n.-leitn. N u r k, n.-leitn. Ö u n, n.-leitn. O t s, leitn. P u s k o v, leitn. K o n g a s, n.-leitn. R e i m a n n, v.-allohv. S i l d, v.-allohv. V a r i, v.-allohv. R a k k l a s, veltv.

V.-leitn. Sapratnieks ja teiseks ltn. Onny 1200 m galop.

Võistlusteks oli väljapandud hulk auhinde — ränd ja isikutele. Võistlused algasid 27. sept. kell 1000 m a a s t i k u s õ i d u g a Tallinna ümbruses, distants 35 km.

28. sept. kell 1330 algasid võistlused hipodroomil. Võistlusi jälgima olid ilmunud Riigivanem hra O. S t r a n d m a n n, Kaitseminister hra O. K ö s t e r, külalisi diplomaatlisest korpusest, palju vanemaid sõjaväelasi ja hulk rahvast.

Võistlejad esitati Riigivanemale.

Programmi täitmine algas terasrelva käsitlemisega ratsa.

Pühapäeval, 29. sept. jätkati võistlusi. Võistlused lõppesid kella 1800-ks, mil algas hra Kaitseministri auhindade väljajagamine võitjatele. Üldkokkuvõttes tulid esikohale Läti kaitseväe vanemleitnant S a r p a t n i e k s, leitn. O n n y, kpt. A n d r e j e v. Auhinde said külalistest: Soome leitnant S a v e l a, Läti kapten

R a a u d j a l g, n.-allohv. L a n g o v i t s, n.-allohv. S a r k, veltv. P e e t o v, v.-allohv. L u u k a s, veltv. L i l l a k a s, v.-allohv. L u t t u s, v.-allohv. P o p p, leitn. L o m p ja teisi.

* * *

Kolmanda üleriiklise kaitseväe ratsavõistluste juhtimine oli korraldatud järgmiselt:

A u e e s t s e i s u s.

Riigivanem OTTO STRANDMANN.

Kaitseminister OSKAR KÖSTER.

Kohtu- ja Siseminister TÖNIS KALBUS.

A u k o m i t e e s i m e e s.

Kindralleitnant JOHAN LAIDONER.

A u k o m i t e e.

Minister JANIS SESKIS, Läti Vabariigi saadik Eestis.

Minister AARNE VUORIMAA, Soome Vabariigi saadik Eestis.

Soome leitnant Savela. — Leitn. Palm tuleb maastikusõidult. — Läti kapten Upits. — Veltv. Peetov temalt dresseeritud hobusega.

San. kindral-major **ARTUR LOSSMANN**, Hobuseasjanduse Arendamise ja Armastajate Ühingu esimees.

Kindral-major **PAUL LILL**, Kaitseministri abi.

Kindral-major **JOHAN TÕRVAND**, Kaitsevägegede staabi ülem.

Härra **ANTON UUESSON**, Tallinna linnapea.

Härra **EVALD VEINBERG**, Hipodroomi seltsi esimees.

Kindral-major **ALEKSANDER TÕNISSON**, I diviisi ülem.

Kindral-major **NIKOLAI REEK**, II diviisi ülem.

Kindral-major **JOHAN UNT**, III diviisi ülem.

Kindral-major **JOHANNES ROSKA**, Kaitseliidu ülem.

Kolonel **HERBERT BREDE**, Suurtükiväe inspektor.

Eru kolonel **ARTUR BUXHOEVDEN**, endine Ratsaväe inspektor.

Härra **NIKOLAI REIMANN**, Politseidirektor.

Korraldav toimkond.

Võistluste üldkorraldaja kindral-major **G. JONSON**, Ratsaväe inspektor.

Üldkorraldaja abid: Kolonel-leitnant **P. BASSEN-SPILLER**, ühtlasi vahekohtunikkude kollegiumi esimees, ja Major **K. REITEL**, ühtlasi tehnilise komisjoni esimees.

Majandusala juhataja major **A. SCHVARZ**.

Üldsekretär leitnant **G. REINTHAL**.

Kohtunikkude kollegium.

Esimees: Kolonel-leitn. **P. BASSEN-SPILLER**.

Abiesimehed ja ühtlasi eriala vanemad vahekohtunikud:

1. Major **E. VEISS**,
2. Kapten **M. BERGMANN**,
3. Major **A. RATTISTE**,
4. Kaitseliidu eskadroni pealik **A. KEPPER**,
5. Politsei abidirektor **J. SOOMANN**,
6. Reserv kolonel-leitnant **A. LUIK**.

Väljamaa gruppide esitajad:

Sekretärid: Leitnant **F. JÄNES** ja Kv. am. **J. ASMAN**.

Tehniline komisjon.

Esimees: Major K. REITEL.

Liikmed: Kapten B. ANDREJEV, leitnant R. HINDPER, leitnant V. NORDMANN, leitnant J. LÄÄNE, komissar ED. FREUDENSTEIN.

Lähetaja: Reserv kapten E. HAMMER.

3. üleriiklised kaitsevää ratsavõistlused möödusid edukalt, andes võistlejatele võimaluse kontrollida ja väljendada omi saavutusi ning pakkudes sportlist nautingut. Võistluste keskusel püsis ilus sügisilm.

Poola elust.

Septembri-kiri Varssavist.

September möödus Poolas välispoliitika probleemide ülekaalu tähe all. Rahvusvahelise tähtsusega poliitiliste sündmuste käsitlemine täitis ajalehtede veerge, leides lugejaskonnalt elavat tähelepanu.

*

Kuigi Poola ei olnud otsekohe seotud Haagi konverentsiga, kuid selle tulemustest oli ta huvitatud mitte vähem kui teised Euroopa riigid. Eriti huvitas Poolat millisteks kujunevad Maailmasõja võitnud liitlaste suhted, esikorras Prantsuse ja Inglise vahekord.

Poolas oldakse ühisel arvamisel, et liitlaste endiste heade vahekordade püüdes, püsib kindlasti Versailles'i rahupeinguga loodud Uus-Euroopa. Versailles'i rahupeingu murdudes varitseb Poola läänepiire oht. Saksa poliitilised ringkonnad ei varjagi seda. Poola läänepiiride muutmine on Saksa välispoliitika esimesi ülesandeid.

Haagi konverentsil oli Saksa diplomaatiline edu (Reinimaa evakueerimine). Poola avalik arvamine ühenduses sellega nõuab, et valitsus astuks samme poliitilise seisukorra kindlustamiseks Ida-Euroopas, mis tagaks julgeoleku Poolale ja teistele riikidele.

*

Poola poliitiline mõte asus huviga Rahvasteliidu viimase (10.) istungi tööde vaatlemisele. Oletati, et Genfis võidakse teatud määral jätkata Haagis alustatud tööd, et asutakse Haagis saavutatud tulemuste realiseerimisele. Genfi tööde tulemustega on Poola nüüd rahuldatud: Haagi konverents ei ole suutnud kõigutada Poola rahvusvahelist seisukorda. Selle tõendusks loetakse Poola esindaja teistkordset valikut Rahvasteliidu Nõukokku.

Poznani näituse puhul külastas Poolat palju välismaalasi, nende hulgas tähtsaid poliitika ja majanduselutegelasi. See tõmbas rahva tähelepanu välissuhetele. Ajakirjanduses on märgitud, et kõige rohkem on külastanud näitust tšehhoslovakkased, üle 60.000 inimese. Viimastena külastamise aja mõttes viibisid Poznani näitusele ja Poolas Prantsuse parlamendi liikmeid, arvult üle 30. Südamlik vastuvõtt. Poola-Prantsuse sõpruse ja välispoliitilise solidaarsuse allakriipsutamine kõigil esinemistel.

*

Suvine vaheaeg on lõpul. Sisepoliitilistes küsimustes tekib elavust. On peetud rida valitsuse koosolekuid, millistel on harutatud ka valitsuse töökavaga seotud küsimusi. Ühenduses sellega tekitas sensatsioon peaministri Svitalski ja Seimi esimehe Dashinski kohtamine, millisel selgus valitsuse kavatsus lähemal ajal nõupidamisele kutsuda Seimi poliitiliste rühmade esindajaid, et koos valitsusega välja töötada kava. Seadusandliste kodade eelseisva istungjärgu (sessiooni) tööks. Valitsust toetav ajakirjandus, komenteerides peaministri sammu, näeb selles valitsuse soovi teatud tingimustel koostöötada seadusandliste asutustega.

Opositsiooni lehed näevad peaministri sammus loobumise katseid endisest sisepoliitikast. Arvatakse, et eelseisvast nõupidamisest saab osavõtma ka marssal J. Pilsudski ja et nõupidamine kujuneb viimaseks valitsuse katseks leida ühist keelt parlamendi praeguse koosseisuga. Nõupidamine on ühtlasi pinnavalmistamiseks konstitutsiooni kavandatavale reformile.

P. Z.

Varssavis, sept. 1929.

Eellaskmise toimetamine nägematu märgi pihta kõrgete õhingutega.

R. Ustal.

„Sõdur“ nr. 31/32 on käsitatud kõrgete õhingutega eellaskmise viisi spetsialistide komando vaatlusega. Käesoleva kirjutise ülesandeks on selgitada vastava näite abil selle viisi organiseerimist ja läbiviimist patareis.

Eeltingimused.

Peab tundma patarei tulepositsiooni (alussuurtüki) ja vaatluspunktide koordinaate x, y, z , samuti patarei algpunkti ja märgi koordinaate, et oleks võimalik koostada patarei laskeplansetti mõõdus 1:20000 või 1:10000.

Vaatluspunktid olgu valitud nii, et lõiked plaanil ei oleks alla 40° . Vaatluspunktid peavad olema varustatud kääripikksilmadega, mis on suundunud „0“-iga patarei algpunkti; need peavad olema täpselt kontrollitud ja nende viga peab olema teada.

Töö patareis, kui on olemas laskeplansett.

18 nl. patarei. Alussuurtüki $x = 245045$, $y = 217018$, $z = + 2$.

Vaatluspunkti K: $x = 245526$, $y = 214629$, $z = + 17$.

Vaatluspunkti U: $x = 243219$, $y = 215761$, $z = + 50$.

Algpunkti $x = 244611$, $y = 213111$, $z = + 10$.

Märgi $x = 244,26$, $y = 212363$, $z = + 10$.

Nende koordinaatide abil koostab patareiülelem laskeplansetti (joon. 1) ja, olles saanud grupiülemalt märgi koordinaadid, kannab märgi laskeplansetile.

Laskeplansetilt leiab patareiülelem:

patarei jaoks: märk asub algsuunast PA vasakul nurga β võrra $= 4^\circ 50'$ märgi kaugus patareist $D \sim 4750$ m;

vaatluspunkti K jaoks: märk asub algsuunast KA vasakul nurga α_1 võrra $= 12^\circ$ märgi kaugus vaatluspunktist: $d_1 \sim 2650$ m;

vaatluspunkti U jaoks: märk asub algsuunast UA vasakul nurga α_2 võrra $= 227^\circ$ märgi kaugus vaatluspunktist: $d_2 \sim 3500$ m.

Meteoroloogiliste andmete põhjal tuleb parandada topograafiline kaugus $D + 30$ m võrra; suunaparandus olgu tarvilik „vasakule 10° !“

Et saada õhginguid umbes 60 m kõrgusel, tuleb tabelis leitud (4800 m vastavat) lentsüütaja (nr. 80) seadet $16,8''$ muuta $0,9''$ võrra (lahter 10: $0,1''$ muudab õhgingupunkti kõrguse 7 m, seega 60 m muutusel tuleb lühendada süütaja seadet $0,9''$).

Tule avab patareiülelem tõstega $11^\circ 24'$, mis vastab kaugusele 4800 m (lendjoonte lõppude graafiku kasutamiseks on lihtsuse mõttes soovitatav avada tuld 100 meetrini ümmardatud kaugusel ning võtta sellele vastav tõste).

Lähtelendsüütaja seadeks on $16,8'' - 0,9'' = 15,9''$.

Järgnevalt annab patareiülelem vaatluspunktidesse teada, missuguses suunas vaatlejalatel tuleb vaadelda (nurgad α_1 ja α_2), ja annab lähteseadetel ühe lasu.

Oletame, et esimene õhing näis patareiülelemale madalana, millepärast ta lühendab süütaja seadet $0,3''$ võrra, mis vastab kõrguses umbes 20 meetrile. Kui vaatluspunktid on vaatlusvalmis, annab patareiülelem niimitu lasku, kuni mõlematest vaatluspunktidest on sälgitud kuus õhgingut. Vaatlejad teatavad nende kuue õhgingu sälgimiseandmed patareiülelemale, kes kirjutab neid järgmiselt grafeeritud lehele:

Lask	Vaatluspunkt K		Vaatluspunkt U			
	N	horisontaalnurk	vertikaalnurk	horisontaalnurk	vertikaalnurk	
1.	vas.	0—15	+ 0—12	vas. 2—19	+ 000	
2.	„	0—14	+ 0—06	„ 2—13	— 0—04	
3.	„	0—38	+ 0—21	„ 2—03	+ 0—06	
4.	„	0—14	+ 0—02	„ 2—21	— 0—06	
5.	„	0—27	+ 0—16	„ 2—09	+ 0—04	
6.	„	0—32	+ 0—28	„ 1—91	+ 0—09	
Kokku	vas.	140	+ 0—85	vas. 1256	+ 0—09	
keskmise õhing	140:6=	vas.0—23	85 : 6 = + 14	1256:6=	vas.2—09	9:6=+0—01,5

Horisontaalimbi keskmiste seadete põhjal leiab patareiiülem plansetil keskmise õhingu projektsiooni O_1 ja selle kalduvused $s = p. 15 \text{ m}$ ja $t = -113 \text{ m}$. Ühtlasi loeb kaugused vaatluspunktidest õhinguni: $d'_1 = 2500 \text{ m}$, $d'_2 = 3400 \text{ m}$.

Seejärgi patareiiülem määrab kindlaks keskmise õhingu kõrguse patarei tasemest, kasutades järgmist grafeeritud lehte:

selle punkti. Tõste suurus leitakse interpoleerimise teel, kahe kõrvalseisva lendjoone lõpu abil. Seega paremdatud tõste $= 11^\circ 14'$.

Nurgamõõdu paranduse leidmiseks jagada suurus $s = p. 15 \text{ m}$ 1/1000 D peale.

Parandus oleks: vasakule 3!

Eellaskmisele peab turmtuli otsekohe järgnema. Sünnib see hiljem, peab lend-

	vaatluspunkt R $d'_1 = 2500 \text{ m}$	vaatluspunkt U $d'_2 = 3400 \text{ m}$
Keskmine õhing asus vaatluspunktist kõrgemal	$2,5 \times 14 =$ $= + 35 \text{ m}$	$3,5 \times 1,5 =$ $= + 5 \text{ m}$
Vaatluspunkti kõrgus merepinnast	$= + 17 \text{ m}$	$= + 50 \text{ m}$
Õhingu kõrgus merepinnast	$= + 52 \text{ m}$	$= + 55 \text{ m}$
Keskmise õhingu kõrgus merepinnast	$= + 54 \text{ m}$	
Patarei kõrgus merepinnast	$= + 2 \text{ m}$	
Keskmise õhingu kõrgus patarei tasemest	$= + 52 \text{ m}$	

Lendjoonte lõppude graafikul (joon. 2) tuleb leida tõstenurgale $11^\circ 24'$ vastav lendjoone lõpp ning sellel punkt O , mis vastab keskmise õhingu kõrgusele $+ 52 \text{ m}$. Sellest punktist minna (graafiku mõõdus) paremale 113 m võrra, mis vastab plansetilt leitud keskmise õhingu intervalli suurusele. Seega leitakse punkt M'_1 ; langetades viimasest perpendikulaar märgi kõrgusele $+ 10 \text{ m}$ saadakse punkt M .

Paremdatud tõstele vastab siis lendjoon (joonisel punktiiriga), mis läbib

joont tingimata enne turmamist kontrollima, andes leitud turmtule lähteseadetel 4 lasku, võttes aga varem arvesse meteoroloogiliste andmete vahe.

Laskmine plansetita.

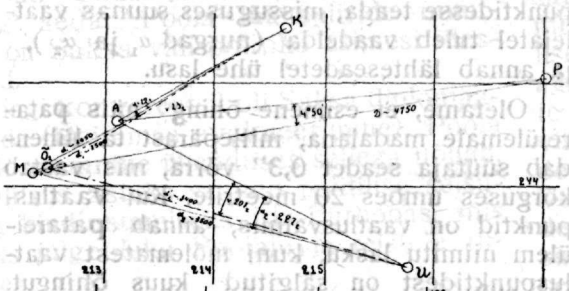
Käesoleva suve jooksul on tekkinud küsimus, kuidas võib ära kasutada kontrolltule andmed, kui pole veel valmis spetsialistide komando ega patarei plansett. Esialgu näib, et kontrolltule tulemusi võib saada ainult siis, kui plansett on olemas. Olen uurinud kõnesolevat küsimust igakülgsest ja jõudnud otsusele, et kontrolltule andmed on ära kasutatavad ka siis, kui plansett puudub. Tulemus on sama täpne (mõnikord täpsemgi) kui töötamisel plansetiga. Kuna kontrolltule (lööklaskmisel) tulemuste leidmine on täpselt sama nagu eellaskmisel kõrgete õhingutega keskmise õhingu projektsiooni asukoha leidmine märgi suhtes, tahan siinjuures teha sellekohase ettepaneku.

Toimingute järjekord on järgmine:

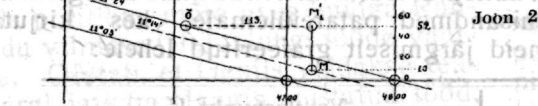
Patareiiülem:

- arvutab koordinaatide abil kauguse patarei-märk ja üleviimurga,
- arvutab koordinaatide abil võrkasimuudid vaatluspunkt — algpunkt,
- käseb vaatlajaid viseerida algpunkti mitte seadel „0“, vaid seadel, mis vastab joone „vaatluspunkt — algpunkt“ võrkasimuudile. Seega horisontaalseade, mis saadakse õhingu salkimisel, on võrdne selle õhingu võrkasimuudile vastava vaatluspunkti suhtes ja kuue õhingu keskmine võrkasimuut on võrdne vastava vaatluspunkti keskmisele hori-

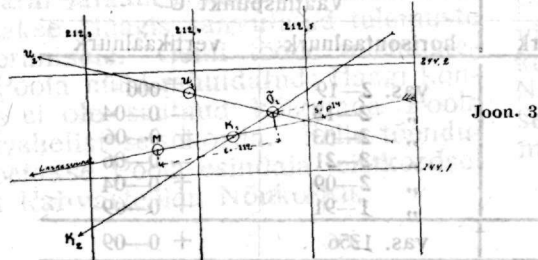
Joon 1.

Joon 2.

Joon 3.

sontaallimbi seadele käärpikksilmal. Käesolevas näites leitakse keskmise õhingu võrkasimuut järgnevalt:

Lask Nr.	Vaatluspunkt K algsuuna võrkasimuut = 4248	Vaatluspunkt U algsuuna võrkasimuut = 5292
1	42—33	50—73
2	42—34	50—79
3	42—10	50—89
4	42—34	50—71
5	42—21	50—83
6	42—16	51—01
Kokku	253—48	304—96
Keskmise õhingu võrkasimuut	42—25	50—83

Nende võrkasimuutide põhjal leitakse keskmise õhingu projektsiooni asukoha — märgi suhtes järgmiselt (joon. 3):

1) võtta millimeeterpaber suurusega 30×30 cm ja märkida äärtele (möödus 1:2000) koordinaatvõrgustiku numbrid, nii et märk satuks umbes lehe keskele;

2) kanda koordinaatide järgi märk millimeeterpaberile;

3) asetada tselluloidmall märgile ja joonestada läbi punkti M mõlemale poole suund, mis vastab võrkasimuudile „patarei — märk“ 258°50’;

4) lugeda kaardilt 100 m täpsusega kaugused „vaatluspunkt — märk“. O’gu KM = 2600 m ja UM = 3500 m;

5) käärpikksilma horisontaalseade abil, mis vastab vaatluspunkti K keskmisele õhingu, ja kaugusega 2600 m arvutada punkti K₁ koordinaadid

$$\begin{aligned}
 &2600 \cdot \sin 4225t = \\
 &= \lg 2600 + \lg \sin 4225t = \\
 &= 3.41497 + 9.92683n = 3.34180n \\
 &= \Delta y_1 = - 2197 \\
 &\text{Punkti K } y = 214629 \\
 &\text{Punkti K}_1 y = 212432
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 &2600 \cdot \cos 4225t = \\
 &= \lg 2600 + \lg \cos 4225t = \\
 &= 3.41497 + 9.72823n = 3.14320n \\
 &= \Delta x_1 = - 1391 \\
 &\quad x = 245526 \\
 &\quad x = 244135
 \end{aligned}$$

kanda leitud punkt K₁ millimeeterpaberile;

6) käärpikksilma horisontaalseade abil, mis vastab vaatluspunkti U keskmisele õhingu ja kaugusega 3500 m arvutada punkti U₁ koordinaadid;

$$\begin{aligned}
 &3500 \cdot \sin 5083t = \\
 &= \lg 3500 + \lg \sin 5083t = \\
 &= 3.54407 + 9.98302n = 3.52709n \\
 &= \Delta y = - 3366 \\
 &\text{Punkti K } y = 215761
 \end{aligned}$$

$$\text{Punkti U}_1 y = 212395$$

$$\begin{aligned}
 &3500 \cdot \cos 5083t = \\
 &= \lg 3500 + \lg \cos 5083t = \\
 &= 3.54407 + 9.43813n = 2.98220n \\
 &= \Delta x = + 960 \\
 &\quad x = 243219 \\
 &\quad x = 244179
 \end{aligned}$$

kanda leitud punkt U₁ millimeeterpaberile;

7) asetada tselluloidmall punkti K₁ ning tõmmata sellest läbi joon, mille võrkasimuut vastab vaatluspunkti K keskmise õhingu horisontaalseadele 42—25;

8) asetada tselluloidmall punkti U₁ ning tõmmata sellest läbi joon, mille võrkasimuut vastab vaatluspunkti U keskmise õhingu horisontaalseadele 50—83;

9) p. 7 ja 8 leitud suunade K₁ K₂ ja U₁ U₂ (joon. 3) lõikepunkt Õ₁ näitab keskmise õhingu projektsiooni asukoha millimeeterpaberil.

Mõõtes seejärgi pikkused s ja t leitakse õhingu intervalli suurus = - 112 ja laskesuuna kõrvalekaldumine = p. 14 m.

10) Edasi toimetada nagu öeldud eelpool.

M ä r k u s: Suurused d₁ ja d₂ leitakse kaardilt, asetades keskmise õhingu projektsiooni kaardile. Neid suurusi mõõta 100 m täpsusega.

Spetsialistide komandode õppustest.

R. Ustal.

Ühenduses „Kõrgete õhingute viisiga“, mis käsitatud minu poolt „Sõduris“ nr. 31/32, on kerkinud päevakorraale küsimus, kuidas valmistada ette ja õpetada meeskonda sellisteks mõõtmisteks. Võib eeldada, et suviste harjutuslaskmiste kavasse võetakse piiratud arv laskmisi „kõrgete õhingutega“; seepärast peab spetsialistide komando vastav meeskond olema täiesti ettevalmistatud niisugusteks mõõtmisteks. Õppusi tuleb toimetada paralleelselt teiste õppustega. Allpool tahan tuua näiteid niisuguste õppuste organiseerimiseks.

Seadeldis salkimise treeneerimiseks.

Ehitada puust raam (joon. 1), millele isolaatorite peal tõmmatud elektritraat. Viimase külge, soovi mööda valitud koh-tadele, kinnitada kümneküünlalisi elektripirne (mis kaetud paberiga, et nad ei kiirgaks liiga heledalt). Voolu saamiseks ühendada traat elektrivoolu juhtmetele. Et võimaldada üksikuid lampe soovi-mööda süüdata, on tarvis, et seadeldise juures oleks lülituslaud.

Salkimisõppuste läbiviimine.

Õppust korraldada ajal, kui väljas on pime, s. t. talvel hommikuti ja õhtuti, valgematel aastaaegadel — öösiti. Enne õppuste algust annab õppuste juhataja „lülitajale“, (s. o. sõdurile, kes annab lülitusi salkimise seadeldise juures) skeemi, milles on tähendatud iga lambi number. Juhataja on telefoni teel ühendatud lülitajaga ja viimane, juhataja käsul, lülitab vastava lambi hõõguma. Õpilased on jaotatud võrdselt olemasolevate käärpikksilmade vahel. Igal käärpikksilmal on oma algpunkt orienteerimiseks. On soovitatav, et seade algpunktile vastaks käärpikksilma ja algpunkti vahelisele võrkasimuudile.

Õppuste alguses lülida lampe nii, et nad kiirgaksid 1—2 sekundit; edaspidi peab lampe (vastavalt õpilaste vilumusele) ikka vähem valgustama, kuna lõpuks lambi hõõgumine vältaks ainult 0,2 sekundit (käsilülitusega pole lühemalt võimalik), mis vastabki šrapnelli või granaadi õhingu helgi nägemise kestvusele.

Iga käärpikksilma juures märkida üles seade, mis saadud salkimisel. Juhataja kontrollib käärpikksilma seadet seega, et

käseb valgustada salkitud lampi pikemat aega.

Horisontaalsalkimise õppimiseks peavad õpilased võimalikult kiiresti juhtima käärpikksilma okulaarvõrgu keskmist joont lambile (pole tarvis, et horisontaaljoon lõikaks lampi); vertikaalsalkimiste juures toimida ümberpöörduvalt.

Kui need salkimised on õpitud selgeks, algab õppuste raskem osa, nimelt nii horisontaalne kui ka vertikaalne salkimine samal ajal.

Õhingute grupi salkimine.

Mida kaugemal asub vaatleja laskesuunast kõrval ja mida lähemal õhingutele, seda rohkem õhinguid kaob vaatlusväljalt. Kui vaatluspunkt asub õhingutest umbes 3000 m kaugusel ja laskesuunale umbes 90° all, võib õhingute hajumine (8T) olla võrdne 260 m; ikkagi on kõik õhingud näha. Salkimise seadeldist võib seega kasutada ka õhingute grupi salkimiseks, sest 100 m kaugusele ülesseatud käärpikksilma vaatlusväli on umbes 8,7 m; salkimise seadeldise kõrgus ja laius aga 8 m.

Salkimist toimetada järgmiselt. Kui esimene „õhing“ on salkitud (keskmised horisontaal- ja vertikaalniidid lõikasid õhingu), jätta käärpikksilm sellesse asendisse ja märkida üles horisontaalseade ja vertikaalnurk. Teiste õhingute salkimisel jätta käärpikksilm puutumata ja lugeda okulaarniitidel, palju oli „õhing“ paremal või vasakul ja üleval või all niitide kesko-hast. Järgnevalt lugeda mõlemate limbide seaded. Kui näiteks (joon. 2) käärpikksilma horisontaalimbi seade oli võrdne 37—28 ja vertikaalnurk + 0—17 ning okulaarniitide lugemisel saadud: vasakul 0—13 ja üleval (+) 0—12, siis on selle „õhingu“ salkimise horisontaalseade võrdne 37—28 — 0—13 = 37—15 ja vertikaalnurk võrdne + 0—17 + 0—12 = + 0—29.

Niisugune salkimine ja lugemine võimaldab hulga kiiremat ja täpsamat mõõtmist. Lahenduspunkti või juhatajale teatada kas mõlemad andmed, s. t. mis saadud limbidel ja okulaarvõrgul või lõpuli-kud, s. t. kus okulaarvõrgu andmed on limbi andmetele juba juurde lisatud.

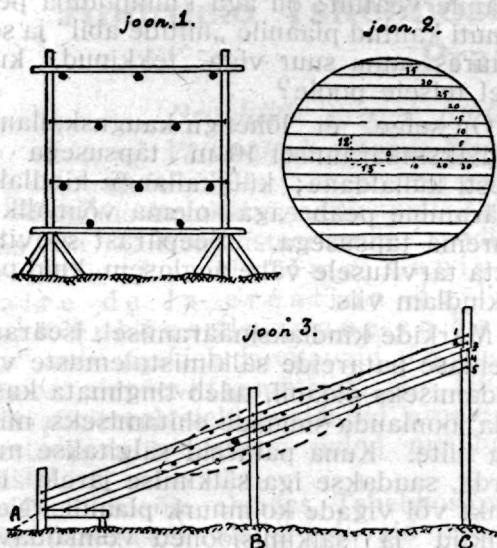
Kui õpilased on vilunud ka õhingute grupi salkimisega, tuleb asuda õppustele,

kus mõõdupunktid töötavad koos lahenduspunktiga.

Koostatud õppus.

Õppuste eesmärgiks on harjutada meeskonda koostööks mõõdupunktis ja lahenduspunktis.

Esmalt tuleb ehitada „lendjoonte vihk“. Selle moodustab maastikul, märgi läheduses, vaiadele kinnitatud traatide kogu, mille küljes ripuvad elektripirnid. „Lendjoonte vihk“ ehitatakse ainult langepunkti juures ja selle kuju on antud joonisel 3.

Näide: Ehitada lendjoonte lõppude vihk 18 nl. kahurile laskmiseks 5000 m peale. Punktides A, B ja C püstitada vaiad, millede kõrgused vastavalt 1, 4,5 ja 8 meetrit*). Vahed AB ja BC on 10 ja 10 m. Traat 3 moodustab „keskmise lendjoone“. Lambid kinnitatakse kõikide traatide külge nõnda, et nad kujutaksid ellipsi. Märgi M ja vaatluspunktide koordinaadid määrata kindlaks, samuti ka vaatluspunktide algsuuna ja laskesuuna võrkasimuudid. Vaatluspunktide kaugusi õhingutest võib valida umbes 100—300 m (oletades, et nad asuvad 1000—3000 m kaugusel). Mõõduplaan tehakse mõõtkavas 1:1000 (mis peab kujutama mõõtu 1:10000). Kuna lendjoonte vihk on valmistatud ka kümme korda väiksemas mõõdus kui tegelikult, saadakse mõõtmistel tulemusi, mis vastavad loomulikkude tulemustele. Lendjoonte vihu seadeldist võib ehitada sel viisil, et oleks võimalik traate vaiadel B ja C tõsta ja madaldada; niisugusel korral

*) Traatide kinnitus kõrgused läng ja vahed, tuleb iga „lendjoone“ jaoks lasketabelitega arvutada.

võib toimetada „tulekontrolli“ ka laskekaugustel, mis on suuremad või vähemad 5000 meetrist. Ka lampide ümberpaigutus võib tuua õppustele vaheldust, samuti vaatluspunktide ümberpaigutus.

Vaenlase patareide sälkimine.

Õppusi patareide sälkimiseks laskehelgi järgi on raske organiseerida. Suvel, laskeharjutustel on see märksa kergem. Lihtsamaks abinõuks osutub jällegi hõõglamp või kerge helgiheitja.

Päeval näitab õppuste juhataja lülitajale kätte kohad maastikul, kus tuleb õppuste ajal helki teha (lambiga valgustada taeva poole, kattes lampi kinni otsevaatlusest). Kohad tulevad teibakestega märkida ja nende koordinaadid kindlaks teha.

Õppuste ajal on juhataja telefoniühenduses lülitajaga ning annab sellele käsked, missuguse teiba juures, mitu korda ja missuguste vaheaegadega tuleb helkida. Mõõtmise tulemusi kontrollitakse mõõduplaanil. Mõõdupunktid võivad asuda kas normaalpiirkonnas või õppepiirkonnas, mis kümme korda väiksem.

Lahingu ajal juhtub harva, et kõik mõõdupunktid sälgiksid vigadeta üht ja sama patareid. Harilikult tulistavad ühel ajal mitu; seepärast tuleb ka õppustel rõhku panna mõõtmisele pealõikega.

Selleks tuleb asetada õppeväljale umbes viies kohas valguseallikad, mis peavad kujutama vaenlase patareid. Neid lülitatakse hõõguma üksteise järgi lühikeste vaheaegadega (mitte süstemaatiliselt!). Mõõtmist korraldab juhataja ise, kes määrab ühe mõõdupunkti vaatleja peavaatlejaks. Viimane sälgib kõik „patareid“, millega saadakse ülevaade, mitu patareid üldse „tulistavad“. Seejärgi määrab juhataja, missugustele „patareidele“ tuleb vaatlus koondada. Nüüd astub uuesti tegevusse peavaatleja, kes — olles telefoni teel ühendatud teiste mõõdupunktidega — püüab neile selgeks teha, missugust patareid tuleb sälkida. Kui sälgitav patareid „tulistab“, teatab peavaatleja teistele — „helki!“ Laagriolukorras võib peavaatleja veel teadustada: umbkaudse suuna, kust tulistatakse; tulistamise korra, paugu tugevuse, leegi heleduse jne.

Töö täpsustamine lahenduspunktis.

Lahenduspunkti töös, s. t. mõõduplaanil töötamisel, on seni kõige suuremat rõhku pandud kiirusele. Mõõdunud aastad on näidanud, et kiiruse mõttes on diviisi suurtükiväe spetsialistide komandodes

saadud tõesti maksimaalseid tulemusi. Patareid, mis toimetasid kontrollitud, ei jõudnud kunagi niivõrt kiirelt tuld anda, kuivõrt spetsialistide komandod seda tahtsid. Kujunes harilikuks nähtuseks, et kerged ja rasked patareid andsid lasu iga 15—30 sekundi tagant (komandol oleks sälkimiseks küllalt olnud 5—10 sek. vahest). Selle aja jooksul suutis lahenduspunkt mõõduplaanil leida antud lasu lõhengu kalduvused märgist. Üks kuni kaks minutit pärast viimase lõhengu sälkimist andis spetsialistide komando patarele teada laskude grupi keskmise kallangu märgist! Sellest kiiremini töötada pole enam võimalik. Meie kasutame mõõduplaane mõõtkavas 1:10000. Kui raskete patareide n.n. „akselbantide laskmistel“ mõõduplaanil saadud lõhengute asukohti võrrelda maastikul mõõdetud lõhengute asukohtadega, on sageli esinenud vahed 5—10 m ja vahest isegi suuremad kuni 20 m. Ka harilikudel laskmistel planšetiga olen seda tähele pannud. Sakslased kasutasid Maailmasõja ajal mõõduplaane mõõtkavas 1:25000 ja 1:20000, erijuhtudel ka 1:10000. Nad loevad küllaldaseks, kui sälkimise täpsus vaatluskauguse juures 8 km on 6 m ja 5 km kaugusel 4 m. Meie sälkimiskauguste juures (1,5—3,5 km) peaksime saama alati täpsuse 2—3 m, pealegi kus meie töötame alati plaaniga 1:10000. Millest on tingitud nii suur viga meie töö juures? Vastus on käega katsutav — meie töötame liiga kiirelt!

Kasutades mõõduplaani niitide ja nõõpnõeltega, teeme paratamatu vigu. Nõõpnõelad ei püsi hästi laua sees ja vaatluspunkt (mille koordinaadid oleme teinud kindlaks piinliku täpsusega) „rändab ühest kohast teise“, sest nõõpnõel on planšetti puurinud augu, mille suurus mõõtkavas on vahest üle 10 m. Ka on võimata niitide lõikepunkti täpsalt märkida plaanil.

Ülaltähendatud pahest võib vabaneda järgmiselt:

Esmalt kadugu mõõduplaanilt niidid ja nõõpnõelad! Iga üksik lõheng kantagu plaanile pika joonelaua abil, kasutades äärejaotust.

Loomulik, et selleks natuke rohkem aega kulub, kuid see on kasuks täpsusele. Olen katsete abil uurinud ja leidnud, et patareid saab niisugusel korral andmed kätte umbes 5—7 minutit hiljem. Võib tekkida küsimus, kas 10—20 m pärast on mõtet seda üldse teha? Selleks tuleb pidada meeles, et kunagi pole võimalik sälkimise täpsust kindlasti ette arvata ja tu-

leb alati arvestada kõige halvema juhtumiga.

Kui näiteks on tarvis hävitada mõnd kuulipilduja pesa ja paremdatud laskesuund kaugusel 4000 m, on ebatäpse mõõtmise alusel määratud kindlaks 15 m täpsusega. Purustamisel, täpsé ettevalmistuse järele, tuleb hajutada mõlemale poole „üks tuhandik“, see vastab + 4 meetrile; kui ka juurde arvata hajumist $4 \text{ Tk} = 1 - 2 \text{ m}$, võib kindel olla, et ükski lask ei küüni kuulipilduja pesani. Seejuures on eeldatud, et kuulipilduja pesa on märgitud plaanile veatult; on aga kuulipilduja pesa samuti kantud plaanile „niitide abil“ ja seljuures sama suur viga tekkinud, kuid veel teisele poole?

On selge, et lõhengu kauguskallangu kindlaksmääramisel 10 m täpsusega on täiesti küllaldane; külgkallangu kindlaksmääramine peab aga olema võimalikult suurema täpsusega. Seepärast soovitatakse võtta tarvitusele vähe aeglasem, kuid palju kindlam viis.

Märkide kindlaksmääramisel, iseäranis vaenlase patareide sälkimistulemuste väljendamiseks plaanil, tuleb tingimata kasutada joonlauda suunade ehitamiseks, mitte aga niite. Kuna patareid sälgitakse mitu korda, saadakse iga sälkimise järele üks punkt või vigade kolmnurk plaanil. Need punktid ja sälkimisjooned võimaldavad ühtlasi määrata suurtükide arvu ja patareid asetust.

Äärejaotuse joonestamine.

Nagu eelpool tähendatud, peab mõõdupunkti algsuuna seade vastama selle võrkasimuudile. Vastavalt sellele joonestatakse ka äärejaotused. Niisugusel viisil on see hea omadus, et kõik optilised abinõud on suundunud paralleelselt ühte suuna s. t. võrkpõhja. Ka plaani kontroll kujuneb hulga lihtsamaks, sest eelmise kahe suuna võrkasimuudi arvutamise asemel (et leida nurk algsuuna ja antud eseme vahel), tuleb arvutada ainult ühe suuna võrkasimuut, mis peab vastama seadele käärpikksilmal.

On väga soovitatav, et ka patareide vaatluspunktide optilised abinõud oleksid sel viisil suundud, mis hõlbustab tunduvalt kolme optilise abinõu kiiret koondamist ühte punkti.

Kokkuvõtte.

Ülaltoodud lihtsad, kuid otstarbekohased sälkimise seadeldised ei tohiks raskusi sünnitada rahalisest küljest. Traati, lambi

pesasid ja elektripirne peaks selleks alati leiduma. Seadeldise ehitamiseks pole tarvis suuremat oskust ja elektri sisseseaded ehitab kindlasti iga kõlamöödu rühma vanem. Jõuallikateks võib kasutada peale linnavoolu ka akkumulaatoreid, milliseid kõlamöödu rühmas küllaldaselt arvul olemas. Lampideks niisugusel korral võib eduga kasutada taskulambi pirne.

Õppuste ajal võib soovitada, et spetsialistide komandos kasutataks kahte mõõduplaani: üht, mis töötab „niitidega“, ja teist, kus graafilised konstruktsioonid toimetatakse täpsalt pika joonlauaga.

Optiliste abinõude vertikaal loodi tuleb võimalikult tihti kontrollida ja kindlaks määrata nulli ase.

Andmeid Tshehhoslovakkia armee algpäevist Prantsusmaal.

Broshüür armee möödunud 10-aasta juubeli puhul.

Väljavõtte „Moude Slave“ 1928. aasta veebruari numbrist.

Tshehhoslovakkia saatkonnalt Tallinnas on kaitseministeeriumile saadetud broshüür „Le dixième Anniversaire de la création de l'Armée Tchecoslovaque en France“, mis sisaldab huvitavaid dokumente armee algpäevilt ja mõtteid, mis tähtsate riigitegelastelt avaldatud armee 10. aastapäeva pidustuste puhul möödunud aastal.

Maailmasõja algades Tshehhoslovakkia praegusel aladel elavaid rahvaid eesotsas tshehhidega näitasid avalikku rahulolematust ja vaenu Austria-Ungari vastu. Välismaail astuti Austriale vaenulikkude vägede teenistusse. Suurimat poolehoidu avaldati Prantsusmaale. Prantsuse võõraste-leegionides teenis palju tshehhi ja teisi slaavi rahvaid, kes juba 9. märtsil 1915. a. võtsid osa kuulsa Artois'i pealetungist, kandes suuri kaotusi.

Pariisis oli asutatud praeguse presidendi M. Masaryki juhatusel Tshehhoslovakkia rahvuslik komitee („Conseil national des pays tchèques et slovaques“). M. Masarykilt juhitud komitee püüdis saavutada autonoomsuse tunnustamist Tshehhoslovakkia väeüksustele, mis sõdisid Prantsuse armees: mitte mässajatena Austria vastu, vaid vaba rahva sõjaväena tahtsid tshehhid osa võtta Maailmasõjast. Pikkade kaalutluste järele kirjutas Prantsuse valitsuse juht G. Clemenceau 16. dets. 1917 alla dekreedile, millega tunnustatakse Tshehhoslovakkia armee autonoomsaks.

G. Clemenceau'lt antud dekreedis märgitakse muu seas, et Prantsusmaa on alati toetanud Tshehhoslovakkia vabaduspüüdeid, rõhutatakse tshehhoslovaklaste sõjalist tublidust, mis neid õigustab oma lipu all kõrvuti prantsuse sõduritega võitlema rahvaste õiguse ja vabaduse eest.

16. dets. 1917 on Tshehhoslovakkia armeele sünnipäevaks ja seega tähtsaimaks päevaks riigi ajaloos.

Kümneaasta juubeli pidustustel Pariisis Tshehhoslovakkia saatkonnalt korraldatud aktusel esinesid kõnedega sõjaminister Paul Painlevé, kes peatus armee tekkimise poliitilise külje juures, näidates, milline tähtsus oli 16. dets. 1917 Tshehhoslovakkia poliitilisele elule — sel päeval proklameeriti ka Tshehhoslovakkia iseseisvus maailma ees; Prantsuse armee ülemjuhataja marssal Pétain kõneles noore armee sõjalisest tublidusest; Tshehhoslovakkia saadik Pariisis hra Osusky rõhutas tänutunnet Prantsusmaa vastu, kes luges võimalikuks astuda 16. dets. 1917. a. seda tähtsat poliitilist sammu.

Tshehhoslovakkia riik on vana: 27. ja 28. sept. s.a. pühitseti esimese Tshehhi vürsti Püha Ventseli 1000. a. surmapäeva. Tshehhide sõjaväel oli Euroopa uuemas ajaloos tähtis koht. Jalaväe uuestisünnis sammusid tshehhide väejuhid, nagu Jan Žižka (1370—1424) eesridades, leiutades uusi ja omapäraseid võitlusvõtteid („Wagenburg“). XVI sajandi esimesel veerandil hakati tundma

„kuradimasinat“ — püstolit. See „masin“ olevat tshehhide leiutis, jne.

1620. a. lahingus Valgemäe (tõlgitud nimi K.) juures tshehhid-protestandid

kaotasid lahingu Tilly'le. See õnnetu lahing maksis tshehhidele vabaduse kaotuse umbes 300 aastaks, s. o. kuni 16. dets. 1917! K.

Ühe eraisiku mõtteid Marne'i lahingu kohta.

Selle pealkirja all on tuntud prantsuse ajakirjas „l'illustration“ 7. sept. 1929. a. toodud artikkel, kus autor — „eraisik“, kes muu seas osutub heaks sõjaasjanduse tundjaks, avaldab huvitavaid mõtteid sündmuste kohta Marne'il 5.—10. sept. 1914. a.

Marne'i lahingu üle, ütleb autor, on palju kirjutatud. Suur hulk saksa sõjaväejuhte, nende hulgas sarnased autoriteetlikud ja sündmusest hästi informeeritud isikud, kui seda on kindralid: v. Kluck, v. Bülow, v. Hausen ja v. Kuhl, on avaldanud oma arvamise.

Prantslaste poolt on palju väieldud, seda operatsiooni üht või teist moodi hinnatud, kuid siamaani veel siiski mitte tarvilise selguseni jõutud. Samal ajal pole prantsuse vanemaid juhte veel Marne'i kohta sõna võtnud, välja arvatud kindral Lanzerac ja marssal Gallieni, kelledest esimene V-da armee juhatajana püüab ennast rehabiliteerida ebaõnnestunud tegevuses 5.—9. septembril, kuna viimane selgitab oma õigusi Marne'i lahingu loorberite peale. Marssal Joffre'i nime all ilmunud Marne'i lahingu kirjeldus on määratud rohkem lugemiseks laiematele rahvahulkadele kui küsimuse tõsiasjade selgitamiseks.

Kellele kuulub siiski Marne'i operatsiooni idee, lahingu ettevalmistamise ja selle läbiviimise au?

Kuigi autor ei pretendeeri selle tähtsa sündmuse üksikasjade tundmisele, arvab ta siiski võivat faktidega tõendada, et tänapäevani pole suudetud Marne'i lahingu käiku küllalt erapooletult valgustada. Ta leiab kõigepealt, et ülemjuhataja osa selles operatsioonis pole leidnud õiglast hindamist.

Võit sõjas on kollektiivtöö vili, ning sellena kuulub niihästi ülemjuhatajale kui ka kõige viimasele sõdurile. Alluvaid juhte võivad oma tegevusega suuresti kaasa aidata võidu saavutamisel või, halvemal juhtumisel, selle hoopis nurja ajada; nii, näiteks, Dessaix õigeaegne ilmumine Morengo lahingväljale kindlus-

tas Napoleonile võidu, kuna samal ajal Grouchy hiljaksjäämine Waterloo juures lõppes katastroofiga. Staap mängib tähtsat osa operatsiooni ettevalmistamisel ja läbiviimisel, kuid see on juht, kelle osaks saavad töö tulemused: juht otsustab, käsib ja kannab vastutust.

Ka Marne'i loorberid kuuluvad ülemjuhatajale; seda tõendab kõigepealt 25. augustil Vitry's antud direktiiv nr. 2, kus muu seas loeme:

„6. Amiens'i ees, Domart-en-Ponthieu ja Corbie vahel või Somme'i taga, Picquigny ja Villers-Bretonneux vahel, moodustatakse 27. aug. kuni 2. sept. raudteel transporteeritavatest üksustest (7. väekorpus, 4. reservdiviis ja, võib olla, üks aktiiv väekorpus) väekoondis¹⁾ ülesandega valmis olla pealetungiks üldsuunas Saint-Pol-Arras või Arras Baupoume.“

Nagu näeme, on siin juba selgesti väljendatud Marne'i idee. Viimase elluviimiseks oli aga vaja aega, et koondada tarvilikke jõude; seda aga ei tahtnud sakslased naljalt lubada, kuna nad Maunoury armee koondusraiooni sisse tungisid ja lahingutes 28. ja 29. aug. Nesle'i ja Proyart'i juures esimesed päralt jõudnud osad laiali paiskasid.

Plaani teostamine tuli edasi lükata. 31. augustil, kui saksa I armee kaugeemale lõunasse edasi tungis, näis olukord löögi andmiseks vastase tiiva pihta kohane olevat. Maunoury tahab kallale tungida, kuid ei saa selleks ülemjuhatajalt luba, sest üldine olukord, eriti aga seisukord inglaste ja V armee rindel, kes taanduvad kiiresti ning ei saa abistada VI armee lööki, ei tööta edu.

1. ja 2. septembril olukord jäi üldiselt endiseks, kuid juba 3. septembri keskpäevast hakkas ta kujunema prantslaste kasuks: luure tegi kindlaks, et I saksa armee, kes läbistas kolonni, peadega Creil'i ja Seulis'i, hakkab muutma suunda kagusse. 4. september kinnitas neid

¹⁾ VI — Maunoury armee.

andmeid: v. Kluck, prantslaste vasaku tiiva piiramise mõttest haaratud, defileerib kiirel marsil Pariisi kindlustatud raioonist idapoolt mööda ja liigub lõuna suunas.

Kindral Gallieni, kes kannatamatult on jälginud sakslaste liikumist ja kellele moment paistab kohasena löögi andmiseks vastasele, käsib Maunoury armeele asuda rindega idasse, astub ühendusse ülemjuhatajaga ja inglastega, et neilt kallaletungiks toetust saada. 4. septembri õhtul andis ülemjuhataja käsu kallaletungiks.

Õeldakse, et ülemjuhataja kahtles kaua ja andis Marne'i lahingu käsu ainult kindral Gallieni mõjutamisel ja siis, kui VI armee oli juba tegevust alanud. Kuid jääb siiski tõsiasjaks, et operatsiooni idee kuulub kindral Joffre'ile, selleks tarvilikkude jõudude koondamine viidi tema poolt läbi ja käsu kallaletungiks andas ta siis, kui oli veendunud, et VI armee löök ei tule mitte isoleeritult, vaid seda saavad toetada inglased ja V armee.

Kindral Gallieni tegutses küll energiliselt, kuid ta tegi seda, mis olukord temale ette dikteeris; ilma nende jõududeta, mis ülemjuhataja poolt olid operatsiooniks koondatud vastase paremale tiivale, poleks ta ikkagi palju suutnud ära teha, nii kui seda ka toestab VI armee tegevus 5. septembril.

Saksa I armee oli pikkade rännakute tagajärjel palju oma lahingvõimest kaotanud, ja prantslaste pealetung Pariisi poolt tuli ootamata, — seepärast oli ülemjuhatajal täieline õigus oodata, et VI armee löök saab v. Kluck'i omale saatuslikuks. Teatavasti seda aga ei juhtunud.

VI armee, kes 5. septembril pidi Marne'i põhjakallast mööda liikuma idapoole, Meaux kõrgusele, et siit 6. septembri hommikul, ühenduses inglastega, jätkata kallaletungi Coulommier'i-Chongis'i joonele, — põrkab keskpäeva ajal täiesti ootamatult kokku v. Klucki tiivakaitse — IV reservväe korpuse osadega. Lahing kestab hilja ööni. Tagajärg: vastane on teada saanud VI armee kavatsusest, seega ka v. Klucki armee hoiatatud.

Kõik kindral Maunoury katsed 5. septembri ebaedu järgnevatel päevadel, 6., 7. ja 8. septembril, parandada, ei anna tagajärgi. Asjad lähevad koguni nii kaugele, et VI armee, kes pidi purustama sakslaste parema tiiva, 9. sep-

tembril ise satub oma vasaku tiivaga vahepeal päralt jõudnud v. Kluck'i armee osade löökide alla.

Kuidas seletada seda prantslaste ebaedu?

Otuford 5. septembril

Kuigi kindral Maunoury armee hulka kuuluvad üksused olid lahingvõimelt väga mitmekesised ja kiire taandumise puhul Pariisi alla ei suutnud tarvilisel määral kokku liituda, polnud armee koosseis üldiselt siiski just halb, kuna siia kuulusid, näiteks, sarnased tublid lahingüksused, kui seda olid kindral Ditte'i marokko brigaad ja 14. jalav. diviis (VII väekorp.). Kindral Maunoury oli ise tubli ja kogenud väejuht. Lõpuks olid prantslased, võrreldes sakslastega, suures ülekaalus. Sõnaga, kõik tegurid lubasid oletada VI armee pealetungi täielist edu.

Kui seda siiski ei saavutatud, siis on selles süüdi operatsiooni juhatus. Kindral Gallieni, kes 4. septembril kartis hiljaks jääda ja vägisi kippus lahingusse, polnud suutnud operatsiooni tarvilisel määral ette valmistada, vastase luuret toimetada ja tema käsutuses olevaid jõude olukorra kohaselt ära kasutada (VII väekorp.).

Õeldakse, et ülemjuhataja ei annud Gallieni käsutusse operatsiooni läbiviimiseks tarvilikke jõude, oli nõutud 3 aktiiv väekorpust. Kuid kas nõi päevil üldse oli kusagil vabu üksusi? Ja kui ka sarnaseid oleks leidunud — siis, kas oleks võimalik olnud neid transporteerida vasakule tiivale õigeks ajaks? Need, kel võimalus oli 6. septembril jälgida tegevust Troyes'i raudteesõlmes, said küll veendumuse, et lahingjõudude transporteerimine võtab mõnikord palju aega. Kindral Gallieni, kes vastutas Pariisi julgeoleku eest, nõudis täie õigusega abi vägesid. Kuid ülemjuhataja, kes vastu-

tas kogu rinde eest, saatis need sinna, kus seda kõige rohkem vaja läks.

Nii „eraisiku“ arvamine Marne'i operatsiooni kohta. Kokkuvõetult see oleks: ülemjuhataja kindral Joffre juba 25. augustil otsustas nimetatud operatsiooni ette võtta, koondas selleks, võimaluse piires, jõude ja ootas soodsat momenti nende tegevusse saatmiseks; 4. septembril see tulnud, ta annab käsu kallaletungiks. Kindral Gallieni talitas

4. septembril nii, kui seda ütles temale ette olukord, rutates lahingu algusega, ta ei suutnud seda tarvilisel määral ette valmistada.

Tagajärg oli see, et pärast 5 päeva kestnud lahingut sakslased taandusid füies korras, valmis uuesti võitlusse astuma. Seega puht sõjalisest vaatepunktist otsustades tuleb võitu Marne'il lugeda poolikuks, kuigi ta endaga tõi kaasa tähtsa pöörde maailmasõja käigus.

V. K-s.

Kibe päev.

Sulejooniseid möödunud taktikalistelt õppustelt.

— Poisid lakka magama!

Nii käsutas kompanii korrapidaja sõdureid, kes talu õuel olid tiheda salgana koondunud lähemast alevist saiakoormaga sissesõitnud külamanni ümber, et sellelt väheste sentide eest muretseda ka a s v õ i t l e j a t igapäevasele kroonuleivale.

— Mis seal nüüd lahti on, et juba keskpäeva ajal magama aetakse, — kostis salgast protes- teeriv hääl, mida teised juuresolijad imestavate pilkudega toetasid.

— See on kompanii ülema käsk. Täna tuleb öine õppus.

Sedaviisi vastanud ruttab korrapidaja kaugemas õuenurgas asuva väljakööri juure, et toitlustajale ja kokkadele eeloleva öise rännaku puhul käske anda.

Vahepeal hakkab õue tühjenema. Ühed sõdurid ronivad ilma pikema mõtlemiseta lakka heintele. Neile järgnevad vähehaaval teised. Lõuna oli söödud, relvad korda seatud ja ümbruskonnas juba küllalt ringi luusitud, — nii siis polnud erilist põhjust viivitamiseks, seda enam, et majauksele ilmus kompüli tüse kogu, kellel näis soovi olevat kontrollida antud käsu täitmist.

Mõne minuti pärast valitseb talus sügav rahu. Ainult lakast on kuulda tasast, vähehaaval vaikivat jutukõminat ja supikatla juures askeldavad kokad, kes käsu olid saanud kohe õhtusöögi valmistamisele asuda.

Sel ajal kui sõdurid on vaibunud une hõlma, et koguda jõudu eelseisvaks uneta ööks, on ülemus kibedasti ametis.

Rügemendi staabis kihab töö. Rügül on parajasti otsusega „maha saanud“ ja nüüd dikteerib, kaart peos, staabiülemale käsku. Kõrvaltoas on kirjutusmasin trükivalmis, paber vahele pandud ja kirjutaja ootab kannatamatult esimese lehe ilmumist.

See ei lase ennast kaua oodata. Rügemendi ülema ja tema staabiüli vilunud kätes areneb asi kiiresti: varstigi rändab käsu viimane leht masinale, trükitud poognad seatakse kokku, rügül loeb ise esimese teisendi läbi ja teeb käega tarvilikuks osutunud parandused, mida staabiülem kohe siinsamas teistesse eksemplaridesse sisse kannab. See tehtud, pannakse käsud ümb-

rikutesse, varustatakse aadressidega ja antakse eestois ootavatele käskjalgadele-jalgratturitele, kes nendega tuhatnelja minema kihutavad.

Viimane mees õueväravast välja sõitnud, istuvad rügül ja staabiüli lõbusas meeleolus laua taha ja panevad piibud suitsema: mõlemad tunnevad suurt kergendust, sest on ju nüüd käsk antud ning suur hulk vastutust tegevuse edaspidise arenemise eest vähemate ülemate õlgadele veeretatud.

Mõnikümmend minutit hiljem koputatakse kõvasti pataljoni staabi uksele ja sisseastuv käskjalg ulatab patüliile ümbriku rügemendi ülema-käsuaga.

Patül, kes on jõudnud ennast rügemendi staabis aegsasti informeerida eelseisva õppuse kohta ja vastava maastiku kaardi järgi põhjalikult läbi uurida, avab kohe kirja ning kannab olukorra laual ootavale, varakult selleks ettevalmistatud kaardile.

Peagi on küsimus kaalutud pro ja kontra, pataljoni ülesande kohaselt otsus tehtud ning käskude andmine allüksustele võib algada. Need annab patül suusõnaliselt kompülidele, keda käskjalad vahepeal on jõudnud pataljoni staapi kutsuda.

„Vastane on taandunud... maantee suunas. Meie eelosad on temaga kontaktis... jõe joonel. Rügemendil on käsk jälitada vastast... suunas; peajõudude kolonni algel läbistada... teede sõlm kell... Pataljonil koonduda kell... rännakkolonni... maanteel, kolonni algega... talu juures järjekorras: 1, 2, 3 ja r. k. kompaniid...“

Nii kõlab patüli käsk: lühidalt, selgelt ja ilma üleaaruste seletusteta. Kompanii ülemad kuulavad vaikides, heidavad vahetevahel pilgu kaardile ja teevad märkusi taskuraamatusse. Patül lõpetanud esitavad nad täiendavaid küsimusi, paluvad selgitusi mõningate majandusliste kavatsuste kohta ja siis väljuvad, et saaks aegsasti teha kõik tarvilikud ettevalmistused õiseks tegevuseks.

Töö tehtud tunneb ka patül teatavat kergendust. Ta heidab mõnusa väsimustundega seljale välivoodisse; siiski ei taha ta aega kasuta mööda saata, võtab kaardi ja hakab hoolsasti uurima eelseisva tegevuse raiooni.

Peäle keskööd võis märgata... taludes ebariilikku liikumist. Mustade kogudena askeldavad sõdurid õues ja majade ümbruses, seades ennast valmis rännakuks. Kõlavad tasased komandosõnad: üksikud kogud koonduvad gruppideks, need sulavad kokku ühiseks ebamääraseks massiks, mis musta joonena tõmbub õuest roobastele ja siit otse üle kõrrepõllu liigub maantee suunas.

Pataljoni koonduskohale jõudnud asuvad kompaniid oma kohtadele rännakkolonnis. Patul annab kolonni algesse koondunud kompanii ülematele viimased korraldused. Traavib mööda grupp suurtükiväelast Neile järgneb juhatuse auto, mis möödub kiiresti kolonnist, paisates pimestavaid valgusekiiri! teisel pool tee äärel tardunult seisvale hallile sõdurmassile.

Tapsalt rügüli käsuga määratud ajal algab rännak.

Mingi hiigla maona lookleb kolonn maanteed mööda läbi pilkase pimedas sugisöö ähvardavalt vastu vaenlasele. Vaikselt, tumma ja tumeda massina marsib üks kompanii teise jälgedes; ees valendab teenäitajana pataljoni ülema „lulumantel“. Helge, naeratava silmana vaatab ülevalt pilveveerult alla üksik tähekene; kusa-gilt puhub vastu soe tuuleõhk; kaugel all sügavuses kohisevad kurblikult Ja igatsevalt merelained...

Pärast tunniaegset rännakut peatub kolonn lühikeseks puhkeks. Kompaniid jäävad rivisse; teelt kõrvale minna ja istuda ei lubata, sest kergesti võiks mõni kusagil kraavis magama uinuda ja niimoodi omadest maha jääda. Veidi *hinge tagasi tõmmatud*, jätkub liikumine endise tempoga kuni teise puhkeni.

Vaevalt on kerkinud taevaservale nõrk koidukuma kui kaugelt eestpoolt kostavad püssipaugud. Kolonni liikumine on muutunud aeglasemaks; iga 5—10 minuti tagant peatused. Seal eelpool on meie luureosad vastasega „kontakti“ astunud.

*

N. jõe sillal on lahing käimas. Välkudena sähvivad hommiku hämarikus püssipaugud ja puistavad tuld kuulipildujad. Vastane oli enast kindlustanud majades, sealpool jõge ja löi tagasi kõik meie piilurite katsed üle silla tungida.

Mõnisada meetrit tagapool, A. kõrtsi pakside kiwimuulide varjus luursalga ülem, piip suus, jagab energiliselt käske salga südamikule: „Vastane asub sealpool jõge, maantee ääres, majades. 1. Jagu seob vastast rindelt tulega; 2. Jagu läheb allpool silda üle jõe ja tungib vastasele kallale seljatagant; väljajõudmisest maanteele ja õilil teatada kahe valge raketiga ja kohe liikuda rünnakule; samal ajal 1. jagu annab löögi rindelt...“

Pool tundi hiljem tõusevad jõe tagant üksteise järele kaks valget raketti kõrges kaares taeva poole. Paugutamine läheb järjest ägedamaks kuni ta muutub viimaks mingisuguseks raginaks. Kuuldub vahva hurrraaa ja sild on meie käes. Luursalga südamik kihutab rästastel ja hobuste seljasc(miea Tc(k62 Tc(sil) Tj0 Tc(majades) Tj0 Tc(s) Tj5.738 Tc(tunniaegse)

Väikene, üksik talumajakene tee ääres. Hiline õhtutund. Patül on kuue seljast maha visanud, istub laua ääres ja mõtiskleb: lahing-käsk antud, 1, 2, 3 ja r.k. kompaniid — kõik on saanud ülesanded, luure välja saadetud, side loodud ja töötab, supikatlad juure veetud ja mehed söödud, käskjalgade kõhud täis ja magamiskohad neile kätte näidatud, hobused varju all ja heinad ees... vist kõik? — küsib endalt patül ning suu venib laiaks haigutuseks.

„Sellid“ juba norskavad siinsamas põrandal heintel; nüüd võiks ehk patül juba pärast ausat päevatööd silmad veidi kinni sulgu.

Vaevalt on ta ennast „staabiülema“ kõrvale maha tõmmanud ja paarkorda haigutanud, kui väljast kostab metsik laskmine. Ühe hüppega

on patül telefoni juures ja haarab toru pihku. Mis?... rünnak?... kus?... tohoo k.... või terve kompaniiga! Tagasi lüüa!... kas kuulete? tagasi lüüa maksu mis maksab!... annan käsu 2. kompaniile teid toetada...

Kõne lõpetanud hakkab ta kiiresti kuube selga ajama. Vahepeal jääb laskmise müra vähemaks kuid üksikuid pauke on kuulda veel kaua.

Koidikul tuleb käsk jätkata vastase jälitamist. Elavas meeleolus asuvad mehed platsil. On oodata head ilma... ja sealt kaugelt sinise udulinega ümbritsetud kinkude ja metsade tagant võis ehk teravam silm seletada garnisonilinna teravaid torne koduseks saanud kasarmutega. K—s.

Sõjakirjandust.

PRANTSUSMAA.

La Revue d'infanterie nr. 440. 1. mai 1929. aastal.

„Oua Fema, Moussa Kamara ja Ko.“ (Kol.-leitnant Charbonneau). Autor kirjeldab huvitavalt ja värvirikalt raskusi, milledega on seotud senegaalaste rekruteerimine, väljaõpetamine ja nendega üldse ümberkäimine. Sundusliku teenistusaja kestvus on pärismaalastele 3 aastat (prantslastele aga nagu teada — 1 aasta). 1928. a. oli kutsealuseid senegaalasi 34.652 hinge. Neist võeti teenistusse ainult 3725 ehk umbes 11%; väejuurkust oli 5730 ehk 16%; ajapikendust perekondlistel ja tervislistel põhjustel said 18.800 ehk 54% ja täielikult vabastati 6750 ehk 19%. Sellest näeme, et teenistusse võetute arv on võrdlemisi väikene, seejuures aga ajapikendust saanute, väejuurkuste ja üldse vabastatute arv on võrdlemisi suur. See olevat tingitud peaaesjalikult kaunis nõrgalt arenenud administratiiv korraldusest, mis ei võimaldavat täpsalt kindlaks määrata kutsealuste arvu, nende perekondlist seisut jne. Esinevat juhused, kus rekruteerimise komisjonidesse ilmuvad kas liiga noored (lapsed 12—14 a. vanaduseni) või liiga vanad (vanemad kui 35 a.). (Järgneb.)

„Võitlus Gaune'i metsa pärast. (Maikuu 1918).“ (Kolonel Appert.) Kirjeldatakse 56. diviisi tegevust lahinguis ülalnimetatud metsa pärast. Huvitav katkend lahinguist Picardias 1918. a.

„Uus jalaväe määrustik. II osa.“ (Major Z.) Autor võtab lähema vaatluse alla uue määrustiku VI ja VII peatükid. VI peatüki (Lahingväljaõppe organiseerimine.) eesmärgiks on defineerida seda, mida tuleb mõista kaadri ja üksuste lahingväljaõppe all ja näidata kätte meetod, kuidas seda õppust organiseerida, et ta annaks parimaid tagajärgeid. VII peatükis käsitatakse sõduri ülesandeid lahingus, mis endises ajutises määrustikus täiesti puudusid, ja üksuste (pataljon juure arvatud) tegevust kõigis kallaletungi järkudes ja mitmekesisest kaitselahingu olukordades. Sealsamas antakse üldised näpunäited lahingharjutuste korraldamiseks ja nende läbiviimiseks.

„D'Esternay'st kuni Saint-Gond'i sooden.“ (Major Koeltz.)

„Kõrgemasse Sõjakooli sisseastumise katsetel 1929. a. antud taktikalise ülesande üks lahendus.“ (Vt. „Sõdur“ nr. 29/30 — s. a.). Sisseastujailt nõutakse täita: 1) märkida kaardile diviisi jalaväe ülema juhatusel tegutseva koondise paigutus k. 1100; 2) koondise ülema korraldusel II märgi vallutamiseks; 3) diviisi suurtükiväe ülemalt kokkuseatud plaan ülalnimetatud koondise ülema käsutuses oleva suurtükiväe kasutamiseks märk II vallutamiseks; 4) side organiseerimine kallaletungi algul märk II vallutamiseks.

„Välisriikide sõjaväelise kirjanduse ülevaade.“ 1) „Motoriseerimise katsed P. Ameerika Ühendriikes.“ Suvel 1928. a. koondasid ameeriklased Leonard-forti motoriseeritud üksusi, milised koosnesid: kergetest ja rasketest tankidest, traktoritel ja hobuse jõuga veetavast suurtükiväest, õhukaitse suurtükiväest, inseneriväe osadest, side- ja varustusosadest ning õhujõududest. Katsed kestsid tervelt kolm kuud, missuguse aja kestvusel püüti kindlaks määrata motoriseeritud jõudude organisatsiooni, nende kasutamise ja juhtimise põhimõtteid. K. a. jaanuarikuu „Infantry Journal“i numbris major C. C. Benson avaldab oma arvamist motoriseeritud jõudude ülesannete ja selle mõju kohta, mida viimaste (motoriseeritud üksuste) tarvitusele võtmine avaldab teiste väeliikide taktikale. Ta tähendab, et motoriseeritud jõude tuleb vaadelda kui lisaväeliiki, mis oma tulemõju, suure liikuvuse ja loogijõu tõttu on juhile võimsaks abinõuks temalt kavatsatud manöövri teostamisel. Edasi vaatleb major Benson motoriseeritud jõudude kasutamist eel- ja tagaväena, külgkaitsena, katteosana — strateegiliste ja taktikaliste koondamiste teostamisel jne. Katsete tagajärgedest selgub, et mäed, metsad ja sood on ülepääsematud takistused motoriseeritud jõududele, mispärast viimased ei suuda asetada ei jala-ega ratsaväge.

2) „P. Ameerika Ühendriikide uus tank T 1 E 1.“ Teda iseloomustavad järgmised andmed: raskus — 6,5 tonni, pikkus — 5,8 m, kõrgus — 1,6 m, laius — 2,2 m; mootor: Gunnigham, 8-tsilindriline, 90 HV; uue tanki kiirus tunnis: I käikuga — 2,4 km, II käikuga — 20,9 km, III käikuga — 32,1 km.

3) „Raske ja kerge jalavägi.“ Sakslased soovivad luua iga diviisi juures neljanda n. n. „raske rügemendi“, mis koosneb ühest miinipildujate ja jalaväe suurtükide pataljonist, ühest kuulipildujate pataljonist (tulistamiseks peaaesjalikult üle peade) ja peale selle ühest kergele tankide pataljonist. Iga diviisi juhatuses juures peaks olema ka üks tankidevastaste relvadega varustatud pataljon.

4) „Uued kuulipildujad Itaalia sõjaväes.“ Katsetamisel on kaks kergekuulipilduja tüüpi: Fiat 1926 ja Breda 5 C. Mõlemi kaliiber on 6,5 mm. Fiat on tugevama ehitusega ja kaalub 13.450 kg, Breda — 12.835 kg.

Ametlik osa.

Prantsuse sõjaväelise kirjanuse ülevaade.

Bibliograafia.

R. Tck.

Revue militaire française nr. 96. 1. juuni 1929. a.

„Montdidier, 8. august 42. diviisis.“ (Kol-leitnant Grasset).

„Suurte üksuste kaitse õhukalale tungide vastu.“ (Kol-leitnant Vauthier.) Uurides nii oma- kui välismaa sõjavägedes suurte üksuste koosseisu kuuluvate õhukaitse üksuste koosseisusid, püüab autor selgusele jõuda kahe probleemi suhtes ja nimelt: kas anda juure suurtele üksustele teatud arv erilisel konstrueeritud õhukaitse suurtükke või kasutada lennukite tulistamiseks harilikke suurtükke, millised ümberehitatuna võimaldaksid nii maapealsete kui õhus viibivate (lennukite) märkide tulistamist. Viimane moodus olevat ekonomsem, kuna ta võimaldavat hoiduda uute üksuste moodustamise ja nende relvastamise kuludest.

Vaadeldes õhukaitse üksuste koosseise suurte üksuste juures välisriikide sõjavägedes tähendab autor, et Itaalias pooldatavat vaadet, mille järele iga diviisi orgaanilisse koosseisu peaksid kuuluma teatud arv õhukaitse suurtükiväe grupe. P. A. Ühendriikse kuuluvat iga korpuse koosseisu õhukaitse suurtükiväe rügement, koosseisus: õhukaitse suurtükiväe grupp (12 toru), kuulipildujate grupp (32 rasket kuulipildujat), helgiheitjate patarei; Saksamaal olevat iga diviisi juures: üks õhukaitse patarei — 37 mm automaatsuurtükidega (6 toru), kaks õhupatarei — 8 cm suurtükidega (8 toru), üks õhukaitse patarei — 7.62 cm suurtükidega (4 toru) ja üks rühm helgiheitjaid. Edasi püüab autor selgusele jõuda, puht-matemaatilise arvutusega, õhukaitse üksuste arvu kohta — prantsuse diviisi koosseisus. (Artiklil on järg.)

„VII saksa armee kätteüksusena, augustis 1914. a.“ (Kapten Marchal).

„Veel mitte alistunud Aafrika allahetmine.“ (Kindral Armengaud). Autor väidab, et veel mitte alistunud Aafrika maa-alade allahetamiseks olevat vajalik neisse sisse tungida, neid vallutada ja siis neid sisse seada piiridekaitse. Sissetungimiseks veel mitte alistunud maa-aladesse soovib autor järgmisi tegevusi: maaväe ja lennukite kombineeritud tegevust; ainult lennukite tegevust, mida täiendatakse ähvardusega, et abiks võetakse ka maaväed; ainult lennukite tegevust ja ainult ähvardust, et tegevusse rakendatakse ka lennukite. (Artiklil on järg.)

„Neufchateau lahingu uurimus.“ (Major Pugens.) Episood piiriäärsetest lahingust.

Uudiseid välisriikide sõjavägedest.

Bibliograafia.

R. Tck.

SCHVEITS.

Võitluse-meetod.

„Revue Militaire Suisse“ nr. 9. (september) s. a. esiarthikliks on „Methode de combat“ (võitluse-meetod), mis on kokkuvõttes seeriale enimilmunud artiklitele Schveitsi kaitsejõudude organisatsioonist üldse, suurtükiväe kasutamisest, kaitsejõudude väljaõppest jne.

Toome artiklist mõned mõtted:

Schveits ei võivat unistadagi muretseda enesele suurtükiväe sarnasel määral, et jõuaks tarvilist toetust anda jalaväele strateegilise pealetungi ulatuses. Et siiski täita riigikaitse nõudeid, tulevat leida sarnane võitluse-meetod, mis vastaks käsutada olevatele jõudele ja abinõudele.

Ei olevat loogiline mõelda, et ükski sõjavägi eitaks moodsate relvade ja võitlusvahendite tähtsust ja et ta suudaks saavutada edu ükskõik misuguste relvadega. Iga ka väiksemgi armee vajab ajakohaseid relvu: Võimsaid mürske, sõjagaase, lennukeid. . . Sõjaväe juhtide ülesanne on otsida meetodeid, kuid kõige otstarbekohasemalt ära kasutada neid jõude ja abinõusid, mis rahvas suudab anda riigikaitseks. Eriti tähtis on see nõue väikerahvaste suhtes, kellelt ajakohane riigikaitse nõuab suuri pingutusi.

Autor arvab, et kuigi Schveitsi armeel ei jätku suurtükiväe meieaja mõõdus kõige oma jalaväe jaoks, siiski on tal küllaldaselt seda, et anda teatud arvu jalaväe brigadidele tarvilikku suurtükiväe toetust. Olevat tarvis luua vastavad brigaditüübid. Jalaväe brigade, millele antakse suurtükivägi nii palju, et nad suudavad teostada piiratud eesmärgiga pealetungi, tulevat kasutada „Jõogi-brigaadina“ („brigades de choc“). Jalaväe brigade, millelele tarvilisel määral ei jätku suurtükivägi, mis peavad opereerima peamiselt jalaväe tulega: kasutades inseneriväe ja välikindlustuste abi, tuleb kasutada kaitseks ja neid nimetada „liini-brigaadideks“ („brigades de ligne“).

Schveitsi lahingu-eeskiri (Le service en campagne 1927) on tarviliselt põranud tähelepanu taandumise lahingule. Kavakindlalt taandudes võidetakse aega ja hävitatakse väheste jõududega pealetungivat vaenlast. Mida suuremaid peab vaenlane kandma kaotusi, tungides Schveitsi pinnale, seda ettevaatlikum on ta astuma seda sammu.

Taandumist tuleb teostada laial rindel; tarvis kaugele ulatavat suurtüki tuld, et sundida vaenlast ettevaatlikult edasi nihkuma; tarvis taanduvate üksuste kiireid ümberpaigutusi; tarvis mõjuvat jalaväe tuld; tarvis lööke. . . Sellest tekib tarvis kolmandat tüüpi brigadeid, nimelt „kergete brigadeid“ („brigades légères“) järele, mis koosneb ratsaväest, ratturitest, kuulipildujatest ja jalaväelastest veoautodel, kergest välisuurtükiväest, mäesuurtükiväest, või suurtükidest autodel.

Maksvat kaitsejõudude organisatsiooni, mille järele Schveitsil on 6 diviisi jalavägi ja 3 ratsabrigaadi, tulevat vaadelda kui „rahuaaja loomin-

gut", mis puruneb sõja puhul. Õigem olevat luua eelpool mainitud kolme tüüpi brigaade. Brigaad saaks ühtlasi kõrgemaks koondiseks, mille raamides teotseks mitmesugused väeliigid. Suuremate ülesannete täitmiseks tulevat ka sõja puhul opereerida diviisidega, mis moodustatud ülesandele vastavalt kas homogeenset (eelpool mainitud tüüpi) või mitmetüüpi brigaadidest.

Schveitsi lahingu-eeskirja („Le Service en Campagne“ 1927) §§ 14–21 käsitlevad organisatsiooni ja väekoondiste kompositsiooni. § 15 põhjal armee juhataja sõja puhul määrab kindlaks väekõrpus, diviiside ja brigaadide koosnevuse (composition); rahuaja organisatsioon on selle juures baasiks. § 18 näeb ette ka liikuva brigadi (brigade mobile), kuid selle koosseisus pole jala- ega suurtükiväge.

Autor leiab, et eeskirja organisatsioon on vähem kõlblik, kui sõja ajakirjanduses soovitatud kolmetüüpi brigaadid.

Olevat tarvilik revideerimisele võtta taktikalise väljaõppe meetodid. Rohkem tähelepanu tulevat pöörata väeliikide koostööle ajakirjanduselt soovitatud brigaadi-tüüpide raamides. Ei olevat kuigi otstarbekohane sõjamängudel vastasena kujutada väge, mis organisatsioonilt ja tegevuselt sarnaneb Schveitsi väele; õigem olevat uurida võimalikke vaenlasi ja nende võimalikku tegevust sõja puhul.

Samuti tulevat loobuda õppustel „eksalteerimast“ jalaväe pealetungile kui kõigile on selge, et ülesande täitmiseks puudub tarvilik suurtükiväeline toetus.

Lõpuks autor kriipsutab veel alla, et Schveitsi kaitseväge ühesanne on raskendada vaenlasel tungida riigi pinnale ja sissetunginud vaenlast „kibedasti karistada“.

Selleks jätkuvat jõudu, see olevat teostatav, kui aga pääsevad maksvusele otstarbekohased võitluse-meetodid. K.

SAKSAMAA.

Militär-Wochenblatt nr. 10. — 11. sept. 1929.

Itaalia jalaväe väljaõppe uuest eeskirjast. II osa. (Alfus M. Wochenbl. nr. 5 — 1929). Käsitletakse kompanii, pataljoni ja rügemendi väljaõpet.

Suurtükivägi lahingutes metsades. Küsimust selgitatakse sõjaajaloolisel näitel Maailmasõjast, nimelt Lubatševi lähimurdel (Vene rindel) 12.—15. VI. 1915.

Kokkuvõttes autor väidab, et metsalahingus on võimetud lennukid, suurtükivägi ja lahingvankrid, võimas vaid on jalavägi. Sõjavägi, kellel puudub tarvilik tehnika, õppigu kasutama võiduks neid soodustusi mis talle võivad pakkuda metsased raioonid.

Heigl: Viimaseid leiutisi tankide alal Inglismaal. Andmeid ja pilte tankide uutest tüüpidest.

Kol. v. Schobert: Raske kuulipilduja kaetud ja lahtisest positsioonist. Kuulipilduja positsiooni valikul. Küsimust ei tulevat esitada teravalt: kas ainult otse-sihtimiseks või kas ainult kaudsesihtimiseks, vaid teotseda tuleb otse- ja kaudse sihtimisega nagu seda nõuab ülesanne, olukord ja maastik.

Mõtteid jalaväe organisatsioonist. „Probleemi raskuspunktiks on, kas suudab meieaegne kergekuulipilduja anda laskurkompaniile sarnasel määral tuletoetust, nagu temast loodetakse, ja kas suudab kompanii täita

iseseisvaid lahingülesandeid teiste (peale k. k.) lamedatule väikekalibriiliste relvade abistusega.“

Scholz Roesner: Ida-Preisi hobuse kõlblikusest Maailmasõjas.

Prantsuse 1929. a. võistlustest lahingmasinate alal.

Reichsheeri elust. Kiivri moondamise küsimus. Soovitatakse erilist võrku kiivri katmiseks.

Sõjaväelisi teateid.

Sõjakirjandust.

Mitmesugust. K.

N.-VENE.

„Võjennõi Vestnik“, nr. 32. — 31. aug. 1929.

A. Sedäkin: „Manöövri ülesandeid.“

„...Eesolevate manöövrite tööd raskendab SSSP välispoliitiline pinevus. Kuid nüüd rohkem kui kunagi varem punavägi peab demonstreerima (IK.) oma manöövritel kõrget distsipliini, teadlikku suhtumist revolutsioonilistele kohustustele ja eeskujulikkude väljaõpet...“

M. Semenov: „Suitsukatte tekitamine ranitsas kantavaist aparatuuridest.“ Ranitsas kantav suitsukatte loomise aparatuur olevat praktiline. Selle levitamist punaväes soovitatakse.

M. Gretsov: „Vahekohtunik ja manöövrid.“

L. Knizhnikov: „Üksuste ülesandeid pealetungi teises järgus.“

E. Vinnitski: „Rügemendi väljatulek piiratud olukorrast kaitsele.“ Näide õppetööst side alal vanema juhtkonnaga.

E. Mentshukov: „Tule juhtimisest pataljoni lahingust loobumisel.“

G. Isserson: „Taktikalisest väljaõppes suvisel õppeperioodil.“

Manöövrite praktikast:

P. Palov: Raadiojaamade tööst; A. Petrikei: Luurest; M. Filatov: rännak-ettevalmistusest; Kononov: Sidest suurtüki- ja jalaväe vahel.

Politrüki osa manöövritel.

Prantsuse jalaväe 1928. a. eeskirja põhimõtete vaatlemine. —K.

„Võjennõi Vestnik“, nr. 33. — 7. sept. 1929.

V. Zibert: „Esimesi tulemusi punaarmee parteilise organisatsiooni puhastustöös.“

Seltsimehelikud suhtumised mõnes punaväe osas olevat kadunud. Ühes väeosas veel „puhastamise“ eelpäivil roodu ülema ja roodu politrüki vahel läinud päris löõminguks. Kasutatud kõiki abinõusid, et vedada üksteist alt. Isegi avalikult lubatud üksteist mahalasta („sastrelju“) ja näkku löüa („mordu nabju“). Arvatakse, et üksteisele näkkulöömise kalduvused vähendavat punaarmee lahinguvõimet... .

Eug. Kosmin: „Poola fascistlike organisatsioonide ülesannetest ja tähtsusest.“

Sarnasena vaatleb autor muuseumis „küttide“ („Strelets“) organisatsiooni.

M. Vladimirov: „Orgaaniliselt väekoondistesse kuuluva lennukiväe lahingülesandeid.“

Luursalga tegevusest. (Raboota smeshannõh R. O.)

N. Žuravlev: „Kas organisatsioon või improvisatsioon.“

Luure korraldamise küsimusi, eriti lennuväärtuste suhtes.

Ammosov: „Vastulöögi korraldamisest rügemendi kaitsel.“ Taktikalise ülesande lahendus skeemiga.

J. Jžin: „Vahekohtu - aparaadist ja erisidest selle jaoks.“ Antakse skeem kuid korraldada vahekohtunikkudele erisidevõrk.

R. Peh: „Suurtükkide moondamisest positsioonil.“

G. Shumilov: „Ülepääsu moondamisest.“ Manöövrite kogemusi. Ka suitsukatet soov

vitatakse maskeerimise vahendina, kuid suitsu tekitada ülepääsust kilomeetri ümber kaugemal.

Politruki osas, tuuakse artikleid partei puhastamise alal; kuid korraldada õppetööd poliitilise kasvatuse alal jne. Selles osas on muuseas ühe „hukkaläinud“ kommunisti sarnane vastus, temale esitatud meelsust-selgitava küsimuse peale (v. lehek. 41.).

„Seltsimees Bratko analoogilise küsimuse peale vastas: Asjata tõstetakse kära parempoolse kallaku ümber, tarvis vähem kõnelda ja rohkem tööd teha“. Tundub, et punaväe mõttevõime osas (nagu näha aruannetest ja noomivasisuga artikleist) sigineb rohkesti „Bratkosid“, keda tüüdanud politrukide sõnadevalingud.

K.

Bibliograafia.

„Taktika ja vägede juhtimine sõjaajaloolistes näidetes“ (Taktik und Truppenführung in kriegsgeschichtlichen Beispielen). Kindralleitnant Constantin v. Altröck. „E. S. Mittler & Sohn“ väljaanne, Berliin 1929. a. 167 lk. Hind RM. 4.—

Saksa sõjaasjanduse ajakirja „Militär-Wochenblatt“ peatoimetaja kindralleitnant v. Altröck on nimetatud ajakirjas ajajooksul ilmunud üksikud Maailmasõja sündmusi käsitlevad ja iseloomustavad artiklid koondanud eriraamatusse. Nagu ta ise tähendab, eesmärgil elustada, lähemale tuua Maailmasõja üksikuid sündmusi neile saksa nooremalele juhtidele, kes ise pole osa võtnud sõjast. Seega vanade teod noortele ärakasutamiseks, järeltegemiseks.

Raamatus on üldse 28 mitmesugust ajaloolist näidet, mis valitud operatiivtegevuse ja taktika mitmesugustelt aladelt. Kapten Ritteri artikli kõrval, mis käsitleb positsioonsõja tekkimise põhjusi 1914. a. ja manööversõja uuesti jaluleesdmist 1918. a. kevadel, leiame veel sarnaseid kirjutusi nagu: jalaväe diviisi tiivalööök Gumbinneri lahingus, üksikuid lahinguid sakslaste 1918. a. märtsikuu pealetungidest, jalaväe raskete relvade kasutamine, inimene ja materjal, lahinguluure jne.

Raamat suudab ainult osalist huvi pakkuda taktika alal, sest et taktikalise külge käsitleva osa on liialt kokkusurutud. Küll aga leiame seal täiendusmaterjali Maailmasõja üksikutel ajajärgudel aset leidnud sündmuste valgustamiseks, illustreerimiseks.

hg.—

„Die kampfbereite Kompanie“ (Võitlusvalmis kompanii). Kapten F. Altrichter. „Mittler & Sohn“ väljaanne, Berliin 1929. a. VII + 115 lk. Hind ?

Kapten Altrichter'i teos on käsiraamat kompanii ülemale jalaväe lahingettevalmistuse alal. Temas on toodud praktilised näpunäited ja see meetod kompanii lahingväljaõppeks, milleni autor on jõudnud oma isiklike kogemuste põhjal.

Kogu kompanii väljaõppe lahingtegevuseks on jaotatud 13 ossa, alates üksikvõitleja väljaõppest ja lõpetades kompanii tegevusega mitmesugustes lahingulokordis. Üksikvõitleja väljaõppe moodustab aluse jalaväe üksuste väljaõppe töös. Ainult siis, kui iga sõdur üksikvõitleja

väljaõppe alal on saanud põhjaliku ettevalmistuse, kui tema oskab hästi ja igakülgsest kasutada maastikku, tunneb jalaväe lahingu põhi- aluseid ja oskab igas olukorras õieti kasutada oma relva — siis võib tema ka edukalt tegutseda suuremate üksuste kosseisus.

Seades selle üldtunnustatud põhimõtte kompanii lahingväljaõppe aluseks autor vastavalt sellele esitab ka kava, mille järele peab sündima üksikvõitleja ettevalmistus lahingtegevuseks. Väljaõppes tuleb algada maastiku hinnanguga üksikvõitleja seisukohast ja tema omanduste ärakasutamisega. Edasi järgneb oma relvade kasutamise oskus, edasiliikumise viisid mitmesugusel maastikul, väljaõppe iseseisvaks tegutsemiseks jne.

Nende küsimuste käsitlemisele järgnevad ülesanded ühes harjutuste eesmärgiga jao, rühma ja kompanii väljaõppeks.

Lahingettevalmistuse läbiviimisel maastikul on autor omaks võtnud põhimõtte: õppe-eesmärk kindlaks määratud, tuleb alati luua ka vastav olukord ja anda ülesanne, vastus millele sunnib õpilasi tegutsema, reageerima. Sarnaselt loodud olukord olgu võimalikult lähidane tegelikule, kuid lihtne, selge ja lühike. Tema loomisest tuleb arvestada selle jalaväe osa suurusega, millega läbi võetakse õppus.

Samuti soovib autor, et lahingväljaõppe läbiviimisel maastikul oleks esitatud vastaspool, kes tegutseb allohvitseride või ohvitseride juhatusel vastavalt õppuse juhilt saadud juhtõhvidele.

Vastaspoole äramärkimine maastikul tähistega ja lippudega ei suuda kunagi luua õiget lahingpilti, anda ettekujutust sõduritele sellest olukorrast, milles nad peavad tegutsema. Õppevõlli tuleb panna elama, õppijad tegutsema. Siis kasvab huvi õppuste vastu ja saavutatakse kergema vaevaga ning väheste seletustega ülesseadud eesmärk.

Kapten Altrichter'i raamat on kergesti loetav ja annab selge pildi jalaväe üksuste lahingväljaõppe meetodist.

Saksa sõjaväe väljaõppe tingimused erinevad küll meie omadest, samuti on nende lahingeeskirjade nõuded osalt teistsugused, kuid vaatamata neile erinevustele tohiks kapten Altrichter'i raamat huvi pakkuda kõigile nendele, kes noorte ja reameeste lahingväljaõppe tegelikud teostajad või vastutavad sellel alal.

hg.—

Sõjaväelisi teateid.

Uus rekvisitsioonide määrus Lätis.

Läti vabariigi valitsus andis 13. juunil s. a. „Rahvusliku varustamise ja rekvisitsioonide määruse“, mis on avaldatud Läti „Riigi Teatajas“ nr. 141 — 1929. a. Et määruks on aset leidnud ainult põhilased, siis toon selle teksti täielikult:

I.

1. Mobilisatsiooni- ja sõjaajal rahvas on kohustatud kindlaksmääratud tasu eest osa võtma kaitseväge varustamisest toiduga ja muude varustusvahenditega kas rahvusliku varustamise või rekvisitsiooni teel.

A. Rahvuslik varustamine.

2. Korraldused rahvusliku varustamise teostamiseks antakse juba rahuajal. Need korraldused näevad ette riigi territooriumil leiduvate toidu- ja varustuse tagavarade ärakasutamist kaitseväge varustamiseks mobilisatsiooni- ja sõjaaajaks riigi- ning omavalitsusasutiste osavõtul.

3. Rahvuslikku varustamist korraldab ja juhib kaitseminister. Korraldused rahvusliku varustamise teostamiseks asumiseks annab mobilisatsiooni korral kaitseminister ja sõja ajal — vägede ülemjuhataja.

B. Rekvisitsioonid.

4. Rekvisitsioon on erakorraline abinõu, mille najal kaitseväge muretseb omale tarviliku toidu ja varustuse elanikkudelt sunniteel, tarvitades tarbekorral väevõimu.

5. Rekvisitsioone käsitatakse mobilisatsiooni- ja sõja ajal, kui kaitseväge korralik varustamine on takistatud või kui rahvuslik varustamine ei anna tarvilikke tagajärgi ning sundabinõuna elanikkude vastu, kes ei täida rahvusliku varustamise kohustusi.

6. Rekvisitsioonide määramise õigus on diivisi ülematel oma tegevuse piirkonnas ning neist kõrgemal seisvatel ülematel ja peaintendantil.

Peale selle on eraldi teotseva väeüksuse ülemal (gruppide ja luuresalkade ülemad ühesarvatud) õigus rekviireerida oma väeüksusele vajalikku toitu või varustust juhtudel, kui temal ei ole võimalik seda muul teed saada ja kui olukord ei võimalda luba nõutada rekvisitsiooni teostamiseks.

7. Vaenlase territooriumil võib vägede ülemjuhataja loal teostada rekvisitsioone ka ilma kohemaksetava tasuta.

C. Üldmäärused.

8. Toiduainete ja varustuse hinnad rahvusliku varustamise ning rekvisitsioonide jaoks määrab kindlaks mobilisatsiooni korra kaitseminister ja sõjaajal — vägede ülemjuhataja.

9. Kulud, mis tekivad riigi- või omavalitsusasutistel rahvusliku varustamise või rekvisitsioonide teostamisel, kaetakse nende asutiste poolt.

10. Juhendeid ning korraldusi rahvusliku varustamise ja rekvisitsioonide kohta annab kaitseminister vabariigi valitsuse nõusolekul. Sõjaajal — vägede ülemjuhataja.

II.

Nuhtlusseaduse § 138 täiendatakse järgmiselt:

Kui täitmata jäetud korraldus oli antud „Rahvusliku varustamise ja rekvisitsioonide määruse“ alusel, siis karistatakse süüdlast:

- 1) rahuajal — arestiga mitte üle kolme kuu või rahatrahviga mitte üle kolmesaja lati;
- 2) sõjaajal — vangistusega.

*

Määruks aset leidnud põhilased on võetud vastavalt prantsuse seadustest, millistel on seljataga Maailmasõja kogemused. Välja on jäetud rahvusliku varustamise alal teotseva aparaadi organisatsioon, ülesanded ja kohustused. Seega omab asi lõpliku kuju kaitseministrilt järgnevat juhendite mõjul. Kr—m.

A-S. TARTU PÄRMIVABRIKU

VESIRAVILA

Tartus, Pikk t. 60/62, kõnetr. 34.

Juhataja Prof. Dr. med. L. PUUSEPP.

Ravitsetakse: Reumatismust, närvi halvatust, põletikku ja närvivalusid, närvinõrkust, neurasteeniat, hüsteeriat, ainevahetuse haiged (poodagrat, liigrasvust, naiste ja teisi haigusi).

Ravitsemine: pärmivedeliku (praaga)-sõehappe-hapniku ja teiste arstlike vannidega, elektriga, (diathermia, faradisatsioon ja galvanisatsioon vooluga), valguse kiirtega (kõrgustiku päike „Soleux“) ja massaašidega. **Arstlised kompressid ja mähised Dushid, Chaarcot, Shotti ring, iste ja jala.**

Asutus on avatud aasta läbi kella 10–8 õht.

Arsti vastuvõtmine kella 10 hommikul kuni kella 5 õhtul.

Kaitseväe elu.

Õppetöö algus Kõrgemas Sõjakoolis.

2. oktoobril s. a. alati Kõrgemas Sõjakoolis õppetööd viienda lennu ettevalmistamiseks. Avamise-aktusest võtsid osa Kaitseminister hra O. Köster, abi Kindral P. Lill, Kaitsevägede staabi ülem Kindral J. Tõrvand, Kv. Ü. Ö. ülem Kindral G. Jonson, abi õppealal Kolleitn. A. Jaakson ja teisi.

Hra kaitseminister, soovides õpilastele jõudu ja edu eelseisvaks õppetööks, rõhudas mõtet, et meie kaitsevägi oma arvulist vähesust peab asetama juhtide ja võitlejate eeskujulikuma ettevalmistusega. Seda tuleb meeles tada eriti Kõrgema Sõjakooli töös.

Kaitsevägede staabi ülem, avaldas rahulolekut senise õppetöö eduga Kõrgemas Sõjakoolis, mis kaitsevägele on juba andnud 4 lendu häid tööjõude. Soovib, et ka 5. lend püüaks nagu eelkäijadki omada kõike seda, mis suudab anda kool; ühtlasi soovitas, et õpilased, teritades vaimu, hoolitseks spordi kaudu ka oma kehalise värskuse eest. *

Viies lend algab õppetööd 24 õpilasega, neist 14 astusid sisse katsetega, 8 on juurde komandeeritud, 1 Soome kaitseväge ohvitser ja 1 vabakuulaja.

Õppetöö on rajatud peamiselt praktilistele töödele. Teoreetilisi aineid on kõigest 38. Kursus kestab 2 aastat.

Sport.

Võistlused

Soome saadiku Eestis hra Vuorimaa poolt annetatud rändauhinna peale.

Läinud aastal annetas Soome saadik Eestis hra Vuorimaa Pärnu garnisoni kompaniidevaheliseks võistluseks hõbedast rändauhinna „Võitja“. Auhinna omandamise määrustes on ettenähtud nii kergejõustiku- kui ka laske- ning sõjalise iseloomuga võistlused, milliseid kokku seitse ja ärapetakse aasta jooksul. 26. ja 27. sept. s. a. peeti kahed võistlused: kaadri kergejõustiku ja kv. kuuevõistlused, mis kujunesid kaunis huvijaratavateks niihästi oma saavutuste kui ka osavõtjate rohkeuse poolest. Osavõtjaid: 15 ohvitseri ja 24 üleajateenijat.

Võistluste tulemused:

200 m jooks. Osav. — 15.

- 1) n. a. o. Laur, 9. pat. 1. komp. 24,6.
- 2) n. ltn. Kerjan, 9. pat. 1. komp. 25,2.
- 3) n. a. o. Hohensee, 6. pat. 3. komp. 25,7.

1000 m jooks. Osav. — 16.

- 1) n. a. o. Hohensee, 6. pat. 3. komp. 2:53,1.
- 2) n. ltn. Kerjan, 9. pat. 1. komp. 2:57,6.
- 3) n. a. o. Jurak, 6. pat. 3. komp. 3:03,4.

Kõrgushüpe. Osav. — 15.

- 1) n. a. o. Laur, 9. pat. 1. komp. 1,60.
- 2) n. ltn. Pisa, 6. pat. 3. komp. 1,55.
- 3) n. ltn. Kell, 6. pat. 1. komp. 1,45.

Teivaskaugushüpe rakm. Osav. — 13.

- 1) n. ltn. Mölder, 6. pat. 3. komp. 6,22.
- 2) n. ltn. Kivi, 9. pat. 1. komp. 6,07,5.
- 3) n. a. o. Laur, 9. pat. 1. komp. 6,00.

Kuul tug. käega. Osav. — 14.

- 1) n. ltn. Kerjan, 9. pat. 1. komp. 10,27,5.
- 2) n. a. o. Laur, 9. pat. 1. komp. 10,15,5.
- 3) n. ltn. Pisa, 6. pat. 3. komp. 9,51.

Kaugushüpe kv. kuuev. Osav. — 16.

- 1) n. a. o. Laur, 9. pat. 1. komp. 4,83.
- 2) n. ltn. Pisa, 6. pat. 3. komp. 4,81.
- 3) n. ltn. Kivi, 9. pat. 1. komp. 4,57.

1000 m jooks kv. kuuev. Osav. — 16.

- 1) n. a. o. Laur, 9. pat. 1. komp. 3:23,2.
- 2) n. a. o. Hohensee, 6. pat. 3. komp. 3:27,0.
- 3) n. ltn. Alev, 9. pat. 3. komp. 3:37,6.

Kv. kuuevõistlus. Osav. — 16.

- 1) n. ltn. Kivi, 9. pat. 1. komp. 18,5 p.
- 2) n. a. o. Laur, 9. pat. 1. komp. 29,5 p.
- 3) n. a. o. Hohensee, 6. pat. 3. komp. 30,5 p.
- 4) n. ltn. Alev, 9. pat. 3. komp. 31,5 p.
- 5) n. ltn. Pisa, 6. pat. 3. komp. 34 p.
- 6) n. a. o. Tusti, 6. pat. 1. komp. 37 p.

110 m tõkkejooks. Osav. — 13.

- 1) n. nt. Kerjan, 9. pat. 1. komp. 19,2.
- 2) n. a. o. Laur, 9. pat. 1. komp. 20,0.
- 3) n. ltn. Pisa, 6. pat. 3. komp. 20,9.

Kaugushüpe. Osav. — 15.

- 1) n. a. o. Laur, 9. pat. 1. komp. 5,65,5.
- 2) n. ltn. Kerjan, 9. pat. 1. komp. 5,63,5.
- 3) n. ltn. Pisa, 6. pat. 3. komp. 5,41,5.

Kolmikhüpe. Osav. — 13.

- 1) n. a. o. Laur, 9. pat. 1. komp. 11,65,5.
- 2) n. ltn. Kerjan, 9. pat. 1. komp. 11,30.
- 3) n. ltn. Kivi, 9. pat. 1. komp. 11,20,5.

Oda tug. käega. Osav. — 13.

- 1) kdt. Havasaar, 6. pat. 1. k. 38,60.
- 2) n. ltn. Kivi, 9. pat. 1. k. 37,94.
- 3) n. a. o. Laur, 9. pat. 1. k. 36,20.

60 m jooks kv. kuuev. Osav. — 16.

- 1) n. ltn. Mölder, 6. pat. 3. k. 8,8.
- 2) n. a. o. Laur, 9. pat. 1. k. 8,9.
- 3) n. ltn. Kivi, 9. pat. 1. k. 9,1.

Granaadiviske kv. kuuev. Osav. — 16.

- 1) n. a. o. Tusti, 6. pat. 1. k. 39 p.
- 2) n. ltn. Kivi, 9. pat. 1. k. 37 p.
- 3) n. ltn. Alev, 9. pat. 3. k. 34 p.

Laskmine 200 m kv. kuuev. Osav. — 16.

- 1) v. a. o. Kohv, 9. pat. 1. k. 44 s.
- 2) n. a. o. Jürgenson, 9. pat. 3. k. 42 s.
- 3) n. ltn. Kell, 6. pat. 1. k. 34 s.

100 m jooks 40 kg. liivakatiga.

- 1) n. ltn. Kivi, 9. pat. 1. k. 20,1.
- 2) n. a. o. Laur, 9. pat. 1. k. 21,2.
- 3) n. a. o. Tusti, 6. pat. 1. k. 22,4.

Kompaniid omandasid punkte: 1) 9. pat. 1. komp. — 128; 2) 6. pat. 3. komp. — 70; 3) 6. pat. 1. komp. — 33; 4) 9. pat. 3. komp. — 13; 5) 9. pat. 2. komp. — 4 ja 6) 6. pat. 2. komp. — 3.

Võistlejatest omandasid punkte: 1) n. a. o. Laur — 57; 2) n. ltn. Kivi — 35; 3) n. ltn. Kerjan — 35; 4) n. a. o. Hohensee — 28; 5) n. ltn. Pisa — 25 ja 6) kdt. Havasaar — 17. E—dt.

Ohvitseride laskevõistlused püstolitest Mereväes.

Laupäeval, 28. sept. s. a. peeti Sõjasadamas esmakordselt laskevõistlused Mereväe Ohvitseride Kogu poolt annetatud rändauhinna peale.

Võistlused peeti vastavate kaitseliidu määruste alusel: laskmine 9 mm brovningist püsti vabalt käelt, distants 25 m, kolm seeriat à 5 lasku. Osavõtjate arv oli 24, mis haruldaset suur, kuna kahjuks puudub mereväe ohvitseridel suvel väga tihti soodne võimalus järjekindlaks harjutamiseks.

Võistlus oli eriti pinev teise ja järgmiste kohtade pärast, kuna juba harjutustel selgus „kindel“ kandidaat esimesele kohale, kelle saavutused võrdsed Kaitseliidu Tallinna maleva meistrile H. Silberile (122 punkti).

Võistlustel tulid kohtadele järgmised ohvitserid:

- 1) Kapten-major H. Liikane — 121 punkti.
- 2) Mer. noor. leitn. V. Kirotar — 106 punkti.
- 3) Mer. leitnant F. Schmiedehelm — 101 p.
- 4) Mer. noor. leitn. J. Oberpahl — 99 p.
- 5) Mer. leitnant B. Linneberg — 98 punkti.

Huvitav on ära märkida kapt.maj. Liikane üksiksaavutused: 1. seeria 40 p., 2. seeria 40 p. ja 3. seeria 41 p., kusjuures igas seerias oli ainult üks tabe valges (nimelt ringis 6), teised kõik mustas.

Seega omandas kapten-major H. Liikane Mer. Ohvitseride Kogu rändauhinna ja esilaskuri tiitli üheks aastaks. Tema saavutus — 121 p. — kinnitati värskeks mereväe rekordiks. K. L. I.

Jalgpalli meistri-võistlused merejõududes.

6. sept. s. a. algasid Merejõududes meistri-võistlused jalgpallis. Võistlesid 5 meeskonda. Esimene võistlus peeti ära Mereväe ekipaazi väljal Mereside, Sõjasadama ja Suuropi komandantuuri meeskondade vahel. Kogu õõ sadanud vihm oli platsi täiesti ära rikkunud, ka kogu võistluse ajal sadas vihma. Suureks üllatuseks tuli parimal meeskonnal suur kaotus vastu võtta. Võitis Suurop tagajärjega 4:1. Teine

Ilmus trükist

Kaitsevägede staabi VI osak.
väljaandel

Garnisoni määrustik

IV jagu

Kaitseväe tseremooniad.

Hind 40 senti.

Raamat on müügil „Sõduri“ talituses,
Uus tän. 10

võistlus peeti Aegna komandantuuri ja m. r. „Lennuk“ meeskondade vahel Mereväe ekipaazi väljal. Kogu mängus oli suures ülekaalus m. r. „Lennuk“, tulles võitjaks tagajärjega 6:1. Kolmandas paaris mängisid Suuropi ja Naissaare komandatuurid. Mäng peeti Aegnas. Esimene võistlus nende vahel andis viigi 2:2, teine mäng lõppes aga Suuropi suure võiduga 6:0.

12. sept. peeti ära lõppvõistlus m. r. „Lennuk“ ja Suuropi komandantuuri meeskondade vahel T. J. K. väljal. Alguses oli Suuropi meeskond ülekaalus, kuid ei suutnud väravat lüüa, esimese värava lõi m. r. „Lennuk“ teisel poolajal, selle tasub aga kohe Suurop, sellega muutus mäng tasavägseks ja normaalaeg lõpeb viigiga 1:1. Lisaajal lööb veel kumbki meeskond ühe värava ja mäng lõpetatakse tagajärje juures 2:2. Vahekohtunikuna toimus härra Tipner nõrgalt. Uus mäng samade meeskondade vahel peeti 13. sept. S. S. „Kalevi“ väljal. Mängu alatakse väga ettevaatlikult, eriti Suuropi poolt. Esimesel poolajal ei suudetud väravaid lüüa, teisel poolajal oli „Lennuk“ kõvasti ülekaalus, kuid Suuropi kaitse ja väravavaht töötavad hästi. Normaalaeg lõpkeski väravateta. Lisa-aja teisel pooltel tuli Suuropi juhuslisest läbimurdest nende kasuks võiduvärav, mis jääbki ainsaks. Mängu juhtis hästi veltveebel Leithammel. Seega tuli Merejõudude meistriks Suuropi komandantuur, omades rändkuju ja meistri nime. K. P.

Sõude-võistlused merejõududes.

6. sept. s. a. algasid Merejõudude väeosade vahelised sõude-võistlused. Alati lühikese-maa võistlusega, mille distants on 3 kabeltovi (555 m) ja mille peale on väljapandud admiral Pitka nimeline rändauhind — hõbedane jaht-laev.

Võistlusi peeti Sõjasadamas. Starti olid ilmunud 6 meeskonda. Vihma peale vaatamata alati võistlusi. Esimeses paaris kohtusid Suuropi komandantuuri ja m. r. „Lennuk“ I meeskond. Üllatuseks tulid võitjaks Merekindluste mehed, kes esimest korda esinesid sel alal. Võitja meeskonna aeg 3 m. 08,3. Teises paaris kohtusid m. r. „Lennuk“ I meeskond ja auhinna kaitsja m. p. „Suuropi“ meeskond.

Võitis m. r. „Lennuk“ meeskond ajaga 3 m. 02,6. Kolmandas paaris võistlesid m. r. „Vambola“ ja m. p. „Ristna“ meeskonnad. Võitis m. r. „Vambola“ suure ülekaaluga ja parima ajaga — 3 m. 01,2. Samal päeval kell 1500 ahtusid Suuropi komandanturi ja m. r. „Vambola“ meeskonnad. Võitis m. r. „Vambola“ meeskond, jättes oma vastast kaugele maha, aeg 3 m. 00,6 sek. Lõppvõistlus m. r. „Lennuk“ II ja „Vambola“ meeskondade vahel peeti ära 10. sept. Võistlus nende meeskondade vahel oli väga pinev ja alles lõpus pani enese maksma m. r. „Vambola“, kes selle maa hea ajaga — 2.56,3 — läbi sõudis. M. r. „Lennuk“ aeg 3 m. 02,7 sek. M. r. „Vambola“ paati juhtis hästi noorem leitnant Vasiljev.

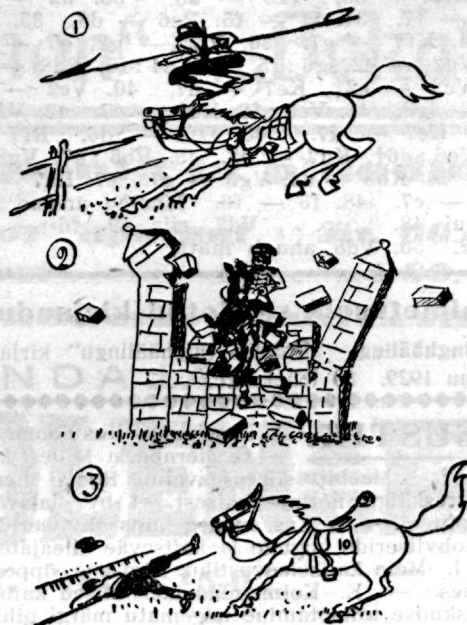
Senini on jahtlaeva „Admiral Pitka“ võitnud järgmised laevad: 1926. a. — s. l. „Lembit“, 1927. a. — m. r. „Vambola“, 1928. a. — m. p. „Suurop“ ja 1929. a. jälle m. r. „Vambola“.

12. sept. peeti ära pikamaa sõude-võistlus. Selle maa pikkus oli 3 meremiili (5550 meetrit). Auhinnaks oli välja pandud s. l. „Lembit“ u“ ohvitseride poolt hõbedane Viking-laev. Ilm oli ilus ja vaikne. Võistlesid ainult kaks lühikesemaa finalisti — m. r. „Lennuk“ ja m. r. „Vambola“. Start oli Tallinna reidil ja lõpp Sõjasadamas. Loosimisel oli õnne m. r. „Vambola“l, kes sai omale parema paadi. Stardist lahkusid mõlemad paadid korraga. Ette asub kohe m. r. „Vambola“ paat, kes kogu aeg vahet suurendades esimesena lõpetas, ajaga 33 m. 45 sek., m. r. „Lennuk“ aeg oli 34 m. 27 sek.

Nii tuli sõude-meistriks mõlemil alal m. r. „Vambola“, kes ka mõlemad väärtuslikud auhinnad üheks aastaks endale võitis.

Võitja paadi meeskond oli: juht noor-leitnant Vasiljev, sõudjad — noor. allohv. Tuulik, spetsialistid Elmi ja Pello, II j. madrused Martenson, Nõulik ja Rand.

Möödunud ratsavõistlustel:

- 1) Püstitati rekord kõrgushüpes — hobusetal!
- 2) Püstitati rekord „purustussõidus“ ja muutus jällegi küsitavaks kumb on tugevam, kas hobune või tank? . . .
- 3) Selgus, et mõnikord peab ka ratsamees peaga tugevasti tööd tegema!

Kafe.

Toimetaja A. Burmeister.

Matsch Aljechin — Bogoljubov ilmameistri nime peale.

Matschi 6. partii. Mängitud Wiesbadenis 15. ja 17. sept. 1929.

India avang.

Valged: Bogoljubov. Mustad: Aljechin.

1. d2 — d4, Rg8 — f6. 2. c2 — c4, e7 — e6. 3. Rb1 — c3, Of8 — b4. 4. Ld1 — b3, Ld8 — e7. 5. a2 — a3, Ob4 : c3†. 6. Lb3 : c3, b7 — b6. 7. f2 — f3, d7 — d5. 8. e4 : d5 Rf6 : d5. 9. Lc3 — c2.

Valged ohverdavad etturi, et selle läbi kiiremat arendamist saavutada.

9. Le7 — h4†.

Mustadel oleks kasulikum seda ohvrit mitte vastu võtta, sest võidetud ettur läheb igatahes jälle kaduma.

10. g2 — g3, Lh4 : d4. 11. e2 — e4, Rd5 — e7.

., Rd5 — e3 oleks viga, sest peale 12. Ld3 ratsamees läheks kaduma.

12. Lc1 — f4!

Tugev samm. Nüüd ähvardab Vd1.

12., Oc8 — d7.

Peale 12., c5. 13. Vd1, Lf6. 14. e5 valged saavad otsustavat positsiooni paremust. 13. Va1 — d1, Ld4 — a4. 14. Lc2 — c7.

Arvesse võtta tuleks Lc3. Selle peale mustad ei tohi vangerdada, sest siis järgneks 15. Vd4, Lc6. 16. Vc4 ja valged võidavad. Mustad peaksid vastama 14., Rc6. 15. Lg7, 0—0, mille läbi nemad etturi ohverdavad, aga pealetungimise võimalust saavutavad.

14., La4 — c6. 15. Rg1 — e2, Lc6 — c7.

Parem oleks 0 — 0.

16. Of4 : c7, Rb8 — a6. Oc7 — d6, Od7 — b5. 18. Re2 — c3, Ob5 : f1. 19. Vb1 : f1, Re7 — c8.

Mustade seisukord muutub ikka halvemaks. Õige samm oleks Va8 — d8. Peale tekstisammu jääb must lipuvanker sisse piiratud.

20. Od6 — f4, Ke8 — e7. 21. Vf1 — f2, Vh8 — d8. 22. Vd1 : d8, Ke7 : d8. 23. Vf2 — d2†, Kd8 — e8. 24. Rc3 — b5, f7 — f6. 25. b2 — b4, Rc8 — e7. 26. Ke1 — d1, Re7

— g6. 27. Of4 — c7, e6 — e5. 28. Kd1 — c2, Rg6 — f8. 29. Oc7 — d6, Rf8 — e6. 30. f3 — f4, e5 : f4. 31. g3 : f4, Va8 — c8†. 32. Kc2 — b3, Vc8 — a8. 33. h2 — h4, Ke8 — f7. 34. f4 — f5, Re6 — d8. 35. Od6 — f4, Kf7 — e7. 36. Vd2 — g2, g7 — g6. 37. Vg2 — c2, g6 : f5. 38. e4 : f5, Rd8 — f7. 39. Vc2 — e2†, Ke7 — d7. 40. Ve2 — e6, Va8 — g8. 41. Ve6 : f6, Kd7 — e7. 42. Vf6 — e6†, Ke7 — d7. 43. Of4 — d6, Rf7 : d6. 44. Ve6 : d6†, Kd7 — e8. 45. Rb5 : a7, Vg8 — g3†. 46. Kb3 — a4, Vg3 — g7. 47. Ra7 — c6, Ra6 — c7. 48. f5 — f6. Mustad andsid alla. Kui 48., Vd7, siis 49. f6 — f7†, V : f7. 50. Vd8 annab matt.

Toimetusele saadetud kirjandus.

Ringhääling. „Raadio-Ringhäälingu“ kirjastus, Tallinn 1929. 80 lehekülge.

SISUSTIK: A. Kasekamp. Us Soome kaitseväge jalaväe väljaõppe juhend „Jalkaväen koulutus“. — O. Sternbeck. Millest kõnelevad meile möödunud üleriikliste laskevõistluste tagajärjed? — Meeldiv sõpruseavaldis Rootsi mereväelt meie kaitseväestiku ohvitseridele. — Ohvitseride teenistuskäigu normeerimisest. — -by. Jalavägi väikestes sõjavägedes. — O. Sternbeck. Eeskirjaväited ja realiteet. — L. Kas on aeg küps ohvitseride teenistuskäigu uue seadluse ilmutamiseks. — M. T. Vabariigi ohvitseride kogude ja kaitseväge üleajateenijate kogude põhikirjade muutmise ja täiendamise. — K. L. I. Meie kaitseväestiku sügisene õppesõit. — O. J.-n. Kaitseväge jalgpalli esindusmeeskonnaga Soomes. — E. Kolmandad üleriiklised kaitseväge ratsavõistlused. — P. Z. Poola elust. — R. Ustal. Eellaskmise toimetamine nägematu märgi pihta kõrgete õhingutega. — R. Ustal. Spetsialistide komandode õppustest. — K. Andmeid Tshehhoslovakkia armee algpäevist Prantsusmaal. — V. K.-s. Ühe erasiku mõtteid Marne'i lahingu kohta. — K.-s. Kibe päev. Sulejooniseid möödunud taktikalistelt õppustelt. — Sõjakirjandust. — Bibliograafia. — Sõjaväelised teated. — Kaitseväge elu. — Sport. — Male.

Vastutav toimetaja kol.-leitn. A. KASEKAMP. Väljaandja „Sõdur“, Tallinn, Uus tän. 10. Toimetus ja talitus Uus t. 10. — Kõnetr.: Sõjaväe 163. A.-S. „Ühiselu“ trükk, Tallinn, Pikk t. 42.

**Kodu on ainult siis mugav,
kui laual maitsevad toidud.**

Sellepärast ostate

Šauavõid
Kohupiima
Karukoort
Kohvi- ja vahukoort
Zuustu
Mune
Sinke
Vorste
Defikatesse ja konserve
igasuguseid, suures valikus ja
kõrges väärtuses.

P. K. „ESTONIA“
kauplustest

Müürivahe tän. 16. Telefon 23-09.

Jaani tän. 3. Telefon 8-45.

Jakobsoni tän. 4. Telefon 5-18.

Elektri

valgustuse sisseseade
materjalid ja igasu-
gused elektrimootorid.

Võtame vastu elektri-
jaamade ülesseadmisi
ja elektrivalgustuse
sisseseade töid.

V. ENGEL

TALLINN, Pikk tän. 45.

Telefon 26-53.

Maailmakuulsad

„Parlophon“ ja „Beka“

grammofonid ja plaadid.

„*Index Junior*“ aparaat **Fr. 60.-**

„*Index*“ kohver **„ 80.-**

on kõige nõuetavamad Eestis

AINUESINDAJA

TALLINNAS, Harju 37. Telef. 15-02.

ERIOSAKONNAD:

raadio, foto, jalgrattad ja
grammofonid.

OSAKOND: Narvas, Joala tän. 18.

ESITAJAD: VILJANDIS „Valk“, Tartu tän. 3. TARTUS
„Teater & Muusika“, Rütli 8. RAKVERES E. Nude,
Pikk tän. 13.

A.-S. Eesti-Petrol

S. Karja 4 * Tallinn * Telef. 6-72.

Petroleum

Bensiin

Standard Motor Oil

Määrdeõlid

Nafta

Nujol

Flit

Laod igas tähtsamas kohas Eestis.

Kuldauraha Tartus 1913. a. Esimesed
auhinnad
arstiteaduslisel näitusel
Tartus 1921. ja 1926. a.

Kuldauraha Tallinnas 1922. a.

G. Saks

Tartus, Riia t. 39.
Kõnetraat 612.

Vanem ja täielikum

ortopeediline ja arstiriistade tööstus Eestis.

(Asutatud 1907. a.)

Valmistame otstarbekohaseid ja vastupidavaid proteese, nagu: kunstjalgu, -käsi, tugiaparaate vigastele jalgadele, korsette selgrookõverduste ravitsemiseks, kubemeriimu, kehasidemeid jne Tehniliselt hästi passiv töö.

Hinnad võrdlemata odavad.

TALLINNAS võtab tellimisi vastu ja annab seletusi Dr. Julius Prisko, Niguliste 16.

Kõik tarvitavad Hollandi kuulsama

Van den Bergen'i vabriku taimevõid

„Sanella“

ja toidurasva

„Alma-Fett“

Ainuesitus Eestis:

Aksia selts A. EINPAUL

TALLINN, Siimoni 9.

TALLINN, Siimoni 9.

Telefonid: 308-64 ja 308-53.

J. KOPF O.-Ü.

Asutatud 1891. a.

Pikk 27. TALLINN Tel. 22-21.

Suurim kullasepaäri Eestis.

Eriala: Lauahõbe — oma suurtööstus.

Märk: Munk.

Kaitsevæele: ordenid ja aumärgid, spordiauhinnad, hõbe ja kuld kaunistused.

Kasinodele ja klubidele tarbeasjad kristallist, hõbedast uus-hõbedast.

Aukingitused.

Tuntud Soome

Nestor
seep

Bensiit
seep

Nestor
seebipufber.

Tuntud Rootsi

Mööbli- ja auto
polsterdamisafik.

Emil Kumenius,

TALLINN, Lai 9.

Tel. 12-86.

Tartu Linna Tööstuskool

Vene t. 1, Kalda t. 16. Telef. 6-15.

Kooli juures

kestvad autokursused.

Lähem grupp algab tööd 14. okt. s. a. kell 18. Kursuse lõpetajad saavad kooli juures üldise maksvusega autojuhi kutse.

Saadaval autotehniline kirjandus. Kursuste kavad ja raamatute nimestik saadetakse 20 snt. eest postmarkides.

N. B. Kooli töökodades täidetakse töid puu- ja rauatööstuse alal.

*Iga isamaa kaitsja kinnitab oma
vara ja elu kõige vanemas
ja kapitali rikkamas
kinnituse seltsis*

Eeks'is

**Peakontor Tallinnas,
Lai t. 1, omas majas.**

Telefon 7-85.

Esitajad üle riigi.

Põllumajandusline Osühisus

„OVO“

asut. 1924. a.

Muna eksportäri

TELEFONID: Kontor 8-71.

Keskladu 34-25.

Telegr. aadr.: „OVO“.

Ostab

piiramata arvul väljaveoks

kanamune

ja maksab kõige kõrgemat päevahinda.

Vastuvõtmise kohad igas maakonna linnas ja alevis.

Keskladu: Tallinn, Estonia p. 27.

Kontor: Tallinn, S-Karja 18-D.

on ja jääb kõige paremaks saapakreemiks.

Ainuesitaja Eestis:

Laki- ja keemiavabriku O-ü.

H. Graf & E. Jürgens

TALLINN.

Vana Kalamaja tän. nr. 28

VI Eesti Näitus-Messil 1927. a.
kroonitud 1-se kuldaurahaga.

PEETER MATZ

Tulekindla savi ja kaoliini kaevandus.

Kaevandus — Põlvas.

Juhatus: Tallinnas, Kreutzvaldi 11—2. Telef. 30-97.

MÜÜB: Tulekindlat savi nr. 6, nr. 6-A ja nr. 6-B.
Kaoliini nr. 4, nr. 4-A ja nr. 4-B.
Isolatsiooni massed: gasoliit masse nr. 1, gasoliit masse nr. 2.

Meie tulekindla savi massega võib remonteerida ahjusi, pliitisi, keskkütte koldeid, malmi-, vase-, terase- ja teisi kõrge temperatuuriga ahjusid.

Isolatsiooni massega võib isoleerida aurutorusid, katlaid, majaseinu, kuurisid ja teisi kivi- ning puuehitusi. Masse teeb nad tule-, vee-, niiskuse- ja helikindlaks.

Tarvitades ülalmainitud aineid on ehituste ja igasuguste paranduste hinnad kahtlemata mitu korda odavamad, kui seni tuntud materjalidega töötades. Materjalide hädaduse eest kindel vastutus. Juhatused ja nõuanded antakse maksuta.

PLEKITÖÖSTUS G. LINHOLM

TALLINN, V. KALAMAJA TÄN. 32.
KÕNETRAAT 26-83.

Täielist rahuldust saavutab iga tööstur, kes laseb omale plekk-artikleid valmistada trükitud-värvilisest või valgest plekist meie töökojas, kus valmistatakse karpe ja nõusid kalakonservitööstustele, kompeki- ja biskviiditehastele, laki, värvi, saapa-kreemi vabrikutele — kõigile laboratooriumidele ja apteekidele.

Peale selle silte reklaamiks kui ka kinnitusseltsidele.

**Saadavad Riigi proovikoja poolt eriliselt
täpseks tunnistatud liitri mõõdud.**

Söö headuse eest täielik vastutus.

Hinnad väljaspool võistlust.

Patent kivid

(ehituskivid põlevkivituhast).

Detailmüük:

Balti Puuvilla Ketramise ja Kudumise Vabrikus, Kopli t. 35 kella 7—3, värava kontoris.

Suurmüük:

Vabriku Juhatuses, S. Karja t. 15 k. 3 kella 1—2, telefon 22-29.

ÜHISTEGELINE KESKPANK
EESTI RAHVAPANK

TALLINNAS, SUUR KARJA TÄN. NR. 19, OMA MAJAS.
KÕNETRAAT: 2-02, 24-13 JA 28-28.

Võtab hoiusumme tähtjalisele ja jooksvale arvele ja maksab ajakohaseid hoiuprotsente. Võtab liikmeks kõiki ühistegelisi asutusi, kogukondlisi omavalitsusi ja riiklisi iseseisvaid ettevõtteid ning annab nendele laenusid. Korraldab riikliste laenude andmist asunikkudele ja kalameestele. Toimetab rahasaatmist ja sissenõudmist kõikides Eesti linnades ja alevites korrespondentide-ühispankade kaudu. Eesti rahvapanga liikmeks oli 1. juulil 1929.a. 262 ühistegelise asutust ja kogukonna omavalitsust.

Panga arveteseis 1. juulil 1929. a. oli Kr. 5.408.806.19.

JUHATUS.

TARVITA

OIL

PETROL

THE SHELL COMPANY
OF ESTHONIA, LTD.

**BENSIINI, ÕLI
JA PETROOLI**

MÜÜGIKOHAD KÕIKJAL

KÕNETRAADID :

30-94	33-02
305-94	304-02

TALLINN,
NARVA MNT. 10

M. Jänes'e

nimi annab täieliku vastutuse selleks, et iga
riidekauba tarvitaja

kõige paremat kaupa alati kõige mõõdukamate ja võistlemata hindadega osta võib,

sest juba 44 a. tagasi asus M. Jänes Valga linnas äri alal tööle.

36 aasta eest tuli M. Jänes Tartusse riideäri juhtima.

30¹/₂ aastat tagasi asutas M. Jänes Tartus, Kaubahoovis 11,
 oma praeguse riideäri

Juba enne Maailmasõda oli

M. Jänes'e riideäri see, kes riidehindasid alla rõhus ja tolleaegsete äridega tugevasti võistles.

M. Jänes'e äri teenus on see, et Maailmasõja ajal riidekaubahinnad Tartus ja ümbruskonnas odavamad olid kui mujal.

M. Jänes'e äri on selleks rohkesti kaasa mõjunud, et sõja ajal tekkinud spekulandid ja juhusteotsijad riidekauba alalt peale üksikute kõik kadunud on.

M. Jänes'e äri on see peategur, kes praegu selle vastu seisab, et ärid omavahel trustideks ei ühine, see tähendab — kokku ei liitu, et hindasid tõsta, nagu see kahjuks paljudes teistes riikides sündinud on ja mis riikliselt ning rahvamajandusliselt väga kahjulik nähtus on. Et kaubatarvitajad eelpool avaldatud põhimõtteid ja õiglasi püüdeid hinnata oskavad ja hinnanud on, näitab see, et

M. Jänes'e äritegevus ka käesoleval aastal veel rohkem kasvanud on, mille tõttu oma ruume laiendas, kõrvalpoe juurde liitmise näol.

M. Jänes'e suuräri

Asutatud 1899. aastal.

Tartus, Kaubahoovis nr.nr. 10-11-12.

Kõnetraat 5-91.